

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Tereza Šmídová

**Soudní přezkum rozhodnutí orgánů
právnických osob**

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Tomáš Holčapek, Ph.D.

Katedra: Katedra občanského práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 12. 11. 2023

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracovala samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 159 594 znaků včetně mezer.

Tereza Šmídová

V Praze dne 12. 11. 2023

PODĚKOVÁNÍ

Ráda bych vyjádřila své upřímné poděkování panu JUDr. Tomáši Holčápkovi, Ph.D., vedoucímu diplomové práce, za odborné vedení, vstřícnost a přínosné a cenné rady a připomínky, které mi při realizaci této práce poskytl.

Rovněž děkuji své rodině, příteli a kamarádům za veškerou podporu v průběhu celého mého studia a svým kolegům za získání praktických poznatků, které byly promítnuty do obsahu této práce.

Obsah

Úvod.....	6
1. Obecné vymezení pojmu – soudní přezkum rozhodnutí orgánů právnických osob	9
1.1. Přezkoumatelné vady rozhodnutí, předmět a rozsah přezkumu	9
1.1.1. Zdánlivost rozhodnutí	9
1.1.2. Neplatnost rozhodnutí	10
1.1.3. Rozdíl mezi zdánlivostí a neplatností rozhodnutí	10
1.1.4. Předmět a rozsah přezkumu	11
2. Procesní východiska.....	14
2.1. Rozlišení sporných a nesporných řízení	14
2.2. Znaky charakteristické pro nesporné řízení	16
2.3. Zařazení mezi nesporná řízení, resp. mezi řízení dle ZŘS	17
2.3.1. Subsumpce pod ust. § 85 písm. a) ZŘS – statusová věc právnických osob	17
2.3.2. Demonstrativnost výčtu ust. § 85 ZŘS.....	19
2.3.3. Teoretický dopad komplexního nevymezení jako nesporného řízení	19
3. Zahájení a průběh řízení.....	20
3.1. Základní podmínky přípustnosti návrhu a věcné legitimace navrhovatele	21
3.1.1. Včasné podání návrhu	21
3.1.2. Vyčerpání veškerých opravných prostředků v předsoudní fázi řízení	23
3.2. Účel řízení a veřejný zájem	25
3.3. Způsob zahájení řízení.....	26
3.3.1. Zahájení řízení o vyslovení neplatnosti rozhodnutí	27
3.3.2. Zahájení řízení o určení zdánlivosti rozhodnutí	28
3.4. Právní povaha návrhu	29
3.4.1. Řízení o vyslovení neplatnosti rozhodnutí	29
3.4.2. Řízení o určení zdánlivosti rozhodnutí.....	31
3.5. Obsah návrhu	32
3.6. Dispozice navrhovatele s řízením a předmětem řízení	33
3.6.1. Vázanost soudu návrhem a přípustnost změny návrhu	33
3.6.2. Zpětvzetí návrhu.....	37
3.6.3. Překročení návrhu	39
3.6.4. Uzavření smíru či dohody o řízení	40
3.7. Obligatorní spojení řízení	41

3.8.	Účastenství.....	42
3.8.1.	Věcná legitimace a právní zájem navrhovatele na výsledku řízení.....	43
3.8.2.	Rozhodný okamžik pro vyvození existence věcné legitimace.....	45
3.8.3.	Věcná legitimace právnické osoby a zákaz vedlejšího účastenství.....	47
3.8.4.	Jednání za právnickou osobu.....	50
3.9.	Příslušnost soudu	53
3.10.	Příprava jednání a povinnost jeho nařízení	53
3.11.	Vyšetřovací zásada, postavení účastníků a důkazní břemeno.....	54
3.12.	Rozhodnutí.....	55
3.12.1.	Obsah.....	56
3.12.2.	Účinky a závaznost.....	56
3.13.	Důvody pro nevyslovení neplatnosti	58
4.	Další problematické aspekty spojené se soudním přezkumem.....	59
4.1.	Princip platnosti rozhodnutí, dokud není rozhodnuto soudem o neplatnosti	59
4.2.	Možnost přezkumu rozhodnutí v jiném řízení.....	61
4.2.1.	Neplatnost rozhodnutí	61
4.2.2.	Zdánlivost rozhodnutí	62
4.3.	Posouzení neplatnosti/zdánlivosti rozhodnutí jako předběžné otázky	62
4.3.1.	Neplatnost rozhodnutí	62
4.3.2.	Zdánlivost rozhodnutí	63
4.4.	Řetězení návrhů a návrh na vydání předběžného opatření	63
	Závěr.....	65
	Seznam použitých zkratk.....	67
	Seznam použitých zdrojů	68
	Seznam použité knižní literatury	68
	Seznam použité časopisecké literatury	69
	Seznam použitých právních předpisů	69
	Seznam použité judikatury	70
	Seznam internetových zdrojů	71
	Abstrakt.....	73
	Abstract	74

Úvod

Přírozenou součástí života každé právnické osoby je rozhodování o zásadních otázkách jejího budoucího směřování. Za tímto účelem jsou orgány právnických osob oprávněny přijímat v rámci jejich působnosti jednotlivá rozhodnutí. Přijaté rozhodnutí však nemusí být vždy v souladu se zákonem či zákonem předpokládaným kritériem, a to jak po stránce obsahové, tak procesní (ve smyslu dodržení veškerých procesních požadavků k přijetí). Dle teorie je v takovém případě rozhodnutí stíženo vadou.

Vady rozhodnutí v závislosti na své závažnosti mají odlišný vliv na právní účinky rozhodnutí. Těmto odlišným účinkům vad odpovídají dle účinné právní úpravy i dvě varianty soudního přezkumu rozhodnutí orgánů právnických osob, které jsou předmětem této práce.

Prvním je řízení o vyslovení neplatnosti rozhodnutí. Pokud rozhodnutí obsahuje vady způsobující jeho neplatnost, vyvolává právní účinky do okamžiku, dokud není v rámci soudního přezkumu vyslovena jeho neplatnost. V řízení soud tedy zkoumá, zdali je rozhodnutí neplatné, současně však na základě požadavku zákonodárce musí zohlednit ochranu právní jistoty třetích osob a právnické osoby samotné.

Druhým je řízení o určení zdánlivosti¹ rozhodnutí. V něm soud svým rozhodnutím vydaným na konci řízení potvrzuje, pokud je otázka zdánlivosti rozhodnutí sporná, že rozhodnutí nikdy nevyvolávalo žádné právní účinky, jelikož se na něj hledí, jako kdyby nebylo vůbec přijato.

Oprávněné osobě, která považuje dané rozhodnutí za přijaté v rozporu se zákonem či zákonem předpokládaným kritériem, umožňuje právní úprava podat návrh, kterým iniciuje soudní přezkum daného rozhodnutí, jehož výsledkem může být právě vyslovení neplatnosti nebo určení zdánlivosti rozhodnutí.

Řízení představující soudní přezkum rozhodnutí orgánů právnických osob řadíme dle judikatury mezi tzv. nesporná řízení, s účinností od 1. 1. 2014 podléhají režimu zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních. Zařazení tohoto typu řízení do kategorie nesporných řízení, případně do režimu ZŘS, je nicméně v mnoha ohledech (především v souvislosti s uplatněním principů a institutů charakteristických pro tento typ řízení) značně problematické a v praxi průběh a účel řízení v mnoha aspektech ztěžující. Samotnou otázkou je i vhodnost tohoto zařazení.

Toto téma jsem si vybrala z toho důvodu, že se s problematikou řízení o vyslovení neplatnosti velice často setkávám během své praxe a velice rychle jsem zjistila, že existuje málo

¹ Pro označení zdánlivosti rozhodnutí tato práce používá i pojem nicotnost rozhodnutí.

právníků, kteří by se v této problematice týkající se převážně procesualistiky (přičemž nelze přehlédnout značný přesah i do hmotného práva) orientovali dostatečně, aby mohli zastupovat v řízení kvalitně zájmy svého klienta. Tato situace je však velice nevyhovující, jelikož v aktuální době stojí a padá rozhodování v řízení o vyslovení neplatnosti rozhodnutí právnických osob, případně určení zdánlivosti rozhodnutí, na institutu procesního opatrovnictví právnických osob vznikajícím na základě rozhodnutí soudu (tedy tzv. ex officio).

Současně se jedná o materii, ve které má vůdčí úlohu judikatura. Teorie se následně ve většině případů spokojila s pouhým přejímáním jejích závěrů bez jakéhokoli dalšího zkoumání, co vedlo soud k danému právnímu názoru a jeho dalšího významu na samotnou podstatu tohoto civilního institutu.

Tato práce si klade za cíl komplexně objasnit povahu řízení (včetně poukázání na odlišnosti řízení o vyslovení neplatnosti a určení zdánlivosti rozhodnutí), popsat průběh, poukázat na problematická místa aktuální právní úpravy, vysvětlit jejich dopad na řízení a eventuálně navrhnout úpravu stávající zákonné úpravy, která by obtíže vyřešila, zároveň však zůstala věrná specifikům daného řízení. Navrhovaná řešení by měla být podnětem pro další diskusi v akademických kruzích o vhodnosti aktuálně nastaveného režimu.

Názory obsažené v této práci jsou podkládány ustálenou ale i recentní judikaturou, která je nejbohatším zdrojem pro studium jednotlivin řízení, a dále odbornými články a komentářovou a odbornou literaturou.

Tato práce je členěna do čtyř hlavních kapitol. V kapitole Obecné vymezení pojmu – soudní přezkum rozhodnutí orgánů právnických osob této práce se zabývám významem soudního přezkumu rozhodnutí orgánů právnických osob, stručně pojednávám o druzích vad, které rozhodnutí může obsahovat, a jejich následcích a vymezuji předmět a rozsah soudního přezkumu.

V kapitole Procesní východiska této práce se věnuji zařazení soudního přezkumu rozhodnutí orgánů právnických osob do systému civilního procesu, včetně stručného pojednání o podstatě nesporného řízení jako stěžejního východiska této práce.

V kapitole Zahájení a průběh řízení nejprve vymezuji předpoklady a podmínky pro zahájení řízení, včetně procesního následku jejich nenaplnění, dále se zabývám judikатурním závěrem o účelu řízení o vyslovení neplatnosti a s ním souvisejícího projevu veřejného zájmu a zdali tato řízení může soud zahájit i bez návrhu. Stěžejní část této kapitoly je popis průběhu řízení, s poukázáním na rozdíl v řízení o vyslovení neplatnosti a určení zdánlivosti rozhodnutí, včetně kritického rozboru problematických pasáží aktuální právní úpravy a vysvětlení vhodnosti využití procesních institutů typických pro sporná řízení.

Závěrečná kapitola Další problematické aspekty spojené se soudním přezkumem obsahuje pojednání o dalších problematických tématech týkajících se soudního přezkumu rozhodnutí orgánů právnických osob, jejichž popsání je důležité pro celistvé pochopení této problematiky.

1. Obecné vymezení pojmu – soudní přezkum rozhodnutí orgánů právnických osob

Soudní přezkum, resp. jeho možný výsledek – vyslovení neplatnosti, případně určení zdánlivosti rozhodnutí, představuje závažnou ingerenci státní moci do vnitřních poměrů právnické osoby. Dochází jím s retroaktivními účinky k ovlivnění právních vztahů právnické osoby. Předpokladem pro vyslovení neplatnosti, eventuálně určení zdánlivosti rozhodnutí, je existence zákonem předpokládaných vad rozhodnutí.

Současně může být následkem vydání rozhodnutí v řízení výrazný zásah do právní jistoty třetích osob. Jako projev zásady minimální ingerence státní moci a její vyjádření v podobě principu proporcionality je zákonnou úpravou zohledněna právě ochrana právní jistoty třetích osob jako hledisko pro nezbavení rozhodnutí právních účinků (to však platí pouze v poměrech neplatnosti rozhodnutí).

Vzhledem k možné intenzitě zásahu do vztahů právnické osoby je zahájení tohoto řízení vázáno na jasně stanovené přísné procesní a hmotněprávní podmínky (viz dále v kapitole Základní podmínky přípustnosti návrhu a věcné legitimace navrhovatele).

1.1. Přezkoumatelné vady rozhodnutí, předmět a rozsah přezkumu

Rozhodnutí orgánu právnické osoby je samo o sobě projevem vůle, který může trpět vadami. V rámci soudního přezkumu jsou zkoumány pouze vady rozhodnutí, které mohou mít za následek neplatnost či zdánlivost rozhodnutí, přičemž rozdíl spočívá v závažnosti vady, která se vyskytla v rozhodnutí. Závěr soudu poté ovlivňuje právní účinky rozhodnutí.

Určení typové závažnosti vad je upraveno zvláště pro jednotlivé právnické osoby, případně za použití vztahu speciality a subsidiarity jednotlivých úprav.

Jako východisko této práce je nezbytné vymezit obecně rozdíl mezi zdánlivostí a neplatností rozhodnutí a jejich dopad na právní účinky rozhodnutí.

1.1.1. Zdánlivost rozhodnutí

Zdánlivost neboli nicotnost způsobují nejzávažnější vady rozhodnutí. V takovém případě rozhodnutí nevyvolává již od počátku právní účinky, ke zdánlivosti dochází ex lege, soud k ní musí přihlížet z úřední povinnosti. ZŘS pojem zdánlivost ani nicotnost nepoužívá, s tímto možným následkem nicméně počítá v ust. § 90 odst. 1 ZŘS, kdy za situace, že se na rozhodnutí hledí, jako by nebylo přijato, může soud rozhodnout, že o rozhodnutí právnické osoby nejde.

1.1.2. Neplatnost rozhodnutí

Neplatnost je následkem méně závažných vad. Jak bylo uvedeno již v Úvodu této práce, takové rozhodnutí zůstává platné, dokud není vyslovena jeho neplatnost. Právní mocí usnesení soudu o vyslovení neplatnosti rozhodnutí pozbývá právní účinky, a to zpětně ke dni přijetí².

Platnost rozhodnutí může být zpochybněna pouze oprávněnou osobou a v zákonem stanovené lhůtě, poté dochází fakticky ke zhojení těchto vad. Tento princip se podobá relativní neplatnosti, kterou zná občanský zákoník. Použití obecných ustanovení občanského zákoníku o neplatnosti právních jednání je však u některých právnických osob zcela vyloučeno, resp. se použije speciální úprava neplatnosti u konkrétní právnické osoby.

Neplatnost rozhodnutí právnických osob je specifická tím, že pro vyvolání účinků dovolání se neplatnosti je nutné, aby neplatnost vyslovil soud svým rozhodnutím (jedná se o tzv. nepřímou relativní neplatnost), naopak relativní neplatnost konstruovaná v obecné části občanského zákoníku je přímá, tzn., že námitka neplatnosti vyvolává účinky již vznesením vůči adresátovi, resp. dojitím do jeho dispoziční sféry (nemusí tedy být vznesena prostřednictvím soudu)³.

O této zásadě a o její podstatě bude dále pojednáno v podkapitole Princip platnosti rozhodnutí, dokud není rozhodnuto soudem o neplatnosti.

1.1.3. Rozdíl mezi zdánlivostí a neplatností rozhodnutí

Dle podaného výkladu by se mohlo na první dojem zdát, že z hmotněprávního pohledu pozbývá účelu rozlišovat neplatnost a zdánlivost rozhodnutí. Stěžejní rozdíl spočívá v tom, že účinky zdánlivosti nastávají ze zákona, účinky neplatnosti však až poté, co je neplatnost vyslovena rozhodnutím soudu⁴, případně nastane jiná skutečnost, která zvrátí platnost rozhodnutí (např. revokace rozhodnutí)⁵.

Otázkou zůstává, zda a v jaké míře je reálně pro procesní úpravu a soudní praxi rozhodující, jaké vady rozhodnutí má, respektive zdali byl podán návrh na vyslovení neplatnosti či určení zdánlivosti rozhodnutí. Tuto otázku by měl zodpovědět následující výklad této práce.

² Tento princip je zastáván ustálenou judikaturou, v poměrech aktuální právní úpravy např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. 2. 2023, sp. zn. 21 Cdo 3139/2022, bod 35.; v poměrech úpravy platné a účinné do 31. 12. 2013 např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 4. 2014, sp. zn. 29 Cdo 3092/2012

³ HANDLAR, Jirí. § 586 [Relativní neplatnost]. In: LAVICKÝ, Petr a kol. Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022, s. 1887, marg. č. 21

⁴ RUBAN, Radek. § 258 [Neplatnost rozhodnutí orgánu spolku]. In: LAVICKÝ, Petr a kol. Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022, s. 956, marg. č. 33

⁵ HOLEJŠOVSKÝ, Josef. 1.2.1 [Míra posuzování platnosti usnesení valné hromady]. In: HOLEJŠOVSKÝ, Josef. Valné hromady společností s ručením omezeným. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 238

1.1.4. Předmět a rozsah přezkumu

Základním předpokladem pro ingerenci soudu do vnitřních poměrů právnických osob je existence zákonné úpravy, která umožňuje soudní přezkum rozhodnutí jako takový. Tento předpoklad fakticky vyplývá z jednoho z hlavních klíčových aspektů právního státu, a to ze zásady enumerativnosti veřejnoprávních pretenzí, tedy z pravidla, že státní moc lze uplatňovat pouze v případech, v mezích stanovených zákonem a způsobem, který zákon stanoví⁶, z čehož vyplývá požadavek, aby i pravomoc soudů byla výslovně stanovena zákonem.

Na tomto místě je nutné upozornit na skutečnost, že pro uplatnění soudního přezkumu rozhodnutí právnických osob není postačující pouze procesní úprava v ZŘS. Předpokladem pro iniciaci soudního přezkumu je existence komplementární úpravy tohoto procesního institutu v hmotněprávní rovině.

Zákonná úprava jednotlivých právnických osob musí obsahovat vlastní ustanovení o neplatnosti (zdánlivosti) rozhodnutí orgánu, ve kterých je určen rozsah a podmínky soudního přezkumu. Tento institut může být zakotven různým způsobem, může se jednat o speciální režim provedený přímo u konkrétní právnické osoby (tak je tomu např. u spolků⁷), nebo je právní úpravou konstituován vztah subsidiarity k jiné právní úpravě tento institut obsahující, přičemž se může jednat o subsidiaritu přímou (např. u družstev⁸) či nepřímou (např. u společenství vlastníků⁹)¹⁰. Můžeme shrnout, že taková úprava může být zakotvena na odlišném místě stejného právního předpisu (úprava spolku a společenství vlastníků v OZ), případně též v jiném právním předpisu (vztah OZ a ZOK). Zákonná úprava jednotlivých právnických osob upravuje i konkrétní orgány, jejichž rozhodnutí lze soudně přezkoumat. Typicky se jedná o rozhodnutí přijatá nejvyšším orgánem právnické osoby.

Z tohoto výkladu vyplývá, že nelze soudem založit (analogicky rozšířit) jak možnost soudního přezkumu u konkrétního typu právnické osoby, pokud není minimálně stanoven vztah subsidiarity k jiné právní úpravě, tak rozsah soudního přezkumu na další orgány právnické osoby, pokud takový přezkum konkrétně nepovoluje právní úprava^{11,12}. Výjimkou z tohoto

⁶ Zásada zakotvená na ústavní úrovni v čl. 2 odst. 3 Ústavy ČR a v čl. 2 odst. 2 Listiny ČR

⁷ Viz ust. § 245 OZ a ust. § 258 a násl. OZ

⁸ Viz ust. § 3 odst. 1 ZOK ve spojení s ust. § 663 odst. 1 ZOK

⁹ Viz ust. § 1221 odst. 1 OZ

¹⁰ JANOŠEK, Vladimír. Soudní přezkum platnosti odvolání člena správní rady nadačního fondu. Epravo.cz. [cit. 2023-7-16]. dostupné z <https://www.epravo.cz/top/clanky/soudni-prezkum-platnosti-odvolani-clena-spravni-rady-nadacniho-fondu-108207.html>

¹¹ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 17. 7. 2018, sp. zn. 7 Cmo 507/2016, usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 20. 5. 2021, č.j. 7 Cmo 226/2019-167, bod 14. a 15.

¹² I z tohoto pravidla již v poměrech judikatury existuje výjimka, viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 10. 2022, sp. zn. 27 Cdo 3150/2021

pravidla je možnost přezkumu rozhodnutí i jiného orgánu, ale to pouze za podmínky, že bylo přijato v působnosti orgánu (na základě zákonem umožněné delegace), u kterého je soudní přezkum zákonem povolen¹³.

Na první pohled se může zdát, že z vymezení okruhu soudně přezkoumatelných rozhodnutí nevystávají žádné pochybnosti. Vztahy subsidiarity a speciality jsou však nastaveny velice složitě a i téměř 10 let od účinnosti nové právní úpravy dochází soudem k výkladu těchto vztahů, jejichž závěrem může být dovození soudního přezkumu dalších rozhodnutí¹⁴. Nelze ani vyloučit, že se judikaturou tento přístup postupně změkčí ve prospěch práva na soudní ochranu.

Zároveň bylo judikaturou dovozeno, že není ani možné právo na soudní přezkum rozhodnutí založit či rozšířit soukromoprávním jednáním, tedy např. zakotvit ve společenské smlouvě společnosti s ručením omezeným. Tento závěr je zcela logický, protože by toto jednání bylo zcela v rozporu s již výše uvedenou zásadou, že pravomoc soudu může být vymezena jen zákonem¹⁵.

Je potřebné též uvést na pravou míru, že soud zároveň přezkoumává rozhodnutí pouze v rozsahu vad vyvolávajících neplatnost či nicotnost, kdy kritéria rozlišení těchto vad upravují jednotlivé hmotněprávní úpravy. Vždy se však jedná, nehledě na klasifikaci vady, o rozpor se zákonem, zakladatelským právním jednáním či jiným dokumentem upravujícím vnitřní poměry právnických osob (jedná se o interní předpisy, které navazují na zakladatelské právní jednání)¹⁶ a dobrými mravy, taktéž se může jednat o vady procesní (např. vady při doručování pozvánky na valnou hromadu společnosti s ručením omezeným), tak obsahové (např. judikaturou¹⁷ byl dovozen případ, kdy schválení účetní závěrky, která byla sestavena v rozporu se zákonem, usnesením valné hromady akciové společnosti, může být důvodem pro vyslovení neplatnosti takového usnesení).

Jak je to však s přezkumem věcným? D. Hrabánek¹⁸ zastává názor, že soud může přezkoumávat rozhodnutí i z hlediska jeho souladu se zájmem spolku (obecně tedy se zájmem právnické osoby) nebo jeho členů. Avšak současně by měl respektovat autonomii vůle právnické

¹³ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 6. 2005, sp. zn. 29 Odo 442/2004; usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 8. 2012, sp. zn. 29 Cdo 2911/2011, v zákonné úpravě pak ust. § 193 odst. 1 ZOK

¹⁴ Např. dovození práva na přezkum rozhodnutí výboru společenství vlastníků, viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. 3. 2020, sp. zn. 27 Cdo 4639/2018

¹⁵ Usnesení Vrechního soudu v Praze ze dne 17. 7. 2018, sp. zn. 7 Cmo 507/2016

¹⁶ V judikatuře např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 3. 2010, sp. zn. 28 Cdo 4852/2009, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 7. 2010, sp. zn. 28 Cdo 1981/2010

¹⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 1. 2003, sp. zn. 29 Odo 457/2002

¹⁸ HRABÁNEK, Dušan. § 258 [Žaloba o neplatnost rozhodnutí]. In: PETROV, Jan a kol. Občanský zákoník. 2. vydání (2. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2023, marg. č. 17, dostupné z: www.beck-online.cz

osoby. P. Šuk¹⁹ uvádí závěr vyvozený z judikatury Nejvyššího soudu v poměrech obchodních korporací (usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 7. 2018, sp. zn. 27 Cdo 1175/2017), že soud neposuzuje zásadně ekonomickou výhodnost, rozumnost rozhodnutí ani věcnou správnost. Věcnou nedůvodnost soud posuzuje pouze v případech, stanoví-li tak zákon nebo vyplývá-li to z povahy věci. Jedná se ale o ojedinělé výjimky²⁰.

Osobně se přikláním k názoru, že při přezkumu věcných otázek by soud měl zachovat restriktivní přístup při zkoumání souladu rozhodnutí se zájmem právnické osoby. Tuto problematiku F. Cileček zcela srozumitelně pojmenovává jako „*nemožnost prohlásit za neplatné usnesení, které je pouze nerozumné nebo nevhodné*“²¹. Plně ztotožnit se lze i s názorem T. Dvořáka, který přezkum usnesení, které není v rozporu ani se zákonem ani s vnitřním předpisem právnické osoby, považuje za faktické vnucení menšinového názoru, pokud by soud návrhu vyhověl²².

Zhodnocení a zjištění zájmu právnické osoby by mělo být pro soud stěžejní až ve chvíli, kdy shledal vady rozhodnutí a kdy rozhoduje, zdali má právnická osoba zájem na tom, aby se právní účinky přijatého rozhodnutí nezměnily.

Nicméně je nezbytné si uvědomit, že nelze stanovit ostrou hranici mezi přezkumem vad způsobených rozporem s kritérii uvedenými v zákoně a přezkumem z věcného hlediska, jelikož velice snadno může dojít k jejich protnutí. V případě přezkumu pouze zákonných vad je možné, že si soud bude muset zodpovědět také věcnou otázku (typicky ve formě předběžné otázky). Např. v řízení o vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady, kterým byl odvolán jednatel, který je zároveň společníkem, pro porušení povinností při výkonu funkce jednatele, kdy namítá procesní vadu přijetí usnesení nedostatečnou většinou hlasů (tedy fakticky nesouhlasí se systací svého hlasovacího práva dle ust. § 173 odst. 1 písm. c) ZOK), si musí soud sám posoudit, zdali byly naplněny důvody pro systaci práva. V takové situaci se nepochybně dostáváme do kategorie přezkumu rozhodnutí z věcného hlediska²³. V případě, že dojde k vyslovení neplatnosti, současně rozhodnutím soud nepřímou potvrzuje, že se jednatel nedopustil tvrzeného porušení svých povinností (tento závěr soudu se objeví pouze v jeho odůvodnění). Pokud bychom zcela

¹⁹ ŠUK, Petr. § 428 [Neplatnost usnesení valné hromady]. In: ŠTENGLOVÁ, Ivana a kol. Zákon o obchodních korporacích. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 896, marg. č. 28, s. 898, marg. č. 37 - 41

²⁰ Např. soud zkoumá, zdali je dán zájem na vyloučení přednostního práva akcionářů na upisování akcií na zvýšení základního kapitálu, viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 6. 2007, sp. zn. 29 Odo 984/2005

²¹ CILEČEK, Filip. § 663 [Neplatnost usnesení členské schůze]. In: ŠTENGLOVÁ, Ivana a kol. Zákon o obchodních korporacích. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 1190, marg. č. 8

²² DVOŘÁK, Tomáš. Soudní ochrana člena společenství vlastníků jednotek proti neplatným usnesením shromáždění. Soudní rozhledy, 2018, č. 10, s. 310-317

²³ Možnost napadnout takové usnesení, kdy soud bude přezkoumávat, zdali byl naplněn důvod pro odvolání (a tudíž systaci práva) nepřímou potvrzuje usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 9. 2011, sp. zn. 29 Cdo 585/2010.

odmítli možnost přezkumu vnitřních poměrů právnické osoby soudem, soud by nemohl dané usnesení přezkoumat. To by však bylo v rozporu s právem na soudní ochranu, protože přezkum je jediným prostředkem, kterým se společník současně jako jednatel může svému odvolání z funkce bránit. Proto i zjištění, zdali je sistance práv opodstatněná, by měla spadat mezi výjimky, kdy dochází k věcnému přezkumu rozhodnutí.

Správným závěrem by měla být tudíž, dle mého názoru, synergie výše uvedených názorů D. Hrabánka a P. Šuka, tedy připustit přezkum věcný, avšak pouze v situacích, kdy je to nezbytné pro posouzení souladu rozhodnutí se zákonem předpokládaným kritériem, v ostatních případech však respektovat autonomii vůle právnické osoby, a to především ze strategického a ekonomického hlediska.

Na tomto místě je též vhodné zmínit, že přezkoumávat lze pouze rozhodnutí, které bylo právnickou osobou schváleno. Nelze tudíž napadnout rozhodnutí, o kterém nebylo vůbec hlasováno²⁴ nebo které nebylo přijato dostatečnou většinou²⁵. Za takových případů zde není přezkoumatelný projev vůle.

2. Procesní východiska

Řízení představující soudní přezkum rozhodnutí orgánů právnických osob je s účinností od 1. 1. 2014 zařazeno do ZŘS. Jedná se o procesní právní předpis upravující tzv. nesporná řízení (případně zvláštní řízení). Toto zařazení není však žádnou novinkou, navazuje na dosavadní právní úpravu (konkrétně na ust. § 200e a násl. OSŘ), vzhledem k této návaznosti můžeme prakticky v celém rozsahu použít literaturu a judikaturu vztahující se k předchozí právní úpravě (samozřejmě v rozsahu procesní stránky, hmotněprávní úprava byla s účinností od 1. 1. 2014 podstatně změněna).

V této části bude pojednáno, jaká jsou východiska pro vymezení soudního přezkumu rozhodnutí právnických osob jako nesporného řízení, resp. zvláštního řízení dle ZŘS.

2.1. Rozlišení sporných a nesporných řízení

Pro toto určení nejprve musíme objasnit podstatu nesporného řízení. Je velice paradoxní, že žádný právní předpis neurčuje hlavní rozlišovací kritérium pro zařazení věci, respektive řízení vedené v ní, mezi sporná nebo nesporná řízení²⁶. Na tomto kritériu nepadají ani obecná shoda v právních kruzích. V rámci historie byly vytvořeny různé teorie, které jako kritérium používají

²⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 11. 2014, sp. zn. 29 Cdo 548/2013

²⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13. 9. 2018, sp. zn. 27 Cdo 3439/2017

²⁶ LAVICKÝ, Petr. Obecná část. In: LAVICKÝ, Petr a kol. Civilní proces. Řízení nesporné. Praktický komentář: zákon o zvláštních řízeních soudních; zákon o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob (řízení ve věcech veřejného rejstříku). Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 1

institut typicky používaný pouze ve vztahu k ne/spornému řízení, vzhledem ke značným výjimkám však nelze uzavřít, že by se jednalo o pojetí, které by bylo rozhodující. Problematičnost vymezení, dle mého názoru, velice přílehavě vystihuje M. Wipplingerová²⁷, která považuje nesporná řízení za určitý soubor zvláštních řízení, která se od sebe navzájem liší a jejichž jediným spojovacím prvkem je, že se nejedná o řízení sporná. Obdobný názor rovněž zastává P. Lavický²⁸.

Teoretická diferenciacie sporného a nesporného řízení by mohla být námětem na celou práci. V této práci se tedy omezím na základní rozlišení dle přístupu aktuální právní úpravy pro účely návaznosti dalšího výkladu.

Toto dělení je nicméně zásadní, neboť určuje základní zásady ovládající řízení a instituty, které utvářejí jeho podobu. V současnosti však důsledné teoretické oddělování sporného a nesporného řízení pozbylo efektivity, a to z důvodu postoje zákonodárce při vymezování nesporných řízení.

Určení ne/spornosti řízení je z pohledu aktuální právní úpravy ponecháno zcela na vůli zákonodárce. Tento fakt zákonodárce ani nijak nerozporuje a potvrzuje jej v důvodové zprávě, k ust. § 1 ZŘS ve zvláštní části²⁹: *„zákon o zvláštních řízeních soudních se bude týkat pouze těch řízení, která jsou taxativně vymezena ve zvláštní části tohoto zákona. Pokud zvláštní část úpravu tohoto řízení neobsahuje, nelze zákon o zvláštních řízeních soudních použít. Při aplikaci tohoto zákona se tak nebude zkoumat věcný charakter daného soudního řízení, teda zda je svou povahou např. řízení nesporné, nebo zda soudní řízení je ovládáno zásadou vyšetřovací či nikoliv. Rozhodujícím a jednoznačným kritériem zůstane pouze hledisko, zda konkrétní typ soudního řízení je obsažen ve zvláštní části tohoto zákona či nikoliv. Takové kritérium by mělo výrazně usnadnit pozici jak účastníkům řízení, tak by mělo v počáteční fázi procesu odstranit pochybnosti, zda soud má postupovat podle obecných předpisů o soudním řízení (občanský soudní řád) nebo podle tohoto zákona. Nebyla proto zvolena metoda regulace, kdy rozhodující by byl právě charakter daného soudního řízení, neboť tato metoda by přinášela aplikační obtíže a nejasnosti, zda u konkrétního typu řízení převažuje jeho charakter řízení sporného či jiného“.*

²⁷ WIPPLINGEROVÁ, Miloslava, Kapitola 2. Diferenciacie sporného a nesporného řízení. In: WIPPLINGEROVÁ, Miloslava, Radka ZÁHRADNÍKOVÁ a Kristýna SPURNÁ. Zvláštní řízení soudní. 2. opravené vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 9

²⁸ LAVICKÝ, Petr. Obecná část. In: LAVICKÝ, Petr a kol. Civilní proces. Řízení nesporné. Praktický komentář: zákon o zvláštních řízeních soudních; zákon o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob (řízení ve věcech veřejného rejstříku). Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 2

²⁹ Důvodová zpráva k zákonu č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních [online]. PSP ČR: Digitální depozitář, 2014 [cit. 2023-6-16]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=146755>, s. 122

P. Lavický³⁰ oponuje a tvrdí, že uvedené vymezení není konečné a zákonodárcem podaný výčet řízení by se měl proměňovat, ať už rozšiřovat o další druhy řízení (a to i bez jakéhokoliv odkazu na ZŘS, pouze tedy z povahy projednávané věci), či naopak zužovat, to vše s ohledem na povahu řízení a vhodnost uplatnění procesních zásad vlastních nespornému řízení.

I vzhledem k tomu, že povahu řízení určuje zákonodárce sám, je ztěžováno samotné nalezení nevyvratitelného hlediska pro rozlišení těchto řízení, jelikož řízení zákonodárcem začleněná do ZŘS jsou velice různorodá.

Pro objasnění skutečné povahy a průběhu řízení představující soudní přezkum rozhodnutí orgánů právnických osob není tedy možné vycházet pouze ze zákonného vymezení, ale je potřebné posoudit, zdali se veškeré instituty a zásady mají na toto řízení uplatnit v celém rozsahu.

2.2. Znaky charakteristické pro nesporné řízení

Nyní je vhodné si zodpovědět otázku, jakými konkrétními instituty dochází k odlišení sporných a nesporných řízení. Tyto třídící prvky budou následně předmětem posouzení z pohledu řízení o vyslovení neplatnosti a určení zdánlivosti rozhodnutí právnických osob.

Jako hlavní odlišující prvky můžeme jmenovat: (i) možnost zahájení řízení i z moci úřední, (ii) odlišné pojetí účastenství, s čímž se pojí i nepřípustnost vedlejšího účastenství, (iii) odlišné procesní zásady ovládající řízení – sem řadíme především zásadu vyhledávací, která zakládá především odpovědnost soudu za zjištění skutkového stavu, a zásadu oficiality a (iv) rozhodování soudu konstitutivním způsobem.

Jako podpůrné hledisko poté můžeme zmínit samotný účel řízení a výraznější projev veřejného zájmu oproti spornému řízení. Provedení nesporného řízení obecně má za cíl nastavení vztahů do budoucna, má tudíž preventivní funkci. Zcela jistě si lze představit řízení, kde je tento aspekt velmi viditelným (např. řízení o péči soudu o nezletilé), v dalších řízení však tak markantní být nemusí.

Jak již bylo zmíněno výše, žádné z těchto hledisek vzhledem k různorodosti řízení nelze aplikovat na veškerá nesporná řízení. Proto je nezbytné o nich jednotlivě pojednat v kontextu řízení o vyslovení neplatnosti/určení zdánlivosti rozhodnutí.

³⁰ LAVICKÝ, Petr. Obecná část. In: LAVICKÝ, Petr a kol. Civilní proces. Řízení nesporné. Praktický komentář: zákon o zvláštních řízeních soudních; zákon o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob (řízení ve věcech veřejného rejstříku). Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 6-15

2.3. Zařazení mezi nesporná řízení, resp. mezi řízení dle ZŘS

Procesní úpravu nalezneme ve zvláštní části ZŘS, konkrétně v hlavě II, dílu 1 (ust. § 85 a násl.) nazvané „řízení o některých otázkách týkajících se právnických osob a ve věcech svěřenského fondu“. Avšak se nejedná o komplexní úpravu, subsidiárně se použijí ustanovení v obecné části ZŘS, ale i OSŘ (ust. § 1 odst. 3 ZŘS), tento vztah nazýváme jako tzv. dvojitou subsidiaritu.

Ust. § 88 odst. 2 ZŘS, ust. § 90 a ust. § 91 ZŘS je výslovným potvrzením vůle zákonodárce začlenit řízení o vyslovení neplatnosti do této zvláštní části. Z pohledu řízení o určení zdánlivosti je rozhodující pro zařazení ust. § 90 odst. 1 ZŘS.

Řízení o vyslovení neplatnosti nebo určení zdánlivosti rozhodnutí není však výslovně uvedeno v ust. § 85 ZŘS, které podává výčet druhů řízení, která zákonodárce zařazuje mezi řízení o některých otázkách týkajících se právnických osob. Vymezení tohoto typu řízení jako nesporného (bez ohledu na výslovné zakotvení v zákonné úpravě) je však závěr přijatý ustálenou judikaturou³¹.

Nastává tedy otázka, na základě jaké skutečnosti je dovozováno (mimo existenci výše uvedených ustanovení, která upravují zvláštní podmínky těchto řízení) zařazení do režimu ZŘS.

Za využití právní teorie se nabízí dvě varianty: (i) toto řízení je subsumováno pod některé z těchto vyjmenovaných řízení, (ii) výčet v ust. § 85 ZŘS je demonstrativní, respektive není úplný.

2.3.1. Subsumpce pod ust. § 85 písm. a) ZŘS – statusová věc právnických osob

Přijatým závěrem, který je v aktuální době prioritně právníkou společností zastáván a zároveň je potvrzen i judikaturou Nejvyššího soudu, je subsumpce těchto druhů řízení pod tzv. statusovou věc právnických osob, tedy pod ust. § 85 písm. a) ZŘS.

Pojem „statusových věcí právnických osob“ používala pro rozlišení řízení i předchozí právní úprava (ust. § 9 odst. 3 písm. b) OSŘ, ve znění do 31. 12. 2013), avšak pouze v poměrech obchodních korporací. Aktuální právní úprava užívá pojem „statusová věc právnických osob“, došlo tedy fakticky k rozšíření na všechny právnické osoby. Zároveň však bylo zachováno toto obecné pojmenování kategorie řízení.

³¹ V poměrech před 1.1.2014 např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 11. 2008, sp. zn. 29 Cdo 333/2007, v poměrech po 1. 1. 2014 např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 10. 2016, sp. zn. 29 Cdo 1817/2016; usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 2. 2020, sp. zn. 27 Cdo 4173/2018; usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 11. 2020, sp. zn. 27 Cdo 458/2019.

Závěr, že řízení o vyslovení neplatnosti rozhodnutí orgánu právnické osoby je řízením ve statusových věcech právnických osob, je potvrzen ustálenou judikaturou³², a to i v poměrech do 31. 12. 2013, ZŘS pouze navázal, totéž se uplatní i v poměrech judikatury. V případě řízení o určení zdánlivosti byl dovozen stejný závěr teprve recentní judikaturou³³ (viz níže v podkapitole Zahájení řízení o určení zdánlivosti rozhodnutí). Důvodová zpráva k ZŘS se pojmu řízení ve statusových věcech právnických osob nijak blíže nevyjadřuje. Nelze tedy vyvodit, že by zákonodárce měl v úmyslu změnit dosavadní pojetí a vymežit se vůči níže uvedenému přístupu judikatury.

Je důležité mít na paměti, že pojem statusových věcí právnických osob má v procesním smyslu vlastní význam. Nelze jej zcela ztotožnit s institutem práva týkajících se postavení osob, na které odkazuje ust. § 1 odst. 2 OZ. Řízení o vyslovení neplatnosti/určení zdánlivosti rozhodnutí je tedy dle judikatury vždy řízením ve statusové věci právnické osoby, aniž by soud blíže zkoumal, zdali se současně jedná o zásah do práv upravujících postavení právnické osoby ve smyslu ust. § 1 odst. 2 OZ³⁴.

Obsah přijatého rozhodnutí není tudíž nikdy důvodem pro dovození charakteru řízení jako sporného, a tudíž použití OSŘ jako procesního předpisu, kterým se řízení bude řídit, a též nijak nepodmiňuje místní ani věcnou příslušnost soudu.

Rozšíření možnosti přezkumu na všechny možné právnické osoby lze určitě vnímat jako pozitivní prvek směřující k ochraně členů a dalších osob.

Taktéž musím souhlasit i s Nejvyšším soudem zavedeným konceptem obecného vymezení řízení jako statusové věci bez ohledu na obsah rozhodnutí. Nejvyšší soud upozorňuje, že není v souladu s konceptem racionálního zákonodárce, pokud by rozhodovaly soudy různých stupňů fakticky v totožné situaci u právnické osoby. Tak by tomu např. bylo, pokud by orgán právnické osoby přijal více rozhodnutí, přičemž některé z nich by mělo povahu dle hmotněprávního vymezení statusové věci a jiné nikoliv, přičemž namítaná vada by byla shodná. S takovým závěrem se lze jistě ztotožnit.

Zároveň by takové rozlišování bylo v rozporu s principem procesní ekonomie. Představme si situaci, kdy by důvodem pro vadu rozhodnutí bylo nesprávné svolání rozhodovacího orgánu, přičemž jedno usnesení by zasahovalo do statusové záležitosti (v hmotněprávním smyslu) a druhé nikoliv. Oba věcně příslušné soudy by v takovém případě

³² V poměrech do 31. 12. 2013 usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 2. 2014, sp. zn. 29 Cdo 2296/2013, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 5. 2014, sp. zn. 29 Cdo 2992/2012, v poměrech po 31. 12. 2013 např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 2. 2019, sp. zn. 27 Cdo 1495/2017, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 10. 2016, sp. zn. 29 Cdo 1817/2016

³³ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 6. 2022, sp. zn. 27 Cdo 228/2022

³⁴ Viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 7. 2018, sp. zn. 29 Cdo 3307/2016, bod 44.

měly/musely provést dokazování ve stejném rozsahu. Logicky by se jednalo o plýtvání prostředky soudu, které by mohly být efektivně použity na jiném místě.

2.3.2. Demonstrativnost výčtu ust. § 85 ZŘS

Druhý teoretický způsob vymezení řízení o vyslovení neplatnosti/určení zdánlivosti rozhodnutí je demonstrativní pojetí výčtu ust. § 85 ZŘS.

Tento názor je zastáván P. Lavickým³⁵, který souhlasí se zařazením řízení do řízení týkajících se právnických osob, neztotožňuje se však s právním názorem, že tento typ řízení spadá do statusové věci právnických osob, respektive nepovažuje za vhodné definovat pojem statusová věc právnických osob odlišně pro hmotné a procesní občanské právo.

Přiklání se tedy k myšlence neúplného výčtu řízení v ust. § 85 ZŘS. Konkrétně se však dále nezabývá důsledky takového určení, např. odlišnou věcnou příslušností soudů, protože by ust. § 3 odst. 2 písm. a) ZŘS již na toto řízení nedopadalo.

P. Lavický se nijak nevyjadřuje k variantě, že by se tato řízení, mohla podřadit pod ust. § 85 písm. d) ZŘS, do kategorie řízení, nejde-li o řízení podle písmene a) (statusové věci), vyplývá-li ze zákona, že je lze zahájit i bez návrhu. Do této kategorie však daná řízení též nemůžeme podřadit, jelikož je lze zahájit ve většině případů pouze na návrh (viz níže v kapitole Způsob zahájení řízení), nejedná se proto o uspokojivé řešení této problematiky.

2.3.3. Teoretický dopad komplexního nevymezení jako nesporného řízení

V této podkapitole si dovoluji předestřít svůj názor, co vedlo zákonodárce k zakotvení řízení o vyslovení neplatnosti/určení zdánlivosti rozhodnutí výslovně do nesporných řízení a z jakého důvodu judikatura přistoupila k vytvoření definice statusové věci právníké osoby vlastní procesnímu právu, respektive jaké teoretické problémy by absence takového vymezení způsobila.

Je nezbytné si uvědomit, že samotná klasifikace napadeného přijatého rozhodnutí jako rozhodnutí dotýkající se statusové otázky právníké osoby v hmotněprávním smyslu není sama o sobě dostačující pro dovození závěru, že porušení zákona je závažné. Kritériem pro zařazení rozhodnutí do přezkumu v režimu podle OSŘ nebo ZŘS by měla být spíše závažnost vady samotné. Režim ZŘS s ohledem na projev zásady vyšetřovací by se měl uplatnit v případech, kdy porušení zákona, resp. závažnost vady je tak vysoká, že je potřeba především s ohledem

³⁵ LAVICKÝ, Petr. Obecná část. In: LAVICKÝ, Petr a kol. Civilní proces. Řízení nesporné. Praktický komentář: zákon o zvláštních řízeních soudních; zákon o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob (řízení ve věcech veřejného rejstříku). Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 87

na ochranu právnické osoby samotné zjistit skutečný skutkový stav i nezávisle na tvrzení účastníků.

Pokud bychom totiž ust. § 88 odst. 2 ZŘS, ust. § 90 ZŘS a ust. § 91 ZŘS (které jsou ustanoveními potvrzující zařazení řízení do kategorie řízení o některých otázkách týkajících se právnických osob) vykládali tím způsobem, že míří pouze na řízení o vyslovení neplatnosti rozhodnutí, kterým bylo rozhodnuto o statusové věci v hmotněprávním smyslu, znamenalo by to, že režim ZŘS by se uplatnil i v případech, kdy by vada nemusela být intenzivní. A naopak si lze představit i situaci, kdy přijaté rozhodnutí nebude zasahovat do statusové věci právnické osoby, tedy by spadalo do co do požadavku a nároků na zjištění skutečného skutkového stavu „mírnějšího“ režimu sporného řízení, avšak přezkoumávaná vada by naopak mohla být závažná.

Kritérium intenzity vady však též není spolehlivé vzhledem k tomu, že nelze na účastníkovi ani soudu samotném požadovat, aby na počátku řízení předběžně zhodnotil závažnost vady, a to především v případě, pokud by se navrhovatel domáhal přezkumu vad, kdy jedna zakládá režim podle ZŘS a druhá dle OSŘ.

Dvojkolejnost režimů v přístupu přezkumu rozhodnutí tudíž nelze akceptovat. Proto je zcela logické, že došlo k zařazení pouze do jednoho druhu civilního řízení, a to tedy dle vůle zákonodárce do nesporného, respektive do zvláštního dle ZŘS.

Jak však bude dále pojednáno, v určitých případech by aplikace zásad sporného řízení na řízení o vyslovení neplatnosti/určení zdánlivosti rozhodnutí usnadnila procesní postup.

3. Zahájení a průběh řízení

Tato kapitola komplexně pojednává o speciálních podmínkách a předpokladech podmiňující přípustnost návrhu, které mají podstatný význam pro úvahu, zdali se varianta zahájení řízení ex officio uplatní i u tohoto typu nesporného řízení. Dále se zabývá návrhem, jako podkladem, na kterém je vystavěno celé řízení.

Druhá část kapitoly je zasvěcena popisu celého řízení, kdy by měla především zodpovědět, v jaké míře se uplatní zásady vlastní nespornému řízení a zdali nedochází k protnutí se zásadami charakteristickými naopak pro sporné řízení, především se jedná o nastavení procesního postavení účastníků, dispoziční zásadu a povahu a právní účinky meritorního rozhodnutí.

3.1. Základní podmínky přípustnosti návrhu a věcné legitimace navrhovatele

S ohledem na intenzitu zásahu soudní moci do vnitřních poměrů právnických osob je návrh vázán v některých případech i na striktní podmínky. Kvalita naplnění některých těchto podmínek se mírně odlišuje dle toho, zdali se jedná o návrh na vyslovení neplatnosti rozhodnutí nebo určení zdánlivosti.

Mezi tyto podmínky patří (i) požadavek existence komplementární hmotněprávní úpravy (již pojednáno výše v podkapitole Předmět a rozsah přezkumu), (ii) splnění zákonných podmínek pro existenci věcné legitimace navrhovatele, mezi které řadíme (a) uplatnění návrhu v rámci zákonem stanovené lhůty, (b) vyčerpání opravných prostředků v předsoudní fázi, (c) požadavek postavení navrhovatele v konkrétní pozici vůči právnické osobě a (iii) naléhavý právní či jiný zájem na určení.

Splnění těchto podmínek je stěžejní pro úspěch v řízení o vyslovení neplatnosti, protože iniciování tohoto řízení oprávněnou osobou (která splňuje veškeré podmínky věcné legitimace) je jediný možný prostředek, jak se domoci vyslovení neplatnosti rozhodnutí (viz podkapitola Možnost přezkumu rozhodnutí v jiném řízení).

Účelem takové úpravy je na jedné straně umožnit určitému okruhu osob, které mají právem kvalifikovaný vztah k právnické osobě, domoci se prohlášení přijatého rozhodnutí za neplatné, a současně stanovit podmínky pro zásah soudu a třetích osob do vnitřních poměrů právnické osoby, což zamezuje zneužívání tohoto institutu³⁶.

Již na začátku pojednání o povaze řízení je potřebné pro pochopení následujícího textu práce dopodrobna objasnit podmínku včasného podání návrhu a uplatnění opravného prostředku. O zbývající podmínce věcné legitimace navrhovatele, tedy postavení oprávněné osoby, bude pojednáno zvlášť v podkapitole Věcná legitimace a právní zájem navrhovatele na výsledku řízení společně s problematikou naléhavého právního či jiného zájmu na určení.

3.1.1. Včasné podání návrhu

Jednotlivé právní úpravy právnických osob stanoví speciální subjektivní a objektivní lhůtu, ve kterých musí být návrh podán. Jejich zakotvení je projevem zásady *vigilantibus iura scripta sunt*. Počátek běhu subjektivní lhůty je přísně vázán na okamžik seznámení se s obsahem rozhodnutí.

Jako negativum shledávám, že délka subjektivní lhůty nijak nereflexuje možnou předsoudní fázi řízení (s jedinou výjimkou, a to spolkového práva). Legitimovaná osoba je tedy

³⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 6. 2005, sp. zn. 29 Odo 442/2004

prakticky vždy nucena nedostatkem času k podání návrhu, není nijak zohledněna její snaha o mimosoudní vyřešení, respektive není nijak motivována k nalezení smírného řešení. Aktuální právní úprava tudíž neposkytuje téměř žádný prostor pro mimosoudní řešení. Důsledkem je značné oslabení níže zmíněné varovné funkce opravných prostředků a zátěž soudního aparátu. De lege lata si nelze představit žádnou překážku, která by znemožňovala nastavení počátku běhu lhůty zohledňující snahu případně aktivně legitimované osoby o „nápravu“ vadného přijatého rozhodnutí. I vzhledem k tomu, že přijaté rozhodnutí je i po vznesení námitky neplatnosti prostřednictvím soudu stále platné, by tato úprava byla zcela logická, především by zcela naplňovala předpoklad racionálního zákonodárce, protože by bylo zamezeno případům, kdy pod tíhou času osoba návrh podá.

V poměrech spolků se k této tezi judikatura již přiklonila. Konkrétně, pokud stanovy spolku připouští opravný prostředek proti rozhodnutí, je pro počátek subjektivní lhůty rozhodné rozhodnutí orgánu spolku, kterým bylo o tomto opravném prostředku orgánem spolku rozhodnuto³⁷. D. Hrabánek³⁸ dovozuje stejný účinek i ve vztahu k objektivní lhůtě, toto tvrzení však v judikatuře oporu (prozatím) nemá a dle mého přesvědčení takový závěr je naopak v rozporu se zamýšleným účelem, jelikož by tím naopak došlo k nevhodnému prodlužování předsoudní fáze.

Dle ustálené judikatury³⁹ se jedná o lhůty prekluzivní a hmotněprávní (tedy návrh je třeba soudu doručit nejpozději v poslední den lhůty), zároveň pro zachování práva je nutné návrh podat za dodržení obou těchto lhůt.

Podání návrhu ve lhůtě je rozhodující v řízení o vyslovení neplatnosti rozhodnutí. Uplyne-li oprávněné osobě marně subjektivní nebo objektivní lhůta k podání návrhu na vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady, soud její opožděně podaný návrh bez dalšího zamítne pro nedostatek věcné legitimace navrhovatele (jemuž v důsledku marného uplynutí lhůty právo podat návrh zaniklo)⁴⁰. Tento závěr podložený i judikaturou není nijak přelomový, poněvadž záležitosti týkající se podstaty práva (včetně případné prekluze), nejsou teorií

³⁷ RUBAN, Radek. § 259 [Prekluze práva domáhat se neplatnosti rozhodnutí orgánu spolku]. In: LAVICKÝ, Petr a kol. Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022, s. 967, marg. č. 10; odpovídající judikatura usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 9. 2018, sp. zn. 29 Cdo 5859/2016.

³⁸ HRABÁNEK, Dušan. § 259 [Lhůty]. In: PETROV, Jan a kol. Občanský zákoník. 2. vydání (2. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2023, marg. č. 3, dostupné z: www.beck-online.cz

³⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 9. 5. 2000, sp. zn. 32 Cdo 4/2000, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 4. 2001, sp. zn. 32 Cdo 2516/2000

⁴⁰ Komplexní pojednání viz RUBAN, Radek. § 259 [Prekluze práva domáhat se neplatnosti rozhodnutí orgánu spolku]. In: LAVICKÝ, Petr a kol. Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022, s. 969, marg. č. 24

považovány za procesní podmínky, nejsou tedy příčinou pro zastavení řízení⁴¹. Současně je zcela logické, že se nemůže jednat o procesní podmínku, jelikož nepodání návrhu ve lhůtě nelze nijak zhojit. Dává proto zcela smysl, že soud po tomto zjištění vydá meritorní rozhodnutí zakládající překážku věci pravomocně rozsouzené. Pro kompletnost pojednání je nezbytné dodat, že je prezentován i odlišný názor, a to ten, že nedodržení lhůt má za následek zastavení řízení⁴².

Podání návrhu na určení zdánlivosti rozhodnutí naopak vázáno touto lhůtou není, včasné podání je ale stěžejní pro dovození naléhavého právního zájmu navrhovatele na tomto určení (viz kapitola Věcná legitimace a právní zájem navrhovatele na výsledku řízení).

3.1.2. Vyčerpání veškerých opravných prostředků v předsoudní fázi řízení

I vzhledem k intenzitě zásahu do právní jistoty počítá právní úprava s tím, že možnost soudního přezkumu rozhodnutí u některých právnických osob nastává až poté, co legitimovaná osoba vyčerpá prostředky nápravy rozhodnutí, které může uplatnit přímo u dané právnické osoby. Jedná se například o podání protestu proti usnesení valné hromady s.r.o. (ust. § 192 odst. 2 ZOK) nebo o žádost člena rozhodčímu orgánu o zjednání nápravy (ust. § 16a odst. 2 zákona č. 424/1991 Sb., o sdružování v politických stranách a politických hnutích).

Tyto prostředky mají především varovnou funkci. Legitimovaná osoba k podání návrhu jimi právnické osobě předestírá své výhrady k rozhodnutí. Právnické osobě je poskytnut prostor pro nápravu těchto vad (výhrad), pro které by mohl soud následně vyslovit neplatnost či nicotnost rozhodnutí⁴³. Na druhou stranu jsou významným prvkem ochrany ve vztahu k právnické osobě⁴⁴, jelikož v případě, že nebudou použity (stejně jako u uplynutí lhůty) nemohou oprávněné osoby napadat již dále neplatnost a právnická osoba může zcela bez obav přistoupit k realizaci rozhodnutí⁴⁵.

⁴¹ Obecně WINTEROVÁ, Alena. Procesní podmínky. In: WINTEROVÁ, Alena, MACKOVÁ, Alena a kol. Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací. 9. aktualizované vydání, Praha: Leges, 2018, s. 216., konkrétně HROMADA, Miroslav. § 85 [Druhy řízení]. In: SVOBODA, Karel a kol. Zákon o zvláštních řízeních soudních. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 187, marg. č. 16

⁴² POKORNÁ, Jarmila. § 191 [Oprávnění dovolat se neplatnosti usnesení valné hromady]. In: LASÁK, Jan, Jan DĚDIČ, Jarmila POKORNÁ a Zdeněk ČÁP. Zákon o obchodních korporacích: Komentář. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2023-7-16]. ASPI_ID KO90_2012CZ. Dostupné z: www.aspi.cz

⁴³ V poměrech protestu u s.r.o. aplikovatelné pro veškeré prostředky viz PRAVDOVÁ, Markéta, Lucie, JOSKOVÁ a Eva, DVOŘÁKOVÁ. Nová společnost s ručením omezeným: právo – účetnictví - daně. 4. aktualizované vydání. Praha: Grada Publishing, 2021, s. 122.

⁴⁴ POKORNÁ, Jarmila. § 192 [Nedodržení lhůty, protest společníka]. In: LASÁK, Jan, Jan DĚDIČ, Jarmila POKORNÁ a Zdeněk ČÁP. Zákon o obchodních korporacích: Komentář. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2023-7-16]. ASPI_ID KO90_2012CZ. Dostupné z: www.aspi.cz

⁴⁵ Důvodová zpráva k zákonu č. 33/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), ve znění zákona č. 458/2016 Sb., a další související zákony, k bodům 214 a 215 (§ 192). [cit. 2023-6-16]. Dostupné z: www.beck-online.cz

Ve vztahu k nevyužití těchto prostředků před podáním návrhu zastává odborná literatura odlišné přístupy. Převažující (např. L. Deverová⁴⁶, M. Hromada⁴⁷ nebo D. Hrabánek⁴⁸) a potvrzený ustálenou judikaturou⁴⁹ je zamítnutí návrhu. P. Černý⁵⁰ však zastává v poměrech občanských sdružení názor, že se jedná o procesní podmínku. Dle něj by soud dle ust. § 104 odst. 1 OSŘ měl řízení zastavit a návrh postoupit příslušnému orgánu občanského sdružení. Považuje tedy přezkum uvnitř občanského sdružení jako řízení, které má předcházet soudnímu přezkumu ve smyslu ust. § 104 odst. 1 OSŘ. S takovým závěrem nelze souhlasit, poněvadž podání opravného prostředku je hmotněprávní podmínkou pro samotný vznik nároku domáhat se neplatnosti. Současně by takový režim nemohl být uplatňován plošně na veškeré opravné prostředky. Tak by tomu nebylo především v případě protestu. Zastavení řízení a postoupení k příslušnému orgánu by se za této situace neuplatnilo, jelikož absence podání protestu nelze zhojit z důvodu nutnosti jeho podání přímo na valné hromadě. Mohlo by být namítáno, že po podání protestu nedochází k žádnému ze zákona obligatornímu přezkumu důvodů podání protestu, fakticky však taková fáze může nastat, a to vzhledem k samotnému účelu protestu. Postrádalo by tudíž smysl, aby v závislosti na druh opravného prostředku docházelo k odlišování procesního následku jejich nesplnění.

Jelikož se jedná o podmínku věcné legitimace navrhovatele, byl by zcela logický závěr, že opravný prostředek musí být uplatněn samotným navrhovatelem. Zcela specifická situace nicméně nastává v poměrech protestu, a to s účinností novely ZOK provedené zákonem č. 33/2020 Sb. Navrhovatel – pouze však společník nemusí sám podat protest, návrh se však musí opírat o odůvodněný protest vznesený jinou osobou, ať už společníkem či jinou osobou oprávněnou podat protest⁵¹. Zcela stranou ponechávám skutečnost, že zákon počítá i s případy, kdy protest být podán nemusí, jedná se však o zcela ojedinělé případy.

Podání opravného prostředku je opět podmínkou pro existenci věcné legitimace navrhovatele pro řízení o vyslovení neplatnosti rozhodnutí. V řízení o určení nicotnosti rozhodnutí není však nijak rozhodující, a to ani pro vyvození naléhavého právního zájmu navrhovatele na tomto určení.

⁴⁶ DEVEROVÁ, Lenka. § 258 [Aktivní legitimace]. In: SVEJKOVSKÝ, Jaroslav, DEVEROVÁ, Lenka. Právnícké osoby v novém občanském zákoníku. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 246

⁴⁷ HROMADA, Miroslav. § 85 [Druhy řízení]. In: SVOBODA, Karel a kol. Zákon o zvláštních řízeních soudních. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 187, marg. č. 17

⁴⁸ HRABÁNEK, Dušan. § 258 [Žaloba o neplatnost rozhodnutí]. In: PETROV a kol. Občanský zákoník. 2. vydání (2. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2023, marg. č. 8, dostupné z: www.beck-online.cz

⁴⁹ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 27. 2. 2019, sp. zn. 27 Cdo 1495/2017, bod 24.

⁵⁰ ČERNÝ, Petr. § 15 [Soudní ochrana]. In: ČERNÝ, Petr. Zákon o sdružování občanů. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 161

⁵¹ SADECKÝ, Lukáš. Institut protestu v kapitálové společnosti po novele zákona o obchodních korporacích. Ad Notam, 2020, č. 1, s. 8-10, potvrzeno rozsudkem Nejvyššího soudu ze dne 20. 11. 2019, sp. zn. 27 Cdo 2363/2019

3.2. Účel řízení a veřejný zájem

Před přistoupením k dalšímu výkladu je nezbytné objasnit účel řízení. Podle ustálené judikatury je účel právní úpravy soudního vyslovení neplatnosti dvojí (závěr lze aplikovat i v poměrech zdánlivosti). Prvně je prostředkem k poskytnutí ochrany individuálním právům osob oprávněných domáhat se vyslovení neplatnosti daného rozhodnutí, nýbrž je i zákonem předvídaným nástrojem obecné ochrany zákonnosti ve vnitřních poměrech právnické osoby, resp. nástrojem obecné ochrany souladu těchto vnitřních poměrů s autonomní úpravou provedenou vnitřním předpisem. Tím je současně garantována ochrana i dalších osob, jež mohou být těmito vnitřními poměry dotčeny⁵².

S takovým závěrem lze souhlasit, je nutné jej nicméně více rozvést, jelikož by na první pohled mohl implikovat, že je v řízení přítomen veřejný zájem v rozsahu typickém pro nesporná řízení týkajících se právnických osob, tak tomu však není.

Obecnou ochrannou zákonnosti má Nejvyšší soud, dle mého přesvědčení, na mysli, že podmínkou pro úspěšnost návrhu není rozhodující, zda se rozhodnutí dotýkalo sféry navrhovatele, ale postačí, aby se dotýkalo právnické osoby samotné. Navrhovatel tedy podáním návrhu nechrání pouze zájmy své, ale právě i právnickou osobu samotnou a osoby, které s ní můžou přijít do styku. Pro rozhodnutí soudu o vyslovení neplatnosti, případně určení zdánlivosti rozhodnutí nemá být tedy pouze prvořadé, zdali je rozhodnutí způsobilé zasáhnout výlučně do práv navrhovatele.

Pokud hovoříme o veřejném zájmu v nesporných řízeních týkajících se právnických osob, ten je spojován především se situacemi, kdy je potřeba aktivní přístup k soudu za účelem ochrany právnické osoby, která je z jakéhokoliv důvodu ve své činnosti paralyzovaná. Příkladem může být řízení o jmenování chybějících členů statutárního orgánu, kdy z jakéhokoliv důvodu není schopna právnická osoba jmenovat chybějící členy.

V případě řízení o vyslovení neplatnosti (či zdánlivosti) rozhodnutí však ochromení aparátu právnické osoby zpravidla nenastává. V těchto řízeních je vždy jeden z účastníků, který právnickou osobou, resp. její vnitřní poměry chrání. Buď se jedná o samotného navrhovatele, a naopak, pokud by návrh byl šikanózní, ochraňuje právnickou osobu osoba, která za ni bude v jejím zájmu v řízení jednat. O nedostatecích právní úpravy týkající se určení osoby oprávněné jednat za právnickou osobu viz podkapitoly Věcná legitimace právnické osoby a zákaz vedlejšího účastenství a Jednání za právnickou osobu.

⁵² V poměrech právní úpravy účinné do 31. 12. 2013 srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 5. 2008, sp. zn. 29 Odo 1400/2006 a usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 11. 2009, sp. zn. 29 Cdo 4089/2009, použitelné i za aktuální právní úpravy, srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 7. 2020, sp. zn. 27 Cdo 800/2020

Další aspekt veřejného zájmu, který by přicházel v úvahu, je ochrana třetích osob spočívající v tom, že by vyslovením neplatnosti došlo k zásahu do jejich právní jistoty. Ochranu právní jistoty však není potřeba dovozovat z veřejného zájmu, jelikož s ní počítá (pouze nicméně v poměrech neplatnosti) hmotněprávní úprava samotná (test proporcionality dle ust. § 260 OZ).

Jiný a širší výklad právního názoru Nejvyššího soudu není přípustný, jelikož by směřoval ke socialistickému pojetí civilního soudnictví, tedy k požadavku, aby vzájemná práva a povinnosti byla vždy v souladu se zájmem společnosti. Tím by byla otevřena cesta pro neomezenou intervenci státu do vnitřních poměrů právnické osoby. Vzhledem k nastavení mantinelů pro podání návrhu (oprávněné osoby, lhůty pro podání, z čehož dovozujeme možnost zahájit řízení pouze na návrh) je jasné, že tímto směrem zákonodárce mířit nechtěl, nelze proto dovodit celospolečenský zájem na vyslovení neplatnosti (stejně tak na určení zdánlivosti, jelikož je s ní počítáno *ex lege*)⁵³.

Zájem společnosti na zákonnosti jednání právnické osoby si lze maximálně představit u právnických osob, které slouží či vystupují vůči širší veřejnosti a které se řídí částečně i normami veřejného práva nebo ze zákona podléhají speciální veřejnoprávní regulaci jako jsou banky nebo veřejně kótované společnosti.

3.3. Způsob zahájení řízení

Obecná úprava ust. § 13 odst. 1 ZŘS stanoví, že každé nesporné řízení může být zahájeno na návrh, některá z těchto řízení pak mohou být soudem zahájena i bez návrhu, ovšem za podmínky, že zákon nestanoví, že lze řízení zahájit pouze na návrh. Zahájení řízení *ex officio* (zahájení bez podání návrhu) je projevem principu oficiality, který je charakteristický pro nesporná řízení, jelikož sporná řízení a *contrario* lze zahájit pouze na základě podaného návrhu (žaloby).

Pojem „zákon“ v tomto ustanovení je možné interpretovat dvojím způsobem. První možné pojetí vykládá pojem „zákon“ značně restriktivně, a to pouze jako samotný ZŘS, resp. jako úpravu jednotlivých druhů řízení ve zvláštní části ZŘS. Tento přístup zastává důvodová zpráva k ZŘS⁵⁴, v teorii např. J. Levý⁵⁵ a A. Macková⁵⁶. To tedy znamená, že pokud ZŘS

⁵³ Stejný závěr zastává HOLEJŠOVSKÝ, Josef. 5.1 [Charakter řízení]. In: HOLEJŠOVSKÝ, Josef. Valné hromady společností s ručením omezeným. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 314

⁵⁴ Viz „*Všechna řízení uvedená v zákonu o zvláštních řízeních soudních bude možné zahájit z moci úřední, ledaže ve zvláštní části bude výslovně stanoveno, že k zahájení řízení je třeba návrhu.*“

⁵⁵ LEVÝ, Jiří. § 13 [Zahájení řízení]. In: SVOBODA, Karel a kol. Zákon o zvláštních řízeních soudních. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 24 - 25

⁵⁶ MACKOVÁ, Alena. § 13 [Zahájení řízení]. In: MACKOVÁ, Alena, Ladislav MUZIKÁŘ, Radovan DÁVID, Jiří GRYGAR, Marian KOKEŠ, Zdeněk KOVARÍK, Stanislav KŘEČEK a Jiří ZRŮST. Zákon o zvláštních řízeních soudních: komentář s důvodovou zprávou a judikaturou. Praha: Leges, 2016, s. 45-46

nestanoví výslovně u konkrétního typu řízení, že lze zahájit pouze na návrh, lze jej zahájit i z úřední moci.

Druhý názorový proud (zastávaný v teorii např. P. Lavickým⁵⁷) naopak pojem „zákon“ vykládá extenzivně, a to jako jakýkoliv právní předpis, který buď přímo výslovně stanoví, že řízení lze zahájit pouze na návrh, případně obsahuje hmotněprávní úpravu, která zahájení z moci úřední ze své podstaty vylučuje.

Dle mého názoru je obecně více přiléhavý druhý z uvedených názorových proudů.

3.3.1. Zahájení řízení o vyslovení neplatnosti rozhodnutí

V případě řízení o vyslovení neplatnosti rozhodnutí právnické osoby však musíme dojít k závěru, že se jedná o řízení obligatorně návrhové. Tento názor je zastáván odbornou veřejností, nicméně se jedná o pouhé konstatování bez bližšího rozboru celé situace⁵⁸. Pokud bychom připustili, že řízení lze zahájit i bez návrhu (tedy bychom úpravu řízení uvedenou v hmotněprávních předpisech⁵⁹ nepovažovali za úpravu „zákona“ ve smyslu ust. § 13 ZŘS), jednalo by se o výklad popírající samotný účel hmotněprávní úpravy vymezující možnost soudního přezkumu. Výše uvedené podmínky přípustnosti návrhu podmiňující věcnou legitimaci a vymezení okruhu osob, které návrh mohou podat, by zcela postrádaly svůj smysl, respektive by docházelo k jejich obcházení. Důsledkem by byla prakticky neomezitelná možnost ingerence soudní moci do vnitřních poměrů právnické osoby, což by byl značný zásah do právní jistoty jak právnické osoby samotné, jejich členů ale i třetích osob, přičemž účelem zakotvení těchto podmínek je dle judikatury⁶⁰ právě ochrana právní jistoty těchto subjektů.

Proto je nutné učinit závěr, že zahájit řízení je možné pouze na základě návrhu za splnění zákonem stanovených předpokladů, které jsou současně podmínkou pro zachování či existenci

⁵⁷ LAVICKÝ, Petr. Obecná část. In LAVICKÝ, Petr a kol. Civilní proces. Řízení nesporné. Praktický komentář: zákon o zvláštních řízeních soudních; zákon o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob (řízení ve věcech veřejného rejstříku). Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 53

⁵⁸ Např. DVOŘÁK, Tomáš. Soudní řízení ve věci neplatnosti usnesení valné hromady. In: DVOŘÁK, Tomáš. Společnost s ručením omezeným. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 403; DEJL, Pavel, FELGROVÁ, Radka. Zvláštní část. In: LAVICKÝ, Petr a kol. Civilní proces. Řízení nesporné. Praktický komentář: zákon o zvláštních řízeních soudních; zákon o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob (řízení ve věcech veřejného rejstříku). Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 231 či ŠUK, Petr. Ingerence soudů do vnitřních poměrů obchodních korporací. Bulletin advokacie, 2017, č. 11, s. 21-24

⁵⁹ Např. ust. § 258 OZ, ust. § 428 ZOK, ust. § 16a zákona č. 424/1991 Sb., o sdružování v politických stranách a politických hnutích atd.

⁶⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 6. 2005, sp. zn. 29 Odo 442/2004

práva podat takový návrh. Tento závěr je potvrzen i recentní judikaturou Nejvyššího soudu⁶¹ a se stejným odůvodněním (nicméně bez podložení relevantními zdroji) k němu dochází i L. Dušek⁶².

Nemožnost zahájení řízení i bez návrhu, respektive dovození takového závěru judikaturou, má za důsledek potlačení typizace řízení jako nesporného ve smyslu oslabení zásady oficiality. Lze však souhlasit, že nastavení mantinelů pro soudní zásah do vnitřních poměrů je důležité pro právní jistotu právnických osob samotných a zabraňuje zneužívání tohoto institutu.

3.3.2. Zahájení řízení o určení zdánlivosti rozhodnutí

Vzhledem k absenci podrobné komplementární hmotněprávní úpravy, můžeme uzavřít, že navrhovatelem může být jakákoliv osoba, která má na určení naléhavý právní zájem (viz níže v podkapitole Právní povaha návrhu), k podání návrhu není stanovena ani žádná prekluzivní lhůta. Zákodárce žádné omezení (mimo naléhavý právní zájem) k podání návrhu nevynechává, neboť má zájem, aby bylo o zdánlivosti rozhodnutí rozhodnuto ve všech potřebných případech. Je tak možné vyslovit zdánlivost rozhodnutí prakticky kdykoliv. S tím souvisí, že za žádných podmínek nemůže dojít k sanaci vad (jako je tomu u neplatnosti).

Při dovození způsobů zahájení tohoto řízení musíme především vyjít z jeho samotného účelu. Jak bylo již zmíněno výše (v podkapitole Zdánlivost rozhodnutí), zdánlivá rozhodnutí nevyvolávají žádné právní účinky, ke zdánlivosti je přihlíženo ex lege. Účelem řízení je prohlásit, že přijaté rozhodnutí nikdy nevyvolávalo právní účinky, přičemž takový závěr je potřebné učinit pouze v případě, že zdánlivost rozhodnutí je mezi subjekty sporná⁶³. Přípustnost zahájení řízení na návrh je nezpochybnitelná a potvrzená teorií (diskuse panovala pouze o povaze řízení, tedy zdali se jedná o určovací žalobu v režimu OSŘ či řízení zařazené do nesporných, resp. zvláštních řízení) i judikaturou, je tudíž nutné zodpovědět otázku, zdali je možné zahájit i z moci úřední.

Právní doktrína se problematikou způsobu zahájení řízení ze samotné iniciativy soudu nezabývá exaktně, respektive ve většině popisuje určení nicotnosti jako další stupeň zásahu proti vadnému rozhodnutí, který soud zkoumá z úřední povinnosti, kterého se však výslovně navrhovatel navrhuje vyslovení neplatnosti nemusí výslovně ve svém návrhu domáhat ve smyslu ust. § 90 odst. 1 ZŘS (o povaze tohoto ustanovení bude blíže pojednáno v podkapitole

⁶¹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 10. 2016, sp. zn. 29 Cdo 1817/2016 (pro družstva), usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 11. 2020, sp. zn. 27 Cdo 458/2019 (pro spolky)

⁶² DUŠEK, Lukáš. K možnosti zahájení řízení o vyslovení neplatnosti orgánů právnické osoby i bez návrhu a k související otázce náhrady nákladů řízení. Epravo.cz. [cit. 2023-7-16]. dostupné z <https://www.epravo.cz/top/clanky/k-moznosti-zahajeni-rizeni-o-vysloveni-neplatnosti-rozhodnuti-organu-pravnicke-osoby-i-bez-navrhu-a-k-souvisejici-otazce-nahrady-nakladu-rizeni-106480.html>

⁶³ Obdobně DVOŘÁK, Tomáš. Soudní řízení ve věci nicotnosti usnesení valné hromady. In DVOŘÁK, Tomáš. Společnost s ručením omezeným. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 418

Překročení návrhu). Z tohoto ustanovení nelze však vyvodit, že řízení lze zahájit i bez návrhu. Závěr M. Kokeše⁶⁴ je tudíž chybný.

Lze tedy učinit závěr, že vzhledem k nenastavení podmínek pro dovolání se zdánlivosti rozhodnutí (ve smyslu vymezení okruhu osob s věcnou legitimací a lhůty pro podání návrhu) v tomto řízení ustupuje právní jistota třetích osob ochraně zákonnosti vnitřních poměrů právnických osob spočívající v odstranění napadených zdánlivých rozhodnutí.

Soud zahajuje řízení pouze na návrh. Zahájení řízení z moci úřední je ze své povahy vyloučeno, jelikož taková zdánlivá rozhodnutí ex lege neexistují a není potřeba tedy soudní rozhodnutí k deklaraci stavu založeného zákonem. Zahájení řízení je proto vždy podmíněno návrhem, jehož účelem je vyjasnit spornost či pochybnost o nicotnosti rozhodnutí.

Současně však ale není vyloučeno, aby soud učinil závěr o nicotnosti rozhodnutí i v jiném řízení než o určení zdánlivosti rozhodnutí, např. při činnosti rejstříkového soudu (viz dále v podkapitole Zdánlivost rozhodnutí) či jako předběžnou otázku (viz dále v podkapitole Posouzení neplatnosti/zdánlivosti rozhodnutí jako předběžné otázky).

3.4. Právní povaha návrhu

Podle aktuálního přístupu právní doktríny jsou návrhy zahajující řízení o vyslovení neplatnosti a určení nicotnosti rozhodnutí odlišnými typy návrhu dle klasického teoretického třídění žalob, resp. návrhů dle obsahu petitu.

Toto zařazení je velice zásadní, jelikož se od něj odvíjí další procesní aspekty (od účinků rozhodnutí, po možnost přezkumu rozhodnutí v jiných řízeních).

3.4.1. Řízení o vyslovení neplatnosti rozhodnutí

Odlišné pojetí právní povahy návrhu, kterým se zahajuje řízení o vyslovení neplatnosti rozhodnutí, je relativně recentní změnou uchopení podstaty tohoto návrhu, která má však zásadní další teoretické i praktické dopady.

Již od počátku zastávala právní doktrína⁶⁵ i judikatura⁶⁶ přístup, že se jedná o zvláštní druh určovacího návrhu. Tato zvláštnost spočívala v tom, že po navrhovateli nebyl vyžadován naléhavý právní zájem na určení dle ust. § 80 OSŘ (na základě subsidiárního použití OSŘ vůči ZŘS dle ust. § 1 odst. 3 ZŘS), respektive je automaticky presumován u hmotněprávní úpravou

⁶⁴ KOKEŠ, Marian. § 90 [Rozhodování]. In MACKOVÁ, Alena a kol. Zákon o zvláštních řízeních soudních: komentář s důvodovou zprávou a judikaturou. Praha: Leges, 2016, s. 188

⁶⁵ Např. SALAČOVÁ, Marie. Právní následky vadného usnesení valné hromady akciové společnosti. Právní rozhledy, 1996, č. 12, s. 559; MRUZEK, Karel. Nesouhlas s rozhodnutím valné hromady obchodní společnosti a členské schůze družstva Žaloby o neplatnost. Ekonom, 1995, č. 3, s. 50

⁶⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10. 1. 1996, sp. zn. Odon 23/95

vymezených osob oprávněných návrh podat (tyto osoby jej nemusí prokazovat). Odraz tohoto přístupu byl především spatřován v teorii opakovaném závěru, že soudem vydané rozhodnutí je deklaratorní⁶⁷.

Tento závěr nebyl nijak znevažován po rekonstrukci soukromého práva a oddělení nesporných řízení do ZŘS a byl uznáván až do chvíle, kdy pochybnost o jeho správnosti vyslovil R. Ruban ve svém článku⁶⁸.

Důvod, proč k takovému teoretickému rozboru nebylo přistoupeno dříve, spatřuji ve skutečnosti, že se obecně soudnímu přezkumu rozhodnutí právnických osob nevěnuje tolik pozornosti, kolik by si tato problematika zasloužila. Jelikož judikaturou byly vymezeny odpovědi na podstatné otázky, které úprava vyvolávala, ačkoliv ne s uspokojivým odůvodněním, tyto závěry právní společnost přijala. Nyní se tato problematika vrací do centra pozornosti díky práci R. Rubana.

R. Ruban považuje návrh na zahájení řízení za tzv. právotvorný návrh. Tento charakter vyvozuje z již uvedené zásady, že rozhodnutí právnické osoby je platné, dokud není jeho neplatnost vyslovena soudem (jedná se tedy o nepřímou relativní neplatnost). Výrok soudu musí tedy neplatnost přijatého rozhodnutí logicky zakládat, jelikož fakticky dochází ke zrušení stávajících hmotněprávních poměrů, a nikoliv potvrzovat. V řízení zahájených na základě právotvorných žalob je vydáváno právě konstitutivní rozhodnutí. Na základě této provázanosti můžeme uzavřít, že se jedná o právotvorný návrh.

Tento závěr je zcela konformní s dalšími specifiky tohoto institutu, o kterých bude pojednáno níže.

Pro podpoření tohoto závěru je na tomto místě udělat odbočku a hlouběji objasnit podstatu právotvorných návrhů. Právotvorné návrhy (žaloby) je možné využít pouze v případech, kdy zákonodárce soud přímo zmocňuje k upravení stávajících právních poměrů, tedy k vydání konstitutivních rozhodnutí. Zákoně zmocnění je třeba z toho důvodu, že primární funkcí soudu není konstituování právních poměrů, ale jejich deklarace⁶⁹. Pokud se však podíváme na druhy řízení, ve kterých je dovozováno, že jsou ukončena konstitutivním rozhodnutím, zjistíme, že úprava některých z nich je tak vágní, že z ní nelze vyčíst právotvornost žaloby (návrhu). Příkladem může být např. řízení o prohlášení neplatnosti manželství. U manželství se uplatní stejná zásada, že je platné, dokud není rozhodnutím prohlášeno manželství za neplatné, a též je

⁶⁷ Odlišně však HOLEJŠOVSKÝ, Josef. 1.1 [Charakter neplatnosti – absolutní či relativní]. In: HOLEJŠOVSKÝ, Josef. Valné hromady společností s ručením omezeným. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 234

⁶⁸ RUBAN, Radek. O konstitutivní povaze návrhů na vyslovení neplatnosti usnesení nejvyšších orgánů kapitálových společností a družstev. Obchodněprávní revue, 2017, č. 11-12, s. 305-313

⁶⁹ WINTEROVÁ, Alena. Druhy žalob. In: WINTEROVÁ, Alena, MACKOVÁ, Alena a kolektiv. Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací. 9. aktualizované vydání, Praha: Leges, 2018, s. 208

vyžadován u některých navrhovatelů právní zájem na prohlášení⁷⁰. Teorie dovozuje, že rozhodnutí je konstitutivního charakteru a neztotožňuje právní zájem s naléhavým právním zájmem dle ust. § 80 OSŘ⁷¹. Můžeme tedy shrnout, že se jedná též o právotvorný návrh, který nemá výslovnou oporu v hmotněprávní úpravě (ani případně ve zvláštní části ZŘS).

Proti tomuto vymezení by však mohlo být namítáno, že není nijak průkazné, protože se jedná v obou případech o nesporné řízení. Je pravda, že teorie rozlišuje i tzv. statusové návrhy, které jsou vlastní nespornému řízení a které se nejvíce ve svých znacích shodují právě s právotvornými návrhy. S takovým závěrem se však nelze ztotožnit, jelikož, jak již bylo dovozeno výše, pojem statusových věcí právnických osob je specificky definován pro účely ZŘS, a tudíž by veškerá řízení o vyslovení neplatnosti pod tuto kategorii nespadala. O blízkosti těchto návrhů svědčí i to, že část právní doktríny považuje statusové návrhy jako zvláštní druh právotvorných návrhů⁷².

Výše představený názor R. Rubana začíná rezonovat u Nejvyššího soudu. Závěr o právotvornosti návrhu nebyl Nejvyšším soudem naplno vysloven, v recentní judikatuře se však okrajově zmínil o konstitutivnosti rozhodnutí v řízení o vyslovení neplatnosti⁷³.

3.4.2. Řízení o určení zdánlivosti rozhodnutí

Naopak o povaze návrhu o určení zdánlivosti rozhodnutí není mezi teoretiky sebevětších pochybností. Jak naznačuje již samotné označení, jedná se o zvláštní určovací návrh⁷⁴. Tento závěr je zcela logický a odpovídající cíli celého řízení, poněvadž rozhodnutím dochází k potvrzení, že z důvodu vad, které rozhodnutí má, a jejich závažnosti nebylo fakticky vůbec přijato.

Jelikož se jedná spíše o ojediněle využívané řízení, není mu věnována jak v judikatuře, tak teorii velká pozornost.

V úvahu připadají teoreticky tři modely určovacího řízení, a to dle procesního režimu, kterému návrh podléhá. Může se jednat o klasickou určovací žalobu dle ust. § 80 OSŘ (spadající do sporných řízení), nebo o zvláštní určovací návrh v režimu ZŘS (jedná se o nesporné řízení), případně, může být procesní režim diferencován v závislosti na osobě navrhovatele.

⁷⁰ Srov. ust. § 680 a násl. OZ

⁷¹ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, KYSELOVSKÁ, Tereza. § 680 [Prohlášení manželství za neplatné]. In: KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, HRUŠÁKOVÁ, Milana, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 53, marg. č. 2, s. 56, marg. č. 10

⁷² Např. SVOBODA, Karel. § 80 [Naléhavý právní zájem]. In: SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, DOLEŽÍLEK, Jiří a kol. Občanský soudní řád. 3. vydání (1. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2022, marg. č. 22

⁷³ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 12. 2021, sp. zn. 27 Cdo 2873/2020

⁷⁴ Potvrzeno např. rozsudkem Nejvyššího soudu ze dne 27. 8. 2020, sp. zn. 27 Cdo 4364/2018 (v poměrech úpravy do 31. 12. 2013) nebo usnesením Nejvyššího soudu ze dne 21. 6. 2022, sp. zn. 27 Cdo 2805/2021 (v poměrech od 1. 1. 2014)

T. Dvořák⁷⁵ zastává názor, že nicotnosti (usnesení valné hromady s.r.o., závěr je však v plném rozsahu aplikovatelný v poměrech veškerých právnických osob) se lze domáhat ve dvou různých řízeních podle ust. § 191 ZOK a v řízení dle ust. § 80 OSŘ. Podle něj osoby, které nemají aktivní legitimaci dle ust. § 191 ZOK, se mohou nicotnosti domáhat v řízení dle ust. § 80 OSŘ, ale musí prokázat naléhavý právní zájem na určení. V řízení podle ZOK se dle jeho mínění použijí předpisy o řízení ve věcech neplatnosti s určitými výjimkami (dle významu rozlišení však má spíše na mysli procesní pravidla dle ZŘS). Pro řízení dle OSŘ se poté uplatní předpisy o civilním sporném řízení. Potřebu prokázat naléhavý právní zájem znovu akcentuje pouze u řízení dle OSŘ.

Judikatura teprve nedávno potvrdila, že se jedná o nesporné řízení (dovozuje potřebu naléhavého právního zájmu ze vztahu ust. § 80 OSŘ a ust. § 1 odst. 3 ZŘS⁷⁶). Taktéž s diferenciací dle osoby navrhovatele nepočítá, protože prokázání naléhavého právního zájmu požaduje i po osobách věcně legitimovaných k podání návrhu na vyslovení neplatnosti a obecně inklinuje překvapivě k co největšímu zúžení okruhu legitimovaných osob.

Lze tedy uzavřít, že řízení o určení zdánlivosti se zahajuje na základě návrhu dle ZŘS a jedná se o určovací návrh, jehož výsledkem je vydání deklaratorního rozhodnutí.

3.5. Obsah návrhu

Navrhovatel může napadnout vždy pouze konkrétní přijaté rozhodnutí právnické osoby (viz výše v kapitole Předmět a rozsah přezkumu). V případě, že právnická osoba zároveň přijala více rozhodnutí, je zcela na navrhovateli, která z nich návrhem napadne. V této dispozici může být případně omezen povinností podat zákonem předpokládaný opravný prostředek proti danému rozhodnutí, pouze však, co se týče maximálního rozsahu soudního přezkumu. Iniciace soudního přezkumu je právo nikoliv povinnost oprávněné osoby, návrh tudíž nemusí směřovat proti veškerým rozhodnutím, která oprávněná osoba již napadla přímo u právnické osoby.

Návrh musí obsahovat obecné náležitosti dle ust. § 42 odst. 4 OSŘ ve spojení s ust. § 1 odst. 3 ZŘS. Dále musí navrhovatel v návrhu vymezit svůj procesní návrh ve smyslu ust. § 79 OSŘ a ust. § 1 odst. 3 ZŘS. Navrhovatel je povinen v návrhu uvést vždy označení napadeného rozhodnutí, včetně orgánu právnické osoby, která jej vydala, jeho obsah, datum, kdy bylo rozhodnutí vydáno a kdy se o něm žalobce dozvěděl. Dále musí navrhovatel vylíčit skutečnosti, ve kterých spatřuje vady způsobující neplatnost nebo zdánlivost rozhodnutí. Pokud je to dle zákona podmínkou, musí navrhovatel i tvrdit zájem, který má na vydání rozhodnutí

⁷⁵ DVOŘÁK, Tomáš. Soudní řízení ve věci nicotnosti usnesení valné hromady. In DVOŘÁK, Tomáš. Společnost s ručením omezeným. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 418 - 419

⁷⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 6. 2022, sp. zn. 27 Cdo 228/2022

soudu v jeho prospěch, případně i skutečnost, že uplatnil u právnické osoby opravné prostředky před podáním návrhu (vymezí tedy základ procesního nároku).

Dále musí navrhovatel uvést, čeho se domáhá, vymežit tedy petit návrhu. Petit vždy musí znít na vyslovení neplatnosti či určení zdánlivosti. Petitem se nelze domáhat zrušení vadného rozhodnutí.

Pokud zákon stanoví, že podmínkou pro úspěšné podání návrhu je vyčerpání opravných prostředků, je navrhovatel vázán rozsahem a důvody, které v této opravné předsoudní fázi vytkl. Tento přístup můžeme vyvodit z předchozí judikatury, která stanovila závaznost a nemožnost překročení důvodů uvedených v námitce v případě návrhu člena družstva na vyslovení neplatnosti usnesení členské schůze⁷⁷. I vzhledem k dále popsané úpravě protestu a závěru, že za situace, kdy je podán opravný prostředek, lze návrhem napadnout pouze toto konečné rozhodnutí, lze tento závěr aplikovat plošně na veškeré právnické osoby, ve kterých musí být opravný prostředek podán.

Částečnou výjimkou z tohoto pravidla je obsah protestu u s.r.o. a a.s., kde může navrhovatel odkázat na jakékoliv důvody uvedené v protestu jakékoliv jiné osoby, eventuálně tvrdit i jiný důvod, který v protestu uveden není, z důvodu, že nebylo objektivně možné vznést protest.

Vzhledem ke striktním pravidlům změny návrhu a doplnění důvodů (jak bude popsáno dále v podkapitole Vázanost soudu návrhem a přípustnost změny návrhu) lze navrhovateli doporučit, aby již v návrhu uplatnil veškeré tvrzené důvody a napadl veškerá rozhodnutí, o kterých má za to, že jsou vadná.

3.6. Dispozice navrhovatele s řízením a předmětem řízení

Nesporné řízení je, co se týče možnosti dispozice navrhovatele s řízením či předmětem řízení, ovládáno zásadou oficiality. To však neznamená, že by nemohl účastník činit jakýkoliv dispoziční úkon, některé jsou však vyloučeny.

Předmětem zkoumání v následující kapitole bude, zdali v řízení o vyslovení neplatnosti/určení zdánlivosti nedochází z důvodu specifik řízení k dalšímu omezení dispozice účastníka s řízením a jeho předmětem.

3.6.1. Vázanost soudu návrhem a přípustnost změny návrhu

Vázanost soudu návrhem a s ní související přípustnost změny návrhu jsou v popisovaných řízeních spojeny s hlediskem vázanosti soudu navrhovatelem vymezeným

⁷⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 9. 2013, sp. zn. 29 Cdo 2281/2013

okruhem přezkoumávaných rozhodnutí a skutkovým základem procesního nároku. Před přistoupením k samotnému pojednání o této problematice je nezbytné na úvod poznamenat, že se v tomto hledisku obě řízení odlišují.

V řízení o vyslovení neplatnosti je výchozím principem pro určení rozsahu princip omezené ingerence soudní moci do poměrů právnické osoby. Obě složky vázanosti návrhem si nyní rozebereme podrobněji.

Co se týče vázanosti soudu návrhem napadených rozhodnutí právnické osoby, není pochyb o tom, že soud nesmí nikdy z úřední moci rozšířit předmět řízení. Navrhovatel může libovolně disponovat s procesním nárokem, pouze však dokud neuplyne některá ze lhůt k uplatnění práva před soudem (následky nastupují již při uplynutí první z nich). Proti tomuto závěru nelze nic namítat, v opačném případě by tyto lhůty postrádaly smysl. Pokud je návrh na připuštění změny návrhu na zahájení řízení uplatněn včas, může navrhovatel rozšířit okruh napadených rozhodnutí (anebo jejich částí) ve smyslu ust. § 95 OSŘ ve spojení s ust. § 1 odst. 3 ZŘS⁷⁸. Jak vyplývá z ust. § 95 odst. 1 OSŘ, návrh na zahájení řízení lze změnit pouze se souhlasem soudu. Bude-li návrh na připuštění změny podán soudu včas, měla by být, dle mého názoru, úvaha soudu nad přípustností změny spíše formalitou ze strany soudu, jelikož se jedná pouze o jiný institut, kterým bude iniciován přezkum (stejného cíle by navrhovatel dosáhl podáním dalšího návrhu). Toto platí obzvlášť za situace, že navrhovatel míní rozšířit okruh napadených rozhodnutí, pokud se jedná o rozhodnutí přijatá stejným orgánem a ve stejný čas jako již rozhodnutí návrhem napadená, toto připadá v úvahu i za stavu, kdy se jedná o rozhodnutí, která byla navrhovatelem napadena obligatorním opravným prostředkem, případně jsou na sebe skutkově navázaná. V těchto případech by měl soud připustit změnu i v případě naplnění podmínek pro nepřipustnost změny dle ust. § 95 odst. 2 OSŘ.

Pokud by soud následně zjistil, že se jedná o rozhodnutí, jejichž neplatnost musí být zkoumána na základě odlišných skutkových tvrzení, může využít institutu vyloučení některé z věcí k samostatnému řízení dle ust. § 112 odst. 2 OSŘ.

Co se týče vázanosti soudem, pokud se jedná o navrhovatelem uváděné důvody neplatnosti, není ve všech rozměrech tato problematika objasněna, aniž by se objevovaly nesouhlasné názory proti zavedenému řešení. Závěr, který není nijak sporný a je zastáván komentářovou literaturou⁷⁹ i soudní praxí⁸⁰, je, že soud nesmí z jiných důvodů, než z těch

⁷⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 10. 2016, sp. zn. 29 Cdo 1817/2016

⁷⁹ Např. ŠUK, Petr. § 192 [Limity přezkumu platnosti usnesení valné hromady]. In: ŠTENGLOVÁ, Ivana a kol. Zákon o obchodních korporacích. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 506, marg. č. 25, v poměrech předchozí úpravy např. HOLEJŠOVSKÝ, Josef. Vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady soudem – některá specifika. Soudní rozhledy, 2011, č. 12, s. 437-442

uvedených navrhovatelem samotným, platnost rozhodnutí posuzovat, a to ani i když vyjdou během řízení najevo (jedná se tedy fakticky o užší pojetí vyšetřovací zásady)⁸¹. Jedinou výjimkou je, pokud by tento důvod zakládal vadu pro nicotnost rozhodnutí (jak bude popsáno níže v kapitole Překročení návrhu).

Diskutabilní je však, zda je navrhovateli umožněno dodatečně doplnit další důvody, za dodržení jaké lhůty a případně za jakých skutkových okolností.

Přístup, který byl zaujímán historicky jako první a vycházel z předchozí právní úpravy, umožňoval doplnění důvodů i po uplynutí lhůt pro podání návrhu, resp. za podmínek pro přípustnost změny žaloby dle ust. § 95 OSŘ, zároveň však nepřipouštěl rozšíření výčtu napadených usnesení. Výchozím bodem pro toto stanovisko bylo rozhodnutí Nejvyššího soudu⁸², jehož odůvodnění se však omezilo pouze na konstatování, že zákonná úprava (tehdy účinné ust. § 131 ObchZ a ust. § 183 ObchZ) s takovým omezením nepočítá. Na tento judikovaný právní názor navázal Nejvyšší soud i v další judikatuře, avšak nijak toto odůvodnění dále nedoplnil, ani jej nepodrobil kritické analýze.

Aktuální většinovou teorií zastávaný názor poukazuje na to, že jestliže by po uplynutí lhůty bylo přípustné doplnit tvrzené důvody neplatnosti, docházelo by též k obcházení kogentních lhůt pro podání návrhu. To je naprosto logický závěr odpovídající smyslu nastavení podmínek pro podání návrhu⁸³.

Současně je však nutné upozornit, že by zcela postrádala smysl i úprava protestu, kdy recentní novela ZOK⁸⁴ přišla s požadavkem odůvodněného protestu. I z této novelizace je patrný opačný úmysl zákonodárce. Zcela v rozporu s úmyslem zákonodárce by bylo, pakliže by navrhovatel mohl doplnit do návrhu i jiný důvod, než byl uplatněn na základě jím nebo jiné osoby vzneseným protestem. Pokud navrhovatel neuvedl veškeré důvody v prekluzivní lhůtě, ať z jakéhokoliv důvodu, mělo by to jít k jeho tíži, stejně jako pochybení ve vymezení veškerých rozhodnutí, která může a chtěl návrhem napadnout.

Tento názor je v současné době judikován Vrchním soudem v Praze⁸⁵, ke dni odevzdání této diplomové práce se tato otázka nedostala znovu po uplynutí delší doby před Nejvyšší soud. Je otázkou, zdali se nyní Nejvyšší soud po několika letech odkloní od své ustálené judikatury či nikoliv, a to například právě s ohledem na změnu úpravy protestu.

⁸⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 3. 2016, sp. zn. 29 Cdo 4814/2015

⁸¹ HOLEJŠOVSKÝ, Josef. 5.3.1 [Obsah návrhu]. In: HOLEJŠOVSKÝ, Josef. Valné hromady společností s ručením omezeným. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 325

⁸² Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 8. 2001, sp. zn. 29 Odo 71/2001

⁸³ Např. RUBAN, Radek. § 259 [Prekluze práva domáhat se neplatnosti rozhodnutí orgánu spolku]. In: LAVICKÝ, Petr a kol. Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022, s. 970, marg. č. 27

⁸⁴ Provedená zákonem č. 33/2020 Sb.

⁸⁵ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 11. 6. 2021, sp. zn. 7 Cmo 259/2018-72, bod 22.

Osobně souhlasím s novějším přístupem, který není živnou půdou pro zneužívání soudního aparátu neustálým doplňováním dalších důvodů neplatnosti a tím i protahování řízení, čímž je i udržován stav právní nejistoty.

Nesouhlasím však s právním názorem, že pokud důvod pro vyslovení neplatnosti rozhodnutí, který není tvrzen navrhovatelem, vyjde v řízení najevo, soud jej nemůže využít pro případné vyslovení neplatnosti. Ztotožňuji se se závěrem J. Holejšovského⁸⁶, který zastává názor, že soud má přihlédnout i k jiným než navrhovatelem tvrzeným důvodům neplatnosti, jestliže v řízení vyšly najevo a je to důvodné ve vztahu ke zjištění skutečného stavu daného návrhem na zahájení řízení. To ale neznamená, že by soud zcela sám začal prověřovat okolnost, která nemá žádnou návaznost na navrhovatelem tvrzený konkrétní důvod neplatnosti.

Pro celistvost pojednání považuji za vhodné se vyjádřit i k usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 25. 2. 2008, sp. zn. 7 Cmo 323/2007, jehož právní věta zní: „*vedení důvodů neplatnosti usnesení valné hromady napadeného návrhem na prohlášení usnesení valné hromady za neplatné až po uplynutí tříměsíční lhůty pro podání takového návrhu samo o sobě neznamená nemožnost prohlásit usnesení valné hromady za neplatné soudem*“. Tento judikát otevírá zajímavou problematiku, zdali se prekluzivní lhůta pro vymezení důvodů pro přezkum fakticky prodlouží tím, že soud vyzve navrhovatele k doplnění/opravě návrhu, respektive zdali by soud měl vyzvat k doplnění, pokud už lhůta k podání návrhu uplynula. V této věci bych souhlasila se závěrem Vrchního soudu v Praze a upřednostnila právní zájem navrhovatele a ochranu právnické osoby. Soud by měl vyzvat navrhovatele obzvlášť vyzvat, pokud je navrhovatel vázán důvody přezkumu na základě uplatněného opravného prostředku již před zahájením řízení a nemůže tudíž uplatnit žádné jiné.

Od tvrzení důvodů však musíme samozřejmě důrazně odlišit substancování podstaty samotného procesního nároku.

V řízení o určení zdánlivosti rozhodnutí se lze spíše přiklonit k názoru, že soud vázán návrhem není. Nicméně je nutné přihlédnout ke skutečnosti, že se řízení zahajuje pouze za okolnosti spornosti nicotnosti rozhodnutí. Soud tedy v praxi nebude sám z vlastní iniciativy překračovat návrh co do rozsahu napadených rozhodnutí, jelikož k tomu není nijak motivován. Naopak v rozsahu důvodů by vázán být neměl, opět však ale pouze těch, které vyšly najevo během řízení. V opačném případě by se z návrhu na určení zdánlivosti stal institut šikany (navrhovateli by pouze stačilo podat návrh, přičemž soud by musel prověřit veškeré možné scénáře, na základě kterých by bylo možno rozhodnutí právnické osoby označit za nicotné).

⁸⁶ Viz HOLEJŠOVSKÝ, Josef. Vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady soudem – některá specifika. Soudní rozhledy, 2011, č. 12, s. 437-442

Díky tomu, že uplatnění práva není limitováno žádnou lhůtou, může navrhovatel volně nakládat s procesním nárokem. Jediným rozhodujícím kritériem pro přípustnost změny návrhu bude ust. § 95 OSŘ. Soud by měl změnu návrhu zpravidla připustit, a to jak v rozsahu rozhodnutí, tak co do doplnění dalších důvodů. Pokud by však bylo zřejmé, že se jedná ze strany navrhovatele o snahu prodloužit nesmyslně řízení bez opravdového podkladu, soud by takovou změnu naopak povolit neměl.

Nicméně je nutné vzít v potaz níže uvedený restriktivní přístup k dovozování a prokázání existence naléhavého právního zájmu na určení, tudíž lze navrhovateli jen doporučit, aby návrh podal a vymezil jednotlivá přezkoumávaná rozhodnutí za dodržení prekluzivní lhůty pro podání návrhu.

3.6.2. Zpětvzetí návrhu

Navrhovatel je omezen i co se týče možnosti vzít návrh (částečně) zpět, respektive zpětvzetí návrhu není důvodem soudu pro definitivní ukončení řízení.

Lze souhlasit s T. Dvořákem⁸⁷, že v případě, že vezme jediný či všichni navrhovatelé návrh zpět, pak (i) soud řízení nezastaví, jelikož pro to nejsou důvody na základě ust. § 96 odst. 3 a odst. 4 OSŘ, nebo (ii) podmínky pro zastavení řízení jsou splněny, ale uplatní se tomuto řízení vlastní ust. § 91 ZŘS (jedná se o modifikaci institutu neúčinnosti zpětvzetí návrhu v ust. § 15 ZŘS).

Toto ustanovení je projevem zájmu zákonodárce na pokračování řízení. Reaguje na dvě hlavní situace, a to (i) kdy právnická osoba vyplatí navrhovatele, aby návrh vzal zpět a (ii) kdy se jedná o šikanózní návrh, kterým navrhovatel chce pouze právnickou osobu poškodit⁸⁸. Zároveň chrání osoby, které byly věcně legitimovány k podání návrhu, ale z nějakého důvodu jej nepodaly, aby dodatečně své právo uplatnily.

Tento postup vychází z premisy, že soud může ingerovat do vnitřních poměrů právnické osoby pouze na návrh, soud se musí pokusit tedy najít jinou osobu, která má zájem na vyslovení neplatnosti daného rozhodnutí, aby mohlo být řízení vedeno dále. Argument a contrario by zcela popřel samotné ust. § 91 ZŘS, jelikož by stejný účel naplňovalo již ust. § 15 ZŘS. Logicky musíme uzavřít, že soud nemůže v řízení pokračovat sám z moci úřední.

Současně však soud musí zhodnotit, zdali je dán u osob, které návrh nepodaly, zájem hodný právní ochrany. Vzhledem k tomu, že se jedná o prvotní úvahu soudu, bude soud operovat

⁸⁷ DVOŘÁK, Tomáš. Soudní řízení ve věci nicotnosti usnesení valné hromady. In DVOŘÁK, Tomáš. Společnost s ručením omezeným. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 411

⁸⁸ PRUDÍKOVÁ, Dana, KORBEL, František. § 91 [Zvláštní postup pro zastavení řízení v některých případech]. In: JIRSA, Jaromír, Vladimír BERAN, Marek DOLEŽAL, a kol. Zákon o zvláštních řízeních soudních: Soudcovský komentář. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2023-8-4]. ASPI_ID KO292_p12013CZ. Dostupné z: www.aspi.cz

pouze se základními informacemi, které zjistil v rámci řízení. Spíše než zájem hodný právní ochrany osob, které návrh nepodaly, by měl rozhodovat se zřetelem na ochranu samotné právnické osoby.

Soud by neměl zastavovat řízení především, pokud se navrhovatel nechal právnickou osobou „vyplatit“ ke zpětvzetí oprávněného návrhu. Opačný přístup by měl zvolit (tedy řízení zastavit), jestliže se jednalo o čistě šikanózní a neopodstatněný návrh, nebo, pokud již nyní soud shledá, že by následně neplatnost rozhodnutí nevyslovil na základě ust. § 260 OZ.

Jestliže zájem hodný právní ochrany soudem shledán nebude, soud řízení ihned zastaví. V opačném případě soud vydá a vyvěsí na úřední desce soudu usnesení, kterým vyzývá potenciální věcně legitimované osoby k přistoupení k podanému návrhu do 3 měsíců od vyvěšení. Toto usnesení není zasíláno konkrétním osobám. Pakliže některá z oprávněných osob podá návrh na přistoupení do řízení, soud zastaví řízení ve vztahu k původnímu navrhovateli a pokračuje v řízení s přistoupení osobou. Zákonodárce nazývá tento úkon přistoupením do řízení, fakticky se však jedná o záměnu účastníků. Jestliže žádná osoba neprojeví procesní aktivitu, soud řízení zastaví, neuplatní se zdvojení neúčinnosti zpětvzetí návrhu dle ust. § 15 ZŘS.

V řízení o určení zdánlivosti se aplikuje ust. § 96 OSŘ, soud tedy též nemůže pokračovat v řízení z úřední moci.

V řízení o vyslovení neplatnosti potvrzuje zákonodárce již výše nastíněnou tezi, že je vedení řízení, a tudíž i jeho pokračování po zpětvzetí návrhu, vázáno na procesní aktivitu (případného dalšího) navrhovatele, které je neopominutelnou podmínkou pro soudní ingerenci do vnitřních poměrů právnických osob v tomto řízení.

Ve vztahu k oběma řízením můžeme uzavřít, že pánem sporu (*dominus litis*) je tudíž navrhovatel.

Pro kompletnost je nutné poznamenat, že je ust. § 91 ZŘS aplikováno kromě výše nastíněného i za existence jiné překážky, která lze vstupem dalšího navrhovatele do řízení a jeho jednáním odstranit (např. neuhrazení soudního poplatku nebo neodstranění vad návrhu na zahájení řízení)⁸⁹. O osobách, které jsou oprávněny přistoupit, bude pojednáno v podkapitole Rozhodný okamžik pro vyvození existence věcné legitimace.

⁸⁹ DEJL, Pavel, FELGROVÁ, Radka. Zvláštní část. In LAVICKÝ, Petr a kol. Civilní proces. Řízení nesporné. Praktický komentář: zákon o zvláštních řízeních soudních; zákon o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob (řízení ve věcech veřejného rejstříku). Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 248

3.6.3. Překročení návrhu

S tématem vázanosti soudu návrhem úzce souvisí otázka, zdali soud může návrh navrhovatele překročit jiným než výše nastíněnými způsoby.

Odpověď je kladná. Dle ust. § 90 odst. 1 ZŘS „*rozhodne soud o tom, že o rozhodnutí orgánu právnické osoby nejde, hledí-li se na něj, jako by nebylo přijato, i bez návrhu*“. Toto ustanovení navazuje na předchozí právní úpravu ust. § 200e odst. 5 OSŘ, která reagovala na dosavadní praxi, kdy soud v řízení dospěl k závěru, že zde nejsou podmínky pro vyslovení pouhé neplatnosti, ale i pro určení nicotnosti. Před 1. 12. 2009 (před účinností novely OSŘ provedenou zákonem č. 420/2009 Sb.) nemohl soud v řízení o vyslovení neplatnosti v této situaci určit nicotnost (respektive nemohl vyslovit neplatnost) a návrh zamítl. Aby navrhovatel dosáhl svého cíle, musel podat klasickou určovací žalobu dle ust. § 80 písm. c) OSŘ na určení nicotnosti rozhodnutí⁹⁰.

Dle judikatury⁹¹ se jedná o jeden z případů, kdy soud může překročit návrhy účastníků a přisoudit něco jiného nebo více, než čeho se domáhají, ve smyslu ust. § 153 odst. 2 OSŘ⁹², zároveň jde o výjimku z ust. § 26 ZŘS.

Tento postup je zcela logický, a především je zcela v souladu se zásadou procesní ekonomie. Je nemyslitelné, aby se posuzovalo k tíži navrhovatele, pokud by se zmýlil při právní kvalifikaci závažnosti vady rozhodnutí. Zohledňuje i situaci, pokud by skutkové okolnosti měnící režim vady způsobující neplatnost na způsobující zdánlivost rozhodnutí vyšly najevo až v průběhu řízení a v okamžiku podání návrhu navrhovatelem nebyly navrhovateli známy.

Pokud soud dospěje k závěru, že rozhodnutí je nicotné, je povinen nicotnost vyslovit (nemůže aplikovat úvahu)⁹³. Tato povinnost však neznamená, že soud může postupovat sám z vlastní iniciativy. Před vydáním rozhodnutí vždy zkoumá, zdali je dán naléhavý právní zájem. Bylo dovozeno, že toto ustanovení se může užít i v případě, kdy soud v průběhu řízení zjistí, že navrhovatel nesplňuje podmínky pro věcnou legitimaci v řízení o vyslovení neplatnosti, ale má naléhavý právní zájem na určení zdánlivosti. Soud tedy vždy před vydáním rozhodnutí musí tyto hmotněprávní záležitosti posoudit⁹⁴.

⁹⁰ Tamtéž, str. 246

⁹¹ V poměrech předchozí právní úpravy viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 4. 2012, sp. zn. 29 Cdo 3397/2010

⁹² Odlišně srov. RUBAN, Radek. § 258 [Neplatnost rozhodnutí orgánu spolku]. In: LAVICKÝ, Petr a kol. Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022, s. 965, marg. č. 101

⁹³ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 4. 2012, sp. zn. 29 Cdo 3397/2010

⁹⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 11. 2020, sp. zn. 27 Cdo 458/2019

Je naopak možné v řízení o určení zdánlivosti rozhodnout „pouze“ o neplatnosti rozhodnutí? Podle K. Augustínové nikoliv, což odůvodňuje absencí zákonné úpravy a požadavkem zahájení řízení o vyslovení neplatnosti pouze na návrh⁹⁵.

Tento závěr je, dle mého přesvědčení, nesprávný a hraničí s odepřením práva na soudní ochranu. Za použití argumentu a simili a teleologického výkladu musíme dospět ke konkluzi, že přisouzení „jiného“, než se účastník v návrhu domáhá, se vztahuje i na opačnou variantu, na kterou ust. § 90 odst. 1 ZŘS (bohužel) výslovně nepamatuje. Neexistuje žádné racionální hledisko, proč by se nemohl uplatnit stejný závěr, pakliže by soud neshledal nicotnost rozhodnutí, ale „pouze“ neplatnost. Navíc je zde riziko, že lhůty k podání návrhu by mohly v okamžiku podání „nového“ návrhu již uplynout (pravidlo o prodloužení prekluzivní lhůty po odpadnutí překážky dle ust. § 654 odst. 2 OZ ve spojení s ust. § 652 OZ nebyla dosud předmětem soudního zkoumání). To samozřejmě může platit ale pouze za podmínky, že návrh na určení zdánlivosti byl původně podán věcně legitimovanou osobou a ve lhůtách rozhodných pro podání návrhu na vyslovení neplatnosti. Ostatně, naléhavý právní zájem na určení zdánlivosti rozhodnutí se spíše dovozuje v případech, kdy navrhovatelé tyto požadavky splňují, limitující hledisko pro uplatnění soudní ochrany to tedy není.

3.6.4. Uzavření smíru či dohody o řízení

Dle ust. § 9 ZŘS soud vede účastníky k nalezení smírného řešení. Institutem zakotveným v ZŘS pro smírný způsob řešení je dohoda o předmětu řízení dle ust. § 10 ZŘS. Právní teorií však není vyloučeno ani využití institutu smíru dle ust. § 99 OSŘ jako institutu smírného řešení sporného řízení.

Soudní smír, eventuálně dohodu o předmětu řízení, je možné uzavřít, pokud to umožňuje povaha věci. Povahou věci je myšleno, že se jedná o právo, se kterým mohou účastníci řízení v hmotněprávní rovině nakládat⁹⁶.

Jelikož neplatné rozhodnutí právnické osoby lze odstranit pouze soudním rozhodnutím, nemůže právnická osoba sama uznat, že je rozhodnutí neplatné, jelikož je vázána rozhodnutím daného orgánu (za přísných podmínek je nicméně možná revokace či změna, případně, pokud se jedná o vadu procesní, je možné přijmout obsahově stejné rozhodnutí).

Z tohoto důvodu není možné v tomto řízení uzavřít soudní smír (a tudíž ani dohodu o předmětu řízení), tento závěr je potvrzen judikaturou⁹⁷.

⁹⁵ AUGUSTÍNOVÁ, Klára. K fikci nepřijetí usnesení valné hromady. In: BEJČEK, Josef, FIALA, Josef, KOUKAL, Pavel, ŠILHÁN, Josef, VALDHANS, Jiří (eds.) Dny práva 2016. Právní jednání. Sborník z konference. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2017. Dostupné z: www.law.muni.cz/dokumenty/39583

⁹⁶ WINTEROVÁ, Alena. Soudní smír. In: WINTEROVÁ, Alena, MACKOVÁ, Alena a kol. Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací. 9. aktualizované vydání, Praha: Leges, 2018, s. 344

Opačná situace nastává v případě, že je předmětem řízení nicotné rozhodnutí. Na nicotné rozhodnutí se hledí, jako by nebylo přijato, to tedy znamená, že jím právnická osoba není vázána již od počátku. Závěr o nicotnosti si právnická osoba na rozdíl od neplatnosti může učinit sama. Jedná se proto o právo, se kterým mohou účastníci řízení nakládat. V řízení o určení zdanlivosti tedy mohou účastníci uzavřít smír, popřípadě dohodu o předmětu řízení. Co se týče účinků jako pravomocného rozhodnutí ve věci viz dále podkapitola týkající se vlastností rozhodnutí Účinky a závaznost.

Závěry lze obdobně aplikovat ve vztahu k uplatnění institutu vydání rozsudku pro uznání a rozsudku pro zmeškání (za předpokladu, že by řízení nespádala pod režim ZŘS, tedy by se neaplikovalo ust. § 25 odst. 2 ZŘS).

3.7. Obligatorní spojení řízení

Zákonodárce v poměrech řízení o vyslovení neplatnosti řeší situaci, kdy je podáno více návrhů, kterými je napadeno totožné rozhodnutí, obligatorním spojením do společného řízení (ust. § 88 odst. 2 ZŘS). Soud o spojení nevydává usnesení ve smyslu ust. § 112 odst. 1 OSŘ. Jelikož je toto spojení řízení povinné, soud nemůže (zpět) vyčlenit věci do samostatného řízení, a to ani, pokud by byly dány důvody dle ust. § 112 odst. 2 OSŘ⁹⁸.

Každý „nový“ navrhovatel se stává účastníkem původního řízení. Tito účastníci jsou v samostatném procesním společenství. Soud rozhoduje o všech návrzích najednou, tedy společně v jednom rozhodnutí⁹⁹.

Zákonodárce se nevydal cestou litispence. S touto volbou nelze než souhlasit, jelikož je zcela přiléhavá k charakteru řízení. Pokud by zahájené řízení vytvořilo překážku litispence, muselo by být další řízení z tohoto důvodu zastaveno. Tím by mohlo být osobě, která návrh podala, v určitých situacích odepřeno právo se domáhat přezkumu rozhodnutí (i s ohledem na vyluku vedlejšího účastenství). To může nastat např. v případě, kdy původní návrh navrhovatele bude zamítnut z důvodu, na který ust. § 91 ZŘS nedopadá, nebo nebude shledán zájem hodný právní ochrany na pokračování ve smyslu tohoto ustanovení. Za těchto podmínek, pokud lhůta k podání návrhu již uplynula a řízení bylo již zastaveno, navrhovatel již znovu návrh podat nemůže, respektive mohl by se pouze připojit do řízení na základě zpětvzetí návrhu

⁹⁷ Viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 4. 2005, sp. zn. 29 Odo 1079/2003

⁹⁸ HROMADA, Miroslav. § 88 [Překážka a spojení řízení]. In: SVOBODA, Karel a kol. Zákon o zvláštních řízeních soudních. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 194

⁹⁹ DOLEŽAL, Marek. § 88 [Překážka a spojení řízení]. In: JIRSA, Jaromír a kol. Zákon o zvláštních řízeních soudních: Soudcovský komentář. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2023-8-4]. ASPI_ID KO292_p12013CZ. Dostupné z: www.aspi.cz

původním návrhatelem. Jelikož však návrhvatel projevil procesní aktivitu, je tento závěr nepřipustný.

Rovněž se jedná o opatření před prodlužováním řízení za situace, pakliže by druhé řízení bylo z důvodu překážky litispendence „pouze“ přerušeno. Jakmile by tato překážka odpadla, toto řízení by pokračovalo. Zákonodárcovo řešení rozhodnout o všech návrzích společně podporuje hledisko procesní ekonomie a zájem na rychlém postavení právních vztahů na jisto.

Obligatorní spojení řízení se dle aktuální právní úpravy uplatní pouze na řízení o vyslovení neplatnosti, nikoliv na návrhy na určení zdánlivosti rozhodnutí. Jako úpravu de lege ferenda navrhuji, aby se tento institut uplatnil i v řízení o určení zdánlivosti. Ostatně, judikatura k tomuto závěru již dospěla¹⁰⁰.

3.8. Účastenství

Účastenství se v nesporných řízeních řídí ust. § 6 ZŘS. Jedná se o tzv. materiální vymezení účastenství, které je vlastní nespornému řízení. Materiální účastenství spočívá v tom, že okruh účastníků plyne z hmotněprávní účasti ve vztahu, o němž se v řízení jedná. Ust. § 6 ZŘS obsahuje prakticky dvě definice účastníků v nesporném řízení. Tento vztah byl vyložen Nejvyšším soudem (v usnesení ze dne 29. 11. 2018, sp. zn. 27 Cdo 1875/2018) následovně: *„vztah obou odstavců § 6 ZŘS je nutné považovat za vztah obecné (§ 6 odst. 1 ZŘS) a zvláštní (§ 6 odst. 2 ZŘS) úpravy, jíž se účastenství poměřuje bez ohledu na to, zda tato řízení lze zahájit toliko na návrh či i bez návrhu. Stanoví-li zákon okruh účastníků řízení výslovně, určí se okruh účastníků v souladu s § 6 odst. 2 ZŘS podle takového výslovného pravidla (a to i v případě, že tato řízení lze zahájit i bez návrhu). Definice obsažená v § 6 odst. 1 ZŘS se uplatní tehdy, chybí-li výslovná úprava, a to bez ohledu na to, zda lze dané řízení zahájit i bez návrhu nebo jenom na návrh“*. Účastníkem je tudíž vždy návrhvatel a právnická osoba, která rozhodnutí přijala, dle ust. § 6 odst. 1 ZŘS, jelikož zvláštní část ZŘS nestanoví účastníky řízení výslovně.

Vzhledem k faktickému postavení stran v řízení vyplývající z jeho charakteru, musíme však dojít k závěru, že účastenství je v těchto řízeních fakticky formální. U návrhatele se nejedná o přelomovou myšlenku, formálnost účastenství návrhatele je dovozována u nesporných řízení, jeho účastenství se zakládá výhradně procesním způsobem, tedy bez ohledu na to, zdali je skutečně nositelem hmotného práva, o němž se v řízení rozhoduje¹⁰¹. I z tohoto důvodu je

¹⁰⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 9. 2018, sp. zn. 29 Cdo 4727/2016

¹⁰¹ LEVÝ, Jiří. § 6 [Účastenství]. In: SVOBODA, Karel a kol. Zákon o zvláštních řízeních soudních. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 12

důsledkem podání návrhu neoprávněnou osobou zamítnutí návrhu, nikoliv zastavení řízení (viz dále).

To znamená, že soud nesmí nijak zasáhnout do okruhu účastníků na straně navrhovatele, pokud zjistí, že osoba není věcně legitimována.

Ze zařazení řízení do nesporných řízení by vyplývalo, že se nejedná o postavení dvou stran proti sobě stojících. Vzhledem k pravému charakteru řízení však musíme kontradiktornost stran (ve smyslu dvou subjektů proti sobě stojících zastávající odlišné právní zájmy) dovodit. Fakticky v řízení proti sobě stojí navrhovatel a právnická osoba, každý s odlišným právním zájmem. Navrhovatel trvá na vyslovení neplatnosti (případně určení nicotnosti), právnická osoba bude usilovat o zamítnutí návrhu.

Posouzení vhodnosti nastaveného režimu účastníků se všemi dopady je cílem této kapitoly práce.

3.8.1. Věcná legitimace a právní zájem navrhovatele na výsledku řízení

Dovození níže uvedených podmínek věcné legitimace navrhovatele je stěžejní především v řízení o vyslovení neplatnosti, ale jak bude dále popsáno, soud k nim značně přihlíží i v řízení o určení zdánlivosti při hodnocení přítomnosti naléhavého právního zájmu na tomto určení.

Jak bylo již zmíněno výše v kapitole Základní podmínky přípustnosti návrhu a věcné legitimace navrhovatele, podmínkami věcné legitimace navrhovatele jsou (i) podání návrhu a jeho vymezení za dodržení prekluzivních lhůt, (ii) případné uplatnění opravných prostředků, pokud je to dle zákonné úpravy obligatorní, (iii) pozice navrhovatele v zákonem předpokládaném postavení vůči právnické osobě. První dvě podmínky byly popsány již výše, nyní podrobně rozebereme tu zbývající a požadavek právního či jiného zájmu na výsledku řízení.

Ad (iii); co se týče nutnosti konkrétního postavení navrhovatele vůči právnické osobě je dle pozitivní právní úpravy požadavkem v řízení o vyslovení neplatnosti. Jednotlivé hmotněprávní úpravy stanoví taxativní výčet osob, které mohou být navrhovatelem. Výjimkou je úprava spolku (ust. § 258 OZ), která umožňuje návrh podat též každé osobě, která má zájem hodný právní ochrany na tomto určení. Můžeme tedy uzavřít, že řízení o vyslovení neplatnosti tudíž nemůže zahájit jakákoliv jiná osoba.

Ad právní zájem; jelikož jsme předchozím výkladem vyloučili nutnost naléhavého právního zájmu v řízení o vyslovení neplatnosti, je podmínkou věcné legitimace navrhovatele pouze zájem hodný právní ochrany v poměrech spolků.

Nutnost přítomnosti zájmu hodného právní ochrany je výjimkou z pravidla, že věcná legitimace není nijak odvozována od toho, zdali byla oprávněná osoba přímo dotčena na svých

právech. Obecně platí, že podáním návrhu navrhovatel současně chrání zájem právnické osoby jako takové a jejích členů před případným zneužitím pozice osob se silnější pozicí v právnické osobě.

Pojem zájem hodný právní ochrany není shodný s obsahem pojmu naléhavého právního zájmu, respektive zohledňuje i jiný než právní zájem. I tak je však nezbytné tento pojem vykládat spíše restriktivně. Nejvyšší soud dovodil¹⁰², že „zájmem hodným právní ochrany“ je nutné myslet jak zájem právní (tedy to, že konkrétní osoba byla přímo dotčena rozhodnutím, respektive bylo dotčeno její postavení, tedy její práva a povinnosti vyplývající z hmotného práva), nevylučuje však, že se jedná i o morální, majetkový nebo jiný neprávní zájem. Nicméně s ohledem na spolkovou autonomii a zásadu minimální ingerence do vnitřní poměrů právnické osoby musí být tento neprávní zájem obzvlášť závažný.

V řízení o určení zdánlivosti je však úspěch v řízení vázán na modifikovaná hlediska. Jak již bylo popsáno výše, podání návrhu není vázáno žádnou prekluzivní lhůtou, může být podán jakoukoliv osobou a nevyžaduje podání opravných prostředků proti rozhodnutí. Stěžejní je však přítomnost a prokázání naléhavého právního zájmu na určení ve smyslu ust. § 1 odst. 3 ZŘS ve spojení s ust. § 80 OSŘ, a to zcela logicky k okamžiku vydání rozhodnutí.

Pokud se budeme řídit pouze touto úpravou bez nahlédnutí do přístupu judikatury, můžeme konstatovat, že tato úprava v sobě zrcadlí vyšší zájem na ochraně poměrů právnické osoby, a to s ohledem na to, že jsou zde mírnější podmínky pro podání návrhu a naopak nejsou dány žádné podmínky věcné legitimace navrhovatele, které by soud před vydáním rozhodnutí musel zkoumat.

Judikatura Nejvyššího soudu však fakticky zužuje okruh navrhovatelů tím, že velice restriktivně vykládá, kdy může mít navrhovatel naléhavý právní zájem na určení. Nejvyšší soud judikuje¹⁰³, že osoby, které vystupují vůči právnické osobě v postavení předpokládající oprávněnost podání návrhu na vyslovení neplatnosti, tím spíš budou mít naléhavý právní zájem na určení. Současně judikatura zohledňuje, zdali byl návrh podán v prekluzivních lhůtách, případně, jak pozdě po uplynutí lhůty byl podán. Existence naléhavého právního zájmu je tedy fakticky odvozována od již výše popsaných podmínek věcné legitimace.

Vzhledem k závažnosti vad jsem názoru, že se jedná o zbytečnou tvrdost judikatury, která odpuzuje případné navrhovatele od napadení rozhodnutí, na druhou stranu je však pochopitelné, že je nutné omezit okruh navrhovatelů a tím zamezit zneužívání tohoto institutu.

¹⁰² Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 11. 2020, sp. zn. 27 Cdo 458/2019

¹⁰³ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 6. 2022, sp. zn. 27 Cdo 2805/2021

3.8.2. Rozhodný okamžik pro vyvození existence věcné legitimace

Podmínky podání návrhů ve lhůtě a uplatnění opravného prostředku jsou řekněme stabilní v tom smyslu, že se v průběhu řízení nemůže jejich ne/naplnění nijak změnit. Soud vždy musí vyjít v hodnocení splnění těchto podmínek ze skutkového stavu při podání návrhu, poněvadž podání návrhu po uplynutí lhůty ani absence podání opravného prostředku nelze dodatečně žádným způsobem zhojit.

Jediným způsobem, jak může navrhovatel pozbýt věcnou legitimaci, je tudíž ztráta postavení opravňující jej k podání návrhu.

Hlavní otázkou k vyřešení je, k jakému okamžiku musí být osoba věcně legitimována, zdali již k okamžiku přijetí napadeného rozhodnutí či podání návrhu, nebo postačuje, aby byla v postavení oprávněné osoby k okamžiku vydání rozhodnutí. Předmětem zkoumání rovněž může být, zdali navrhovatel musí mít věcnou legitimaci po celou dobu trvání řízení. Zodpovězení této otázky je stěžejní, jelikož je rozhodující pro závěr soudu o zamítnutí návrhu z důvodu absence věcné legitimace v jednotlivých případech.

Zároveň je nezbytné odlišit situace, kdyby osoba pozbyla legitimaci v důsledku převodu či přechodu podílu. V takovém případě, pokud účast v právnické osobě zanikla převedením či přechodem podílu v právnické osobě poté, co bylo rozhodnutí přijato, vzniká tím nabyvateli i věcná legitimace k podání návrhu, případně nastupuje do procesního postavení již stávajícího navrhovatele, který již předtím zahájil řízení.

Judikaturou bylo dovozeno, že: *„právo podat návrh na vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady je právem plynoucím z účasti ve společnosti a jako takové tvoří součást podílu. Nabyli-li navrhovatel podíl ve společnosti až poté, kdy marně uplynula prekluzivní lhůta k napadení usnesení valné hromady, nabyl jej ve stavu, kdy již mezi práva plynoucí z účasti ve společnosti nepatřilo právo podat návrh na vyslovení neplatnosti usnesení této valné hromady“*¹⁰⁴. Převod či přechod podílu nemá žádný účinek na běh lhůty pro podání návrhu, nijak zvlášť ji neprodlužuje, pro navrhovatele (nabyvatele) je tedy závazný počátek lhůty pro původního vlastníka podílu¹⁰⁵. V souladu s aktuálním právním názorem judikatury není vyžadováno, aby osoba byla přímo rozhodnutím dotčena na svých právech¹⁰⁶. Překonaná judikatura¹⁰⁷ však stanovila, že k dovození věcné legitimace je nutný bezprostřední zásah do práv nabyvatele, který však byl vykládán restriktivně. Tento přístup byl založen na tezi, zda

¹⁰⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 1. 2018, sp. zn. 27 Cdo 1354/2017

¹⁰⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. 10. 2018, sp. zn. 27 Cdo 1499/2017

¹⁰⁶ Srov. tamtéž

¹⁰⁷ Srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 6. 2009, sp. zn. 29 Cdo 4354/2008

nabyvatel věděl o přijetí usnesení v okamžiku, kdy se stal vlastníkem podílu. Pokud ano, zanedbal ochranu svých práv a nemá nárok se domáhat ochrany.

Pokud již však návrh podán byl, nastupuje osoba do procesního postavení původního navrhovatele. Ust. § 107a OSŘ ohledně singulární sukcese se však dle judikatury obecně v poměrech nesporných řízeních neuplatní, „*zjistí-li soud takovou skutečnost (skutečnost, se kterou je spojen převod nebo přechod práva, o něž v řízení jde), pokračuje v řízení s procesním nástupcem dosavadního účastníka poté, kdy o pokračování v řízení s procesním nástupcem uvědomí účastníky i procesního nástupce přípisem či usnesením o vedení řízení*“¹⁰⁸.

Nabyvatel podílu nenabývá pouze obecné právo podat návrh, ale současně i jeho obsah, respektive může se domáhat vyslovení neplatnosti pouze z důvodů, které byly již uplatněny formou některého opravného prostředku, pokud zákon obligatorně vyžaduje jejich použití¹⁰⁹.

Jak je to za situace, kdy osoba pozbyla legitimaci, ale do jejího postavení nenastoupí procesní nástupce? S ohledem na ust. § 154 odst. 1 OSŘ je jasné, že rozhodnutí o existenci věcné legitimace pak fakticky splývá s rozhodnutím ve věci samé¹¹⁰.

Dle ust. § 154 odst. 1 OSŘ je pro soud rozhodující stav v době vyhlášení rozsudku. Toto pravidlo se použije i v poměrech popisovaných řízeních, s ohledem na zvláštní povahu řízení je však nutné jej vykládat v souladu s těmito specifiky. Pokud tedy osoba ztratí postavení oprávněné osoby k podání návrhu po jeho podání, ztrácí tím zpravidla věcnou legitimaci. Nejvyšší soud však dospěl k závěru, že „*závěr o zániku aktivní věcné legitimace v návaznosti na ztrátu postavení, které ji zakládá, však nelze přijmout zcela bezvýjimečně. Jestliže může mít rozhodnutí valné hromady dopad na poměry navrhovatele založené jeho vztahem ke společnosti i poté, co ztratil postavení zakládající jeho aktivní legitimaci, které měl v době podání návrhu, bylo by v rozporu s účelem posuzovaného ustanovení odeprít mu aktivní legitimaci v řízení. Jeho právní zájem (vyplývající původně z jeho postavení ve společnosti) na rozhodnutí o případné protiprávnosti usnesení valné hromady ztrátou postavení, opravňující ho k podání návrhu, nepominul. Proto musí soud v každém konkrétním případě zkoumat, zda v době vydání rozhodnutí ve věci vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady trvá právní zájem navrhovatele na jeho vydání, a tedy i jeho aktivní věcná legitimace v řízení, a to v návaznosti na § 154 odst. 1 a § 167 odst. 2 OSŘ*“¹¹¹.

¹⁰⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 1. 2008, sp. zn. 29 Cdo 4554/2007

¹⁰⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. 10. 2018, sp. zn. 27 Cdo 1499/2017

¹¹⁰ ŠTENGLOVÁ, Ivana. 9.2 Okruh aktivně legitimovaných osob. In: ŠTENGLOVÁ, Ivana, Jan, DĚDIČ, Jan, LASÁK, Vlastimil, PIHERA, Daniel, LÁLA, Lucie, JOSKOVÁ. Akciové společnosti. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2023, s. 520, marg. č. 1777

¹¹¹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 1. 8. 2002, sp. zn. 29 Odo 11/2002

Tento právní názor je správný, především ošetřuje situaci, kdy by právnická osoba účelově zbavila osobu jejího postavení jako pomstu za podání návrhu. Není možné, aby v takovém případě osoba přišla o věcnou legitimaci, jelikož by se do svého postavení mohla vrátit buď opět z vůle právnické osoby, což je nepravděpodobné, a jiný prostředek obrany by jí byl upřen.

Dále je vhodné objasnit, k jakému okamžiku osoba musí mít postavení opravňující ji podat předmětný návrh. Zdali ve chvíli přijetí napadeného rozhodnutí, nebo při podání návrhu, tedy zdali je osoba věcně legitimovaná k podání návrhu, když o své postavení před podáním návrhu přišla. Po zamyšlení musíme dojít k logickému závěru, že je existence postavení rozhodující k okamžiku přijetí rozhodnutí. Tento závěr prvně chrání právo osob domáhat se soudního přezkumu v situaci, kdy daným rozhodnutím osoba nezákonným způsobem přišla o své postavení vůči právnické osobě nebo jí právnická osoba odmítá postavení obnovit. Pokud bychom trvali na trvání postavení v době podání návrhu, ve své podstatě by to znamenalo, že by nebylo možné se bránit proti rozhodnutí, kterým byla daným rozhodnutím připravena o své postavení, nebo jí jiným způsobem bylo zasaženo do práv¹¹².

Jak postupovat, pokud osoba získá věcnou legitimaci až po přijetí rozhodnutí (např. nový člen spolku)? Jsem přesvědčena, že v takovém případě by se měl uplatnit stejný závěr jako u nabytí podílu po přijetí rozhodnutí (viz výše). Jestliže se jedná o osoby nově jmenované do funkce je nutné na tomto závěru bezvýhradně trvat, jelikož jsou od okamžiku jmenování tyto osoby vázány povinností vykonávat funkci s péčí řádného hospodáře, jejímž obsahem je i brojit proti vadným rozhodnutím¹¹³.

Ke stejným závěrům, jako byly popsány výše, musíme dospět i v řízení o určení zdánlivosti, jelikož, jak bylo dovozeno, věcná legitimace navrhovatele pro řízení o vyslovení neplatnosti je stěžejním prvkem pro dovození naléhavého právního zájmu v řízení u určení zdánlivosti.

Výše uvedené závěry by měly být obdobně aplikovány ve vztahu k určení okruhu osob, které mohou do řízení přistoupit, resp. zaměnit se s původním navrhovatelem, dle ust. § 91 ZŘS a jejich věcné legitimace.

3.8.3. Věcná legitimace právnické osoby a zákaz vedlejšího účastenství

Druhým z věcně legitimovaných účastníků je dle ust. § 6 odst. 1 ZŘS „*ten, o jehož právech a povinnostech má být v řízení jednáno*“. Nastává otázka, kdo má být považován

¹¹² Srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 11. 2020, sp. zn. 27 Cdo 2737/2020

¹¹³ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 3. 2022, sp. zn. 27 Cdo 3364/2020

za takto vymezeného účastníka. Právnická osoba, osoby, které pro napadené rozhodnutí hlasovaly, nebo snad členové orgánů?

Odpověď nám poskytuje ustálená judikatura. Ten, o jehož právech a povinnostech má být v řízení jednáno, je vždy a pouze ta právnická osoba, jejíž orgán napadené rozhodnutí přijal, nikoliv jednotlivé osoby, které pro napadené rozhodnutí hlasovaly¹¹⁴, ani členové právnické osoby obecně¹¹⁵, ani členové statutárních orgánů¹¹⁶.

Tento závěr judikatura předkládá s odůvodněním, že v řízení je jednáno pouze o právech a povinnostech právnické osoby, jelikož je jednáno o rozhodnutí té konkrétní právnické osoby jakožto projevu její vůle. Práva a povinnosti jiných osob jsou pouze jakožto osob, které tvoří právnickou osobu, dotčeny.

R. Pelikán a T. Mrázková¹¹⁷ však poukazují správně na to, že osobou, o jejíž právech a povinnostech se v řízení skutečně jedná, jsou společníci, resp. členové právnické osoby, které vykonávají své hlasovací právo, kterým realizují právo podílet se na řízení právnické osoby. Pokud je pak následně přezkoumávána platnost takového rozhodnutí, dochází fakticky i k přezkoumání jejich hlasovacího práva. Pokud bude vyslovena neplatnost, případně určena zdánlivost rozhodnutí, dochází tím ve svém důsledku k odepření výkonu jejich hlasovacího práva. Logicky pak musíme tedy dovodit, že i o jejich právech a povinnostech se v řízení přímo jedná.

Jako druhou situaci, kdy jsou práva a povinnosti členů právnické osoby přímo dotčeny, uvádí R. Pelikán a T. Mrázková hlasování o rozhodnutí, jejichž obsahem je zásah do práv či povinností členů, a to buď současně všech (typicky změnou zakladatelského právního jednání) nebo konkrétního člena (zastavení podílu). Hlasováním však může být dotčeno právo i jiných osob (např. člena orgánu).

Co je důvodem pro restriktivní výklad okruhu účastníků judikaturou? Evidentně je to obava z nabobtnání počtu účastníků a s tím podle Nejvyššího soudu spojená nemožnost kvalitně provést řízení¹¹⁸.

Jestliže judikatura nepřipouští postavení těchto osob na straně právnické osoby samotné, jakým jiným vhodným způsobem by bylo možné dle aktuální právní úpravy tento stav ošetřit, aby byly jejich zájmy v řízení slyšeny a zároveň byla odstraněna obava Nejvyššího soudu z nadměrného počtu účastníků řízení?

¹¹⁴ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 10. 1. 2023, sp. zn. 14 Cmo 230/2022

¹¹⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 9. 2018, sp. zn. 29 Cdo 4727/2016

¹¹⁶ Usnesení Ústavního soudu ze dne 27. 8. 2008, sp. zn. I. ÚS 1604/08

¹¹⁷ PELIKÁN, Robert, MRÁZKOVÁ, Tereza. Účastenství v řízení o vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady. Právní rozhledy, 2021, č. 6, s. 191-197

¹¹⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 9. 2018, sp. zn. 29 Cdo 4727/2016

Jedním z nabízených institutů je vedlejší účastenství. Vedlejší účastenství však v nesporných řízeních není přípustné.

Pokud bychom se oprostili od judikaturou zavedeného zařazení jako řízení nesporného (a tedy spíše řízení začlenili do kategorie zvláštních řízení dle ZŘS, popřípadě i do kategorie sporných řízení), pak je možné tento institut použít, jelikož by naplnil naše požadavky.

Pakliže bychom měli zůstat věrní zařazení řízení do nesporných řízení, bylo by možným východiskem uplatnění protinávrhu Tedy, že by konkrétní osoby byly oprávněny podat návrh (též v režimu ZŘS), jehož petitem by nicméně bylo, aby soud nevyslovil neplatnost, případně neurčil zdánlivost daného rozhodnutí, resp., že sporné rozhodnutí je (platným) rozhodnutím právnické osoby. Podmínky věcné legitimace by byly totožné, pouze přizpůsobené tomu, že se jedná o navrhovatele, kteří mají zájem na tom, aby se právní účinky přijatého rozhodnutí nijak neměnily. V poměrech zdánlivosti byla judikaturou tato možnost již připuštěna¹¹⁹.

V případě neplatnosti Nejvyšší soud takový postup (variantu podání protinávrhu) neumožňuje s odůvodněním, že na určení platnosti není dán za žádných okolností naléhavý právní zájem, jelikož existuje presumpce platnosti rozhodnutí. Rozeberme si nyní blíže tento právní názor.

Prvně, ano, návrh na určení platnosti rozhodnutí je možné považovat za této situace za zvláštní určovací návrh. Právě díky presumpci správnosti se v případě úspěchu osoby, která tento návrh podala, nemění právní účinky rozhodnutí. Jelikož se jedná o určovací návrh, bude potřeba prokázat naléhavý právní zájem (spojení ust. § 1 odst. 3 ZŘS a ust. § 80 OSŘ). Jelikož jsme však v nesporném řízení, bylo by vhodnější, aby zákonná úprava upravila presumpci naléhavého právního zájmu až do okamžiku rozhodnutí, ostatně existence naléhavého právního zájmu se též posuzuje ke dni vydání rozhodnutí.

Tato obě nesporná řízení by samozřejmě musela být obligatorně spojena do společného řízení. Jakým způsobem by pak soud o těchto návrzích rozhodl? Jestliže by výsledkem řízení bylo vyslovení neplatnosti rozhodnutí, bude vyhověno návrhu na vyslovení neplatnosti a návrh na „nevyslovení“ neplatnosti bude meritorně neúspěšný (bude zamítnut). Druhý možný scénář, který může nastat, je, že neplatnost rozhodnutí nebude vyslovena, v takovém případě návrh na vyslovení neplatnosti bude zamítnut, stejně jako návrh na nevyslovení „neplatnosti“ z důvodu absence naléhavého právního zájmu.

Stranou dodávám, že jsem se s touto situací (podání protinávrhu v řízení o vyslovení neplatnosti) již jednou setkala během své praxe. Pro předsedkyni senátu to byla pravděpodobně

¹¹⁹ Tamtéž

první taková zkušenost, jelikož se delší dobu během jednání zamýšlela nad správným procesním postupem.

Umožněním podání protinávrhu se naplňuje požadavek určité kontradiktornosti, které toto řízení ze své povahy (jak bude i uvedeno v následující podkapitole) vyžaduje. Jedná se o kompromisní řešení mezi zachováním řízení v režimu ZŘS a uplatněním rozdílných zájmů.

Obavu Nejvyššího soudu z vysokého počtu účastníků tyto oba návrhy sice zcela nevylučují, účastenství není však v obou těchto případech založeno automaticky, ale je závislé na procesní aktivitě případného účastníka. Otázkou je, jaký počet účastníků považuje Nejvyšší soud jako neúnosný. Dle mého názoru se bavíme o účastnících v řádech desítek, přičemž případů, kdy by účastníků řízení bylo tolik, se v praxi mnoho nevyskytuje. Přičemž R. Pelikán a T. Mrázková¹²⁰ k tomu uvádí, že ZŘS nepočítá v ustanovení vymezujících účastníky s pravidly pro jejich omezení, tedy, že se na počet účastníků neohlíží.

Pro úplnost pojednání je nutné doplnit, že, pakliže dojde k zániku právnické osoby, je možné v řízení pokračovat se všemi jejími právními nástupci dle ust. § 107 odst. 3 OSŘ. Zanikne-li však právnická osoba bez právního nástupce, soud řízení zastaví.

3.8.4. Jednání za právnickou osobu

Pokud se budeme držet výše nastíněného právního názoru, že obligatorním a jediným účastníkem řízení na „druhé procesní straně“ je právnická osoba, která rozhodnutí přijala, vyvstává otázka, která konkrétní fyzická osoba je oprávněna za ni jednat.

V řízení by měla osoba jednající za právnickou osobu zastupovat zájmy právnické osoby. Samotnou otázkou je již, jakým způsobem můžeme definovat zájem právnické osoby samotné? Je to soulad vnitřních poměrů se zákonem či interními předpisy, což může implikovat výše uvedené rozhodnutí Nejvyššího soudu vyjadřující se k účelu řízení, nebo se jedná o právní jistotu vnitřních poměrů, eventuálně o ekonomickou výhodnost, a to i v případě, kdy bylo přijato vadné rozhodnutí?

Samozřejmě zájem právnické osoby by měl být v souladu s účelem řízení, a tudíž představovat především soulad vnitřních poměrů právnické osoby se zákonem a interními dokumenty, případně později tvrzení důvodů, pro které soud nemá neplatnost rozhodnutí vyslovit. Řekněme si však upřímně, že se jedná o objektivní hlediska, které však v realitě nejsou dosažitelná, a v rámci jednání za právnickou osobu zde budou vždy do procesní činnosti právnické osoby promítnuty subjektivní zájmy jí samotné, popř. i zájmy konkrétních osob, buď

¹²⁰ PELIKÁN, Robert, MRÁZKOVÁ, Tereza. Účastenství v řízení o vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady. Právní rozhledy, 2021, č. 6, s. 191-197

těch, které přímo za právnickou osobu jednají, eventuálně tyto mohou i zprostředkovávat zájem další osoby.

Pro naplnění co nejvíce objektivního zastoupení/jednání, a tedy naplnění účelu řízení, je nezbytné, aby za právnickou osobu v řízení jednala osoba, která fakticky není ve střetu zájmů. Jak ale určit takovou osobu, která je oprávněna za právnickou osobu jednat, kdy je ust. § 21 odst. 4 OSŘ vyloučeno, aby za právnickou osobu v řízení jednala osoba, jejíž zájmy jsou v rozporu se zájmy právnické osoby? To může být značně problematické, jelikož prakticky všichni členové právnické osoby jsou v potenciálním střetu zájmů (a právnická osoba slouží jako štít pro prosazení jejich zájmů).

Ust. § 21 odst. 1 OSŘ vyjmenovává osoby, které jsou oprávněny za právnickou osobu jednat obecně, tou je i podle obecného pravidla jednání za právnickou osobu dle hmotněprávních předpisů člen statutárního orgánu na základě svého generálního zástupčího oprávnění dle ust. § 164 odst. 1 OZ.

Jako modelovou situaci berme, že návrh na vyslovení neplatnosti je oprávněný, není tedy šikanózní. Již u statutárního orgánu v takovém případě mohou vyvstat pochybnosti o nezáujatosti, jelikož to má být právě statutární orgán, který má střežit zákonnost poměrů právnické osoby¹²¹. Pokud sám člen statutárního orgánu podá návrh na vyslovení neplatnosti, je samozřejmě nelogické, aby současně jednal za právnickou osobu. Naopak, pokud návrh sám nepodal (a návrh je oprávněný), nemůžeme jistě v první fázi řízení rozhodnout, zdali je schopen objektivně zastávat zájem právnické osoby (obdobně je možné subjektivní zájem vykonstruovat i, pokud byl návrh podán za šikanózním účelem).

Hmotněprávní úprava pamatuje na tuto problematiku pouze v poměrech a.s., kdy, pokud je navrhovatelem člen představenstva, zastupuje a.s. vybraný člen dozorčí rady (ust. § 447 odst. 4 ZOK). Toto ustanovení fakticky potvrzuje, že navrhovatel je vždy ve střetu zájmů, a proto nemůže být osobou za právnickou osobu jednající.

Musíme však logicky dovodit, že v potenciálním střetu zájmů jsou i osoby, které pro napadené rozhodnutí hlasovaly, ale i ty, které se hlasování zdržely (jelikož mohou vadný stav respektovat). V případě a.s. je možné akceptovat, že dozorčí rada jako kontrolní orgán je dostatečnou pojistkou pro objektivnost.

Je ale nějakým způsobem ošetřena situace, kdy právnická osoba žádný kontrolní orgán nemá? Typicky si lze představit s.r.o. o dvou společnících, kteří jsou zároveň jednatele, a aby to bylo ještě více komplikované a poukazující na mezerovitost právní úpravy, jeden společník

¹²¹ Viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 3. 2022, sp. zn. 27 Cdo 3364/2020

odvolal rozhodnutím druhého, který podal proti tomuto rozhodnutí návrh na vyslovení neplatnosti. Nejen, že za takových okolností je velice složité, dokonce až nemožné určit osobu za právnickou osobu jednající, současně je s.r.o. zcela ve své činnosti paralyzována. V takovém případě je zde nepochybně dán právní zájem na co nejrychlejší vyřešení celé situace, tedy soud by neměl složitě zjišťovat, která osoba je oprávněna za právnickou osobu jednat a hned ustanovit procesního opatrovníka.

Vzhledem k problematice nalezení takové osoby k tomuto řešení soudy v praxi přistupují téměř automaticky. Na právnické osobě případně je, aby do usnesení o ustanovení podala odvolání a dokázala, že objektivně dokáže hájit své zájmy. Opatrovníkem je nejčastěji jmenován advokát na základě ust. § 29 odst. 2 OSŘ („*je sporné, kdo za osobu může jednat*“).

Ani toto řešení však není ideální. Musíme si uvědomit, že opatrovník z řad advokátů nemá dostatečné znalosti o vnitřních poměrech právnické osoby a ani nemá objektivní možnost je zjistit od nezaujatého zdroje. Dále pak opatrovník není schopen zhodnotit v plném rozsahu zájem právnické osoby na případném nevyslovení neplatnosti rozhodnutí. Z tohoto důvodu je opatrovník schopen vadu rozhodnutí posoudit pouze z právního hlediska, což může být též obtížné z důvodu případné důkazní nouze.

Řešení tohoto problému předložené soudem spočívající v ustanovení opatrovníka z řad advokátů však nelze soudcům nijak vyčítat. Předchází tím případné zmatečnostní vadě dle ust. § 229 odst. 1 písm. c) OSŘ.

K otázce ustanovování opatrovníků se vyjádřil ve svém rozhodnutí i Nejvyšší soud¹²². Ten zastává právní názor, že nově jmenovaný člen statutárního orgánu může jednat za právnickou osobu v případě, kdy jeho jmenování, resp. rozhodnutí, na základě kterého bylo tak učiněno, bylo zpochybněno. Toto odůvodňuje v podstatě pouze na základě zásady presumpce platnosti přijatého rozhodnutí právnické osoby. Nijak se však nevěnuje výše položené otázce objektivního chránění zájmu právnické osoby. Pokud tedy Nejvyšší soud i v případě pochybnosti o jmenování statutárního orgánu umožňuje, aby taková osoba jednala za právnickou osobu (což považuji za možná i nejextrémnější případ viditelného projevu subjektivního postoje v řízení), můžeme dovodit, že tím nastavuje nebezpečný kvaziprecedent, aby soudy v těchto řízeních opatrovníka právnické osobě neustanovovali. Nadto Nejvyšší soud ve svých dalších rozhodnutích akcentuje, že zmatečnostní vadou je naopak i ustanovení opatrovníka v případech, kdy naopak ke střetu zájmů nedochází.

¹²² Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. 9. 2019, sp. zn. 27 Cdo 5544/2017

Pojistka v podobě povinnosti vykonávat funkci s péčí řádného hospodáře, kterou jsou vázáni volení členové orgánů právnické osoby, též není, dle mého přesvědčení, dostatečnou pojistkou pro zachování objektivitu ve vztahu k řízení.

Pakliže tedy Nejvyšší soud nijak neuvažuje nad objektivností jednání za právnickou osobu, fakticky ve svém důsledku zakládá a preferuje kontradiktornost postavení účastníků. V takovém případě by bylo ale pro naplnění práva na soudní ochranu potřebné umožnit přístup do řízení i jiným osobám. Možným řešením je právě výše představená možnost podání protinávrhu (pokud ne připuštění využití institutu vedlejšího účastníka) nebo začlenění do sporných řízení.

3.9. Příslušnost soudu

Věcně a místně příslušný soud k oběma druhům řízení je v prvním stupni dle ust. § 3 odst. písm. a) ZŘS ve spojení s ust. § 85 písm. a) ZŘS krajský soud, u něhož je právnická osoba zapsána ve veřejném rejstříku.

3.10. Příprava jednání a povinnost jeho nařízení

V řízeních podle ZŘS je vyloučeno užití některých institutů přípravy jednání uvedených v OSŘ, a to konkrétně kvalifikované výzvy dle ust. § 114b OSŘ (vyplývá z povahy ust. § 20 odst. 3 ZŘS a je v souladu s neuplatněním zásady formální pravdy v předmětných řízeních) a přípravné jednání dle ust. § 114c OSŘ (výslovně vyloučeno ust. § 17 ZŘS, jako institut se stejným účelem však ZŘS zavádí tzv. jiný soudní rok dle ust. § 18 ZŘS).

Ust. § 89 ZŘS je předpokládanou odchylkou od ust. § 19 ZŘS. Stanoví, že není třeba v řízeních dle ust. § 85 ZŘS (tedy i v předmětných řízeních) nařizovat jednání za předpokladu, že soud neprovádí dokazování. Jedná se o možnost soudu, nikoliv povinnost, soud není vázán vyjádřením účastníků, tato výjimka se uplatní pouze v řízení před soudem prvního stupně (pro odvolací řízení je ve věci nařízení jednání rozhodná úprava ust. § 214 OSŘ)¹²³. Toto ustanovení fakticky vylučuje použití ust. § 115a OSŘ¹²⁴.

Účelem tohoto ustanovení je zjednodušit a zrychlit řízení, ve kterých není mezi účastníky řízení zapotřebí objasňovat sporné skutečnosti¹²⁵. Nепrováděním dokazování rozumí soudní

¹²³ HROMADA, Miroslav. § 89 [Jednání]. In: SVOBODA, Karel, TLÁŠKOVÁ, Šárka, VLÁČIL, David, LEVÝ, Jiří, HROMADA, Miroslav a kol. Zákon o zvláštních řízeních soudních. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 196

¹²⁴ Viz. důvodová zpráva k ZŘS

¹²⁵ DEJL, Pavel, FELGROVÁ, Radka. Zvláštní část. In LAVICKÝ, Petr a kol. Civilní proces. Řízení nesporné. Praktický komentář: zákon o zvláštních řízeních soudních; zákon o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob (řízení ve věcech veřejného rejstříku). Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 244

praxe ty případy, kdy soud např. vychází pouze ze skutečností zapsaných ve veřejném rejstříku, tak tomu bude např. v řízení o jmenování likvidátora¹²⁶.

Ve zkoumaných řízeních se však zcela logicky z důvodu výše dovozené kontradiktornosti postavení účastníků toto ustanovení zpravidla nepoužije, jelikož účastníci navrhnou důkazy, případně si soud vyžádá podklady soud sám¹²⁷. Soud je povinen vypořádat se s důkazními návrhy účastníků a nechat i účastníky se k jednotlivým důkazům vyjádřit, což je zpravidla spojeno právě s nařízením jednání¹²⁸.

3.11. Vyšetřovací zásada, postavení účastníků a důkazní břemeno

Přiřazení konkrétních odvětvových zásad civilního procesu, tvořících typicky dvě protichůdné dvojice je v popisovaných řízeních ovlivněno právě zařazením řízení do nesporných řízení, resp. do režimu ZŘS.

Je však nutné si uvědomit, že i toto zařazení neznámá, že by i reálná povaha řízení musela tyto zásady následovat, resp. že i použití těchto zásad počítá s odlišnou mírou jejich uplatnění v jednotlivých řízeních. Typickým případem může být právě zásada vyšetřovací, která se uplatní v rozdílné míře u jednotlivých typů řízení právě v závislosti na její vhodnosti, resp. potřeby veřejného zájmu.

Nesporná řízení, resp. řízení podle ZŘS, ovládá spíše zásada vyšetřovací. Tato zásada se týká důkazní povinnosti účastníků, nikoli samotné povinnosti tvrzení, nenahrazuje důkazní aktivitu účastníka řízení. Odpovědnost za zjištění skutkového stavu má soud, to však neznámá, že by soud bezbřezě vyšetřoval skutkový stav, aniž by byl vázán tvrzeními uvedenými navrhovatelem (viz podkapitola Vázanost soudu návrhem a přípustnost změny návrhu)¹²⁹.

Navrhovatel je vždy vázán povinností tvrzení, tuto plní již vylíčením rozhodných skutečností v návrhu na zahájení řízení. I v nesporném řízení se na navrhovatele vztahuje i povinnost důkazní, tuto též realizuje již v návrhu.

Hlavní rozdíl oproti zásadě projednací ovládající sporné řízení je v tom, že účastníci nejsou zatíženi subjektivním důkazním břemenem¹³⁰, tedy, že, pokud nedojde ke splnění

¹²⁶ Usnesení Ústavního soudu ze dne 14. 1. 2014, sp. zn. II. ÚS 3634/11-3

¹²⁷ DEJL, Pavel, FELGROVÁ, Radka. Zvláštní část. In: LAVICKÝ, Petr a kol. Civilní proces. Řízení nesporné. Praktický komentář: zákon o zvláštních řízeních soudních; zákon o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob (řízení ve věcech veřejného rejstříku). Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 245

¹²⁸ KOKEŠ, Marian. § 89 [Jednání]. In MACKOVÁ, Alena a kol. Zákon o zvláštních řízeních soudních: komentář s důvodovou zprávou a judikaturou. Praha: Leges, 2016, s. 187

¹²⁹ HOLEJŠOVSKÝ, Josef. 5.3.1 [Obsah návrhu]. In: HOLEJŠOVSKÝ, Josef. Valné hromady společností s ručením omezeným. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 320

¹³⁰ LAVICKÝ, Petr. Obecná část. In: LAVICKÝ, Petr a kol. Civilní proces. Řízení nesporné. Praktický komentář: zákon o zvláštních řízeních soudních; zákon o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob (řízení ve věcech veřejného rejstříku). Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 70

povinnosti důkazní a tvrzení, nehrozí především právnické osobě žádný postih jako v řízení sporném (rozsudek pro uznání či zmeškání). Právnická osoba není tudíž nijak motivována k procesní aktivitě. Z důvodu informační asymetrie mezi navrhovatelem a právnickou osobou nastane i na straně soudu důkazní nouze.

Vyšetřovací zásada tudíž vůbec neodpovídá skutečnému protichůdnému postavení účastníků. Vhodnější by bylo uplatnění projednací zásady. Současně však s ohledem na důkazní nouzi navrhovatele (ten bude mít k dispozici zpravidla pouze podklady a informace poskytnuté přímo právnickou osobou) by bylo potřebné obrátit důkazní břemeno na právnickou osobu. Existenci informační asymetrie mezi právnickou osobou a jinou osobou promítá v sobě ostatně ust. § 4 ZOK, které ji právě řeší obrácením důkazního břemene na právnickou osobu sic v omezených případech.

Současně by měly být zachovány procesní odchylky aktuálně zakotvené ve zvláštní části ZŘS, jejichž účelem je maximální zhodnocení jednou projevené aktivity navrhovatele směřující k dovedení řízení do konce a vyloučení institutů formální pravdy. A naopak by umožnila využití institutu koncentrace řízení dle ust. § 118b OSŘ a neúplné apelace v odvolacím řízení.

Tato úvaha de lege ferenda nevyklučuje, ba naopak zesiluje argumenty pro užití navrženého řešení možné aplikace vedlejšího účastenství, případně podání protinávrhu.

3.12. Rozhodnutí

V řízení o vyslovení neplatnosti může soud dle ust. § 90 odst. 2 ZŘS rozhodnout až po uplynutí lhůty 3 měsíců od podání návrhu. Toto ustanovení navazuje na ust. § 88 odst. 2 ZŘS, které stanoví koncentraci řízení o neplatnosti téhož rozhodnutí. Tato lhůta by měla alespoň částečně reflektovat prekluzivní lhůty k podání návrhu. Účelem této lhůty je podchytit případné další zahájené řízení, které bude spojeno do společného řízení. Je však jasné, že vzhledem k tomu, že pouze objektivní lhůta je pro všechny navrhovatele stejná, subjektivní lhůta nemusí pro všechny navrhovatele v době vydání rozhodnutí uplynout.

Dané rozhodnutí nemusí tedy nutně podchytit všechny podané návrhy, resp. ty po vydání rozhodnutí podané. Zde je pak zajímavé z procesního hlediska sledovat účinky rozhodnutí erga omnes.

Totéž platí i v řízení o určení zdánlivosti rozhodnutí, kde je situace ještě komplikovanější, jelikož podání návrhu není omezeno žádnou prekluzivní lhůtou a váže se pouze na dotvrzení a prokázání naléhavého právního zájmu na určení.

Pokud soud shledá na konci řízení, že napadené rozhodnutí má takové vady, které vyvolávají jeho neplatnost či nicotnost, vydá odpovídající rozhodnutí. V opačném případě návrh zamítne, a to i za situace, kdy soud aplikuje tzv. změkčující klauzuli dle ust. § 260 OZ, viz dále.

Dle ust. § 25 odst. 1 ZŘS soud rozhoduje meritorně vždy usnesením.

3.12.1. Obsah

Náležitosti usnesení kopírují klasickou podobu meritorního rozhodnutí. Tedy hlavičku, výrok, odůvodnění a poučení o opravném prostředku.

Ve výroku vyhovujícího usnesení soud vždy specifikuje, které konkrétní rozhodnutí právnické osoby je neplatné, nebo se na něj hledí, že nebylo nikdy přijato. Je zcela vyloučeno, aby soud svým meritorním usnesením vytvořil nové rozhodnutí právnické osoby napravující vady, které by právnickou osobu vázalo.

Soud může rozhodnout, že neplatná je pouze část napadeného rozhodnutí, avšak pouze za předpokladu, že je neplatná část oddělitelná¹³¹.

Pokud bylo více návrhů spojeno do společného řízení, soud rozhodne jednotlivými výroky o všech návrzích najednou, takový postup je jistě vítaný právě s ohledem na účinky usnesení erga omnes (viz následující podkapitola)¹³².

3.12.2. Účinky a závaznost

Jak bylo již dovozeno výše, právní povaha návrhu a účinky rozhodnutí jsou dvě velice úzce spojené kategorie.

V souladu se zásadou, že rozhodnutí je platné, dokud není vyslovena jeho neplatnost, má rozhodnutí v řízení o vyslovení neplatnosti konstitutivní účinky ex tunc. To tedy znamená, že nabytí právní moci usnesení soudu pozbývá rozhodnutí právnické osoby právní účinky zpětně až k okamžiku jeho přijetí.

Rozhodnutí v řízení o určení zdánlivosti má deklaratorní účinky ex tunc. Zpětně soud deklaruje, že rozhodnutí nikdy nebylo přijato, tudíž neexistuje a nikdy nemohlo vyvolávat právní účinky.

To, co je pro rozhodnutí v obou předmětných řízeních společné, je rozšíření subjektivní meze právní moci. Toto vychází z ust. § 27 ZŘS, které stanoví, že výrok pravomocného rozhodnutí, kterým bylo rozhodnuto o statusové věci fyzické nebo právnické osoby, je závazný

¹³¹ HRABÁNEK, Dušan. § 258 [Žaloba o neplatnost rozhodnutí]. In: PETROV, Jan a kol. Občanský zákoník. 2. vydání (2. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2023, marg. č. 14, dostupné z: www.beck-online.cz

¹³² DOLEŽAL, Marek. § 88 [Překážka a spojení řízení]. In: JIRSA, Jaromír a kol. Zákon o zvláštních řízeních soudních: Soudcovský komentář. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2023-10-8]. ASPI_ID KO292_p12013CZ. Dostupné z: www.aspi.cz

pro každého. Opět se vracíme k tomu, že výklad pojmu statusová věc právnické osoby je nejasný. Z logiky věci by tento pojem ve vztahu k zařazení řízení o vyslovení neplatnosti či určení zdánlivosti rozhodnutí měl být vykládán ve vztahu k předmětnému ustanovení totožně, jelikož nelze připustit závěr, že některá rozhodnutí v předmětných řízeních by měla a některá neměla účinky erga omnes.

Závěr o účincích rozhodnutí erga omnes je v případě předmětných řízení jediným možným a správným. Nelze si představit situaci, kdy by neplatnost rozhodnutí byla účinná pouze vůči navrhovateli. Pro naplnění účelu řízení, respektive vydání usnesení soudu, kterým rozhodnutí přijaté právnickou osobou pozbude právní účinky, je nutné, aby takové usnesení mělo právě účinky erga omnes. V opačném případě by výsledkem řízení nebylo vyslovení neplatnosti, ale pouhé vyslovení relativní neúčinnosti daného rozhodnutí vůči navrhovateli, příp. navrhovatelům.

Otázkou zůstává, zdali však mají být vůči všem osobám účinná veškerá pravomocná rozhodnutí, resp. jejich výroky, tedy zdali by (minimálně) ve vztahu k předmětným řízením přece jen nemělo dojít k modifikaci tohoto pravidla.

V případě, že rozšiřujeme subjektivní meze právní moci, musíme vzít v potaz, že tím zakládáme stav, kdy osoba je vázána rozhodnutím soudu i za situace, kdy se řízení nezúčastnila, tudíž nemohla svým jednáním obsah konečného rozhodnutí, resp. průběh řízení ovlivnit. Typicky se tak stane, jestliže navrhovatel podá svůj návrh za dodržení zákonných podmínek poté, co soud již pravomocně zamítl (prvotní) návrh na vyslovení neplatnosti jiné osoby.

Jak s nově podaným návrhem naložit? Nemůže se jednat o jakýkoliv z mimořádných opravných prostředků, jelikož nynější navrhovatel nebyl účastníkem původního řízení. Uplatní se proto pravidlo erga omnes závaznosti rozhodnutí v ust. § 27 ZŘS? Z důvodu širšího dopadu rozhodnutí vůči právnické osobě musíme uzavřít, že ust. § 27 ZŘS se nemůže aplikovat i v situacích, kdy meritorním rozhodnutím dojde k zamítnutí návrhu. V opačném případě by se jednalo o odepření práva na soudní ochranu vůči dalšímu navrhovateli. Je tomu především proto, že kdyby návrh byl podán dříve, byl by obligatorně spojen do původního řízení, soud jej tedy musí projednat.

Ke stejnému závěru musíme dospět, i pakliže je návrh postaven na stejných skutkových okolnostech, v takovém případě nemůže soud dovést překážku věci pravomocně rozhodnuté (není zde splněna podmínka totožnosti věci). Jako prostředek pro urychlení může soud vycházet ze skutkových zjištění získaných během původního řízení.

Konkluzí výše uvedeného musí tedy být, že účinky erga omnes může mít v řízení o vyslovení neplatnosti pouze návrhu vyhovující usnesení a usnesení, kterým je zamítnut návrh

z důvodu uplatnění důvodů pro nevyslovení neplatnosti dle ust. § 260 OZ, jelikož se jedná o nepřekročitelnou překážku vyslovení neplatnosti rozhodnutí.

Zkoumání účinků rozhodnutí je pro nás nicméně fakticky důležité pouze do té chvíle, dokud nenastane zákonná domněnka platnosti, později již nikoliv, jelikož není ani možné dále rozhodnutí právnických osob přezkoumávat v jiných řízeních či jako předběžnou otázku (viz dále).

Usnesení, kterým soud deklaratorně určí zdánlivost, musí mít též účinky erga omnes, pouze však, pokud se jedná o návrhu vyhovující usnesení. Zamítající meritorní usnesení (ve smyslu, kdy soud neshledá důvody pro určení zdánlivosti) účinky vůči všem mít nemusí, jelikož, pokud rozhodnutí nebylo určeno za zdánlivé, je a contrario platné, případně neplatné (v takovém případě se však po čase uplatní fikce platnosti). Usnesením, kterým je zastaveno řízení z jiných důvodů (typicky absence naléhavého právního zájmu), též není erga omnes závazné, jelikož nijak nemění dosavadní účinky rozhodnutí. Pro kompletnost dodávám, že v poměrech zdánlivosti nelze uplatnit ust. § 260 OZ.

3.13. Důvody pro nevyslovení neplatnosti

Projevem zásady minimální ingerence soudní moci do vnitřních poměrů právnických osob a respektování principu autonomie vůle právní osoby je pravidlo zavedené ust. § 260 OZ. Tento princip se podpůrně použije pro veškeré právní osoby, které odkazují na úpravu spolku.

Ust. § 260 OZ obsahuje dvě skutkové okolnosti, za kterých soud nevysloví neplatnost rozhodnutí, a to, (i) že porušení zákona nebo vnitřního předpisu nemá závažné právní následky a současně je-li to v zájmu právní ochrany neplatnost rozhodnutí nevyslovit, (ii) bylo-li by vyslovením neplatnosti podstatně zasaženo do práva třetí osoby nabytého v dobré víře. Dle výkladu tohoto ustanovení soud v případě, že některá z těchto podmínek je naplněna (nejedná se o kumulativní podmínky), nesmí neplatnost vyslovit, nejedná se o žádný myšlenkový postup soudu.

Ve zkratce to znamená, že soud musí před vyslovením neplatnosti rozhodnutí posoudit, zdali intenzita shledané vady není nižší než naopak veřejný zájem představující především zásah do právní jistoty třetích osob na nevyslovení neplatnosti.

Jedná se ve své podstatě o zvláštní test proporcionality. Soud jej provádí z úřední povinnosti, žádná ze stran nemusí jeho provedení navrhnout. Musíme však zohlednit, že soud samozřejmě rozhoduje na základě zjištěných informací, které získává jak svojí činností, tak

vyjádřením stran, proto by měli účastníci svojí procesní aktivitou přispět ke zjištění soudu, které ovlivní výstup z testu proporcionality¹³³.

Jestliže je zjištěno splnění jednoho z hledisek pro nevyslovení neplatnosti rozhodnutí, nezjišťuje soud dále další důvody a návrh rozhodnutím zamítne.

4. Další problematické aspekty spojené se soudním přezkumem

Do této čtvrté části jsou zařazeny další otázky související s procesní charakterem řízení, které se přímo nevztahují k průběhu řízení, nicméně (i) jejich úprava je důležitá pro celkové uchopení tohoto institutu, (ii) jedná se o otázky, na které by, dle mého názoru, aktuální doktrína měla najít uspokojivé odpovědi.

4.1. Princip platnosti rozhodnutí, dokud není rozhodnuto soudem o neplatnosti

Jak již bylo zmíněno výše, neplatnost rozhodnutí právnické osoby je postavena na zásadě dovozené judikaturou, že rozhodnutí je platné, dokud není vyslovena jeho neplatnost. Tento princip se promítá v konstitutivních účincích usnesení soudu.

Neplatnost rozhodnutí lze ale vyslovit pouze ve zákonodárcem stanovené lhůtě. Po uplynutí této lhůty nastává ex lege fikce platnosti rozhodnutí, a to i v případě, kdy rozhodnutí obsahuje vady, které zakládají neplatnost rozhodnutí.

Jak bylo dříve uvedeno v podkapitole Neplatnost rozhodnutí, jedná se fakticky o zvláštní druh relativní neplatnosti. Díky tomuto principu mají právnické osoby vlastní uchopení relativní neplatnosti oproti úpravě a principům relativní neplatnosti právního jednání uvedené v ust. § 586 OZ. Relativní neplatnost právního jednání dle OZ nastává dle převažujícího výkladu již vznesením námitky neplatnosti, kterou není nutné vznášet prostřednictvím soudu, postačí, pokud dojde druhému účastníku (jedná se o tzv. neplatnost přímou)¹³⁴.

Neplatnost rozhodnutí u právnických osob je však nepřímá, tzn. že uplatnění vůči druhému účastníkovi nepostačí, neplatnost musí vyslovit (konstituovat) svým rozhodnutím soud.

Tato zásada je spojena s tím, že právnická osoba nemůže sama rozhodnout, že nějaké její rozhodnutí je neplatné (přičemž připomeňme, že neplatnost je zkoumána především u rozhodnutí nejvyšších orgánů právnické osoby), jelikož je projevem vůle osob, od kterých je odvozována

¹³³ RUBAN, Radek. § 260 [Povinnost neplatnost rozhodnutí nevyslovit]. In: LAVICKÝ, Petr a kol. Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022, s. 973, marg. č. 15

¹³⁴ HANDLAR, Jiří. § 586 [Relativní neplatnost]. In: LAVICKÝ, Petr a kol. Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022, s. 1887, marg. č. 21

existence právnických osob (typicky společníci, kteří se majetkově podílí na kapitálu obchodní korporace). Proto sama právnická osoba nemůže jít proti této vůli.

Za druhé tato zásada chrání právní jistotu všech zúčastněných. Pokud bychom zvolili opačný přístup k neplatnosti rozhodnutí, znamenalo by to, že rozhodnutí by bylo neplatné už od okamžiku uplatnění námitky. Tím, že rozhodnutí je neplatné až po konstituování neplatnosti soudem a současně komplementárně zákonodárce zakotvil ochranu právnické osoby tím způsobem, že nejprve musí soud zvážit, zdali zde nejsou jiné zájmy hodné právní ochrany, pro které soud neplatnost nesmí vyslovit, je zde evidentní, že zákonodárce chrání právní jistotu právnické osoby a osob kolem ní specifickým nadstandardním způsobem oproti jiným právním poměrům vznikajících na základě jiných právních jednání. Motivem zákonodárce je evidentně ochrana osob stojících vně právnické osoby, které mohou být ovlivněny vnitřními poměry právnické osoby, přičemž okruh těchto osob nelze nijak předem definovat. Zákonodárce umožňuje i případně později vzniklý zájem třetí osoby (či právnické osoby samotné) na nevyslovení neplatnosti zhodnotit soudem. Problémem však opět zůstává, jakým způsobem se soud může fakticky o této skutečnosti dozvědět.

A za třetí, pokud není vyslovena neplatnost v rámci prekluzivní lhůty pro vyslovení neplatnosti stanovené předpisy, dochází ex lege ke zhojení těchto vad. T. Dvořák¹³⁵ zastává názor, že ve všech případech, kdy návrh není podán, nemůže absence procesní aktivity navrhovatele znamenat automatické zhojení těchto vad. Tuto skutečnost přiznává především, pokud nezákonnost nebyla vyslovena z důvodu zastavení řízení z důvodu vadného procesního postupu navrhovatele. T. Dvořák je názoru, že k takovém závěru můžeme dospět pouze za okolnosti, kdy rozhodnutí je nezákonné z důvodu procesních vad při přijímání daného rozhodnutí. Naopak ve svém výkladu akcentuje situace, kdy se podle něj tato fikce nemůže uplatnit, jako např. dosažení přijetí rozhodnutí lstí či podvodem. V takovém případě se jedná o střet soukromého a veřejného práva, kdy, jak víme, se dle ust. § 1 odst. 2 OZ soukromé právo uplatňuje nezávisle na právu veřejném. Pokud by lest či podvod nedosáhly intenzity veřejnoprávní odpovědnosti, uplatní se závěr vyplývající z judikatury Nejvyššího soudu¹³⁶, kdy porušení kogentní normy chránící veřejný pořádek vyvolává zdánlivost rozhodnutí, přičemž, Nejvyšší soud zastává tezi, že se tak stane, pokud by bylo zásadně v rozporu se smyslem a účelem zákona, aby odstranění účinků bylo vázáno až na rozhodnutí soudu v řízení o vyslovení neplatnosti.

¹³⁵ DVORÁK, Tomáš. Důsledky nepodání návrhu podle § 191 korp. z. In DVORÁK, Tomáš. Společnost s ručením omezeným. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 416-417

¹³⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 5. 2021, sp. zn. 27 Cdo 1141/2020

Můžeme tedy uzavřít, že by právní úprava měla na základě vymezení zdánlivosti a neplatnosti podchytit sankcí zdánlivosti ty nejvíce závažná porušení. Je úlohou zákonodárce, aby nejzávažnější vady vytypoval a začleněním do režimu zdánlivosti zabránil ex lege fikci platnosti po uplynutí lhůt k podání návrhu.

4.2. Možnost přezkumu rozhodnutí v jiném řízení

Pro pochopení důležitosti soudního přezkumu rozhodnutí právnických osob je nutné si objasnit, zdali se jedná o procesně jediný nástroj, kterým se oprávněná osoba může domoci pozbytí účinků přijatého rozhodnutí. Na úvod můžeme uvést, že ne/umožnění přezkumu rozhodnutí v jiném řízení odráží povahu řízení.

4.2.1. Neplatnost rozhodnutí

Neplatnost rozhodnutí právnické osoby nelze dle ustáleného názoru judikatury¹³⁷ přezkoumávat v jiném řízení než v řízení v režimu ZŘS. Tento závěr je rozumný a odráží skutečnost, že je podání návrhu omezeno lhůtou a s jejím uplynutím nastává fikce platnosti, která nemůže být nabourána přezkumem v jiném řízení (viz podrobněji dále v podkapitole Posouzení neplatnosti/zdánlivosti rozhodnutí jako předběžné otázky).

Ust. § 192 odst. 1 ZOK a ust. § 429 odst. 2 ZOK sice počítají s možností přezkumu v jiném řízení, fakticky se však jedná o již obsoletní právní úpravu, která navazovala na možnost rejstříkového soudu posuzovat platnost usnesení valné hromady společnosti s ručením omezeným a akciové společnosti, která platila v režimu obchodního zákoníku (konkrétně ust. § 131 odst. 8 ObchZ). Právní předpisy účinné od 1. 1. 2014 však úpravu obchodního zákoníku nepřebraly. Rejstříkový soud není oprávněn přezkoumat platnost rozhodnutí právnické osoby v rejstříkovém řízení, a to ani v takovém, ve kterém soud rozhoduje o povolení zápisu skutečnosti založené rozhodnutím právnické osoby do obchodního rejstříku¹³⁸.

Domoci se vyslovení neplatnosti tudíž nelze ani podáním běžné určovací žaloby podle ust. § 80 OSŘ¹³⁹.

Pokud tedy osoba chce docílit vyslovení neplatnosti rozhodnutí, nabízí se jí využít zákonem upravený jediný institut, a to podání návrhu na zahájení řízení v režimu ust. § 85 a násl. ZŘS. Oprávněným osobám lze tedy jen doporučit, aby důsledně zvážily nepodání návrhu.

¹³⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 2. 2017, sp. zn. 29 Cdo 1104/2016

¹³⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 12. 2019, sp. zn. 27 Cdo 4439/2018

¹³⁹ CILEČEK, Filip. § 663 [Neplatnost usnesení členské schůze]. In: ŠTENGLOVÁ, Ivana a kol. Zákon o obchodních korporacích. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 1192, marg. č. 14

Procesní úprava počítá s případným přistoupením do řízení, pro toto však nemusí být v každém případě splněny podmínky či poskytnut vůbec prostor.

S otázkou narušení právní jistoty způsobené fikcí platnosti souvisí i problematika připuštění mimořádných opravných prostředků. Vzhledem k tomu, že dovolání je možné podat ve lhůtě 2 měsíců od doručení konečného rozhodnutí, lze uzavřít, že v poměrech dovolání právní jistota narušena není.

Co se týče žaloby na obnovu řízení či zmatečnosti by však mělo být přihlédnuto ještě více k ust. § 260 OZ, eventuálně možnost užití těchto mimořádných opravných prostředků zcela vyloučena.

4.2.2. Zdánlivost rozhodnutí

Výše uvedené se v poměrech přezkumu nicotnosti rozhodnutí nepoužije. Závěr o zdánlivosti usnesení valné hromady lze přijmout v jakémkoliv řízení, což je odůvodněno právě závažností vad a s tím spojené nemožnosti zhojení těchto vad uplynutím lhůty k podání návrhu.

Především je pak zdánlivost rozhodnutí zkoumána i rejstříkovým soudem.

Žádné další řízení nicméně prakticky nepřichází v úvahu, jelikož se vždycky bude jednat o zvláštní řízení dle ZŘS. Možnost přezkumu se spíše váže na možnost posouzení zdánlivosti jako předběžné otázky (viz dále).

4.3. Posouzení neplatnosti/zdánlivosti rozhodnutí jako předběžné otázky

S principem varianty přezkumu rozhodnutí i v jiných řízeních úzce souvisí, zdali je možné existenci vady učinit předmětem předběžné otázky.

4.3.1. Neplatnost rozhodnutí

Nemožnost posoudit neplatnost rozhodnutí v jiném řízení jako předběžnou otázku je navázáno na konstitutivní povahu usnesení soudu. Místo konstitutivního rozhodnutí soudu musíme dospět ke stejnému závěru i v případě, kdy neplatnost přezkoumána v řízení během prekluzivní lhůty nebyla.

Pokud nastává v obou případech zákonným způsobem potvrzený stav, že rozhodnutí právnické osoby je platné, nelze připustit, aby v jiném řízení soud počítal se skutkovým stavem, ve kterém by zhodnotil, že rozhodnutí nebylo platné.

Není vůbec rozhodující, že by takový závěr byl použitelný pouze v daném řízení, stěžejní je návaznost právních vztahů a historie právnické osoby a ochrana právní jistoty. Dle mého názoru je neobhajitelné, aby soud v jiném řízení nevzal v potaz existující rozhodnutí, a tím

vycházel z jiného skutkového stavu, který váže právnickou osobu a ve skutečnosti je rozhodný i pro třetí osoby.

Stejná situace nastává i v případě, kdy návrh byl podán, ale zatím nebylo vydáno rozhodnutí. V takovém případě soud musí vyčkat na dané rozhodnutí, ve svém důsledku tím dochází k níže popsanému řetězení návrhů.

4.3.2. Zdánlivost rozhodnutí

Jiná situace je však logicky u zdánlivého rozhodnutí, kdy se uplatní stejné odůvodnění jako u možnosti přezkumu zdánlivosti rozhodnutí i v jiných řízeních.

4.4. Řetězení návrhů a návrh na vydání předběžného opatření

Výše v podkapitole Obligatorní spojení řízení bylo rozebráno, že návrhy podané vůči stejnému rozhodnutí jsou obligatorně spojovány do společného řízení.

Právní úprava však nijak nereflektuje problém, který nastává v praxi velice často, a to situaci, kdy jsou napadnuta rozhodnutí v různých řízeních, která na sebe fakticky navazují. Zcela typicky se jedná o stav, kdy je napadnuto rozhodnutí, kterým byla určitá osoba odvolána z funkce a druhá zvolena. První osoba, která nesouhlasí s odvoláním, napadne rozhodnutí, kterým byla odvolána, a následně veškerá rozhodnutí, která druhá (nově zvolená) osoba přijala.

Dostáváme se pak do situace, kterou můžeme nazvat jako řetězení návrhů. V takovém případě, právě z důvodu nemožnosti přezkoumání neplatnosti v jiném řízení, včetně předběžné otázky, soud přistupuje k přerušení řízení o navazujícím návrhu s tím, že vyčkává na rozhodnutí soudu o první otázce. Problém nastává především v těch situacích, kdy tyto návrhy napadnou do jiných senátů a o existenci „předcházejícího“ návrhu se soud typicky dozví až lustrací řízení den před nařízeným jednáním. Toto je však spíše otázka efektivnosti činnosti soudu než úkol pro zákonodárce k ošetření právní úpravou. Teoreticky bychom mohli uvažovat nad obligatorním spojením těchto řízení, pokud by se týkalo stejných účastníků, což většina případů bude splňovat.

Bohužel, varianta, aby soud rozhodl v „navazujícím“ řízení před prvním, není přípustná právě s ohledem na to, aby kontinuita právních vztahů právnické osoby byla zachována.

Opět se oklikou vracíme k zásadě, že rozhodnutí je platné, dokud není soudem konstituována neplatnost a potvrzujeme její správnost. Těžko si lze představit opačný model, kdy by veškerá rozhodnutí byla neplatná. Za takové právní úpravy by právnická osoba byla do doby rozhodnutí zcela paralyzována.

Jakým způsobem lze dočasně zabránit řetězení návrhů? Obecným řešením je zabránit, aby na základě prvního přijatého rozhodnutí nebylo možno konat. Tento požadavek naplňuje institut návrhu na vydání předběžného opatření, kterým by bylo znemožněno právně jednat dle napadnutého (prvního) rozhodnutí. Tím by právnická osoba nemohla dle přijatého rozhodnutí jednat, i když se uplatní zásada, že je rozhodnutí platné, dokud není vyslovena jeho neplatnost. Problém však nastává ve chvíli, kdy narazíme na to, že rozhodnutí o vydání předběžného opatření nesmí předjímat rozhodnutí ve věci samé. Právě s tímto odůvodněním soudy předběžné opatření odmítají nařídit.

Závěr

V úvodu deklarovaným cílem této práce bylo objasnit skutečnou povahu řízení o vyslovení neplatnosti a určení zdánlivosti rozhodnutí právnických osob a s přihlédnutím k aktuální právní úpravě navrhnout změny, které by více odpovídaly charakteru těchto řízení.

Součástí posouzení této problematiky je i určení, zdali tato řízení mají být nadále vedena jako řízení v režimu ZŘS (spíše než nesporná řízení, bychom měly užívat pojem zvláštní řízení).

Před přistoupením k samotnému hodnocení byl v této práci popsán způsob vymezení těchto řízení v ZŘS a stručné popsání rozdílů mezi sporným a nesporným řízením, které byly základem pro konkluzi aplikace prvků sporného a nesporného řízení na popisovaná řízení.

Závěry zkoumání jsou následující. Lze zcela jistě uzavřít, že se jedná o řízení, která mají dle aktuální právní úpravy prvky sporného i nesporného řízení. Výrazným prvkem sporného řízení je možnost zahájit řízení pouze na návrh. Rysy nesporného řízení se logicky i vzhledem k zařazení do režimu ZŘS promítají výrazněji, a to konkrétně v zásadě vyšetřovací a převážně erga omnes účincích rozhodnutí.

Je však nutné poznamenat, že fakticky materiálně není vůbec rozhodující, zdali se jedná o řízení nesporné s prvky sporného řízení či řízení sporné s prvky nesporného řízení. Jelikož však nelze přijmout závěr, že by se jednalo o třetí, zvláštní druh řízení, je nutné přijmout závěr o větší vhodnosti zařazení do jednoho z druhů řízení.

S ohledem na v této práci dovozenou reálnou kontradiktornost postavení účastníků řízení a jelikož dle mého přesvědčení předmětná řízení ve své podstatě nevykazují žádný prvek nesporného řízení, který by byl rozhodující/převažující pro vymezení řízení jako nesporného, se přikláním k vymezení popisovaných řízení v režimu OSŘ, nicméně by nová právní úprava musela zachovat odchylky od typického průběhu sporného řízení (př. vyloučení institutů formální pravdy či zachování účinků rozhodnutí erga omnes).

Nabízí se i nicméně ponechání řízení v režimu ZŘS. Zvláštní část se ale musí do budoucna kvalitně vypořádat s vymezením postavení právnické osoby v řízení a nastavením mechanismu pro zajištění zastoupení zájmu právnické osoby jiným, eventuálně doplňujícím způsobem k procesnímu opatrovnictví.

Je nutné též na závěr poznamenat, že si lze povšimnout, že povahu řízení o neplatnosti rozhodnutí právnické osoby spíše než právní úprava determinuje právní zásada, že je rozhodnutí platné, dokud není rozhodnuto o jeho neplatnosti.

Další podoba zákonné úpravy samozřejmě zůstává na vůli zákonodárce. Výše nastíněné právní názory nejsou rigidní, a tudíž není vyloučeno, že zákonodárce zvolí naprosto odlišný

přístup, než je popsán v této práci, a to například konstituováním veřejného zájmu na rozhodnutí, které by samozřejmě více nasměrovalo řízení do nesporných řízeních.

Ve své práci jsem poukázala na, dle mého názoru, nejproblematictější místa, případně i mezery v právní úpravě, se kterými se setkávám během své praxe a které zbytečně časově protahují řízení, a tudíž i dobu nejistoty právnické osoby, jelikož ta se ve většině případů zcela oprávněně obává jednat dle napadeného rozhodnutí.

Jak jsem již uváděla v úvodu této práce, doufám, že předložené pojednání bude spouštěčem pro kvalitní akademickou diskusi o tomto tématu, případně, že této velice zajímavé problematice bude do budoucna věnována vyšší pozornost, kterou si bezpochyby zaslouží.

Seznam použitých zkratek

a.s.	Akciová společnost
Listina ČR	Usnesení předsednictva ČNR č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky
Nejvyšší soud	Nejvyšší soud České republiky
Obchodní zákoník	Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník
ObchZ	Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník
OSŘ	Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
Občanský zákoník	Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
OZ	Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
s.r.o.	Společnost s ručením omezeným
Ústava ČR	Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky
Ústavní soud	Ústavní soud České republiky
ZOK	Zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), ve znění pozdějších předpisů
ZŘS	Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů

Seznam použitých zdrojů

Seznam použité knižní literatury

1. ČERNÝ, Petr. Zákon o sdružování občanů. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, 243 s., ISBN 978-80-7400-328-8
2. DVOŘÁK, Tomáš. Společnost s ručením omezeným. Praha: Wolters Kluwer, 2014, 650 s., ISBN 978-80-7478-633-4
3. HOLEJŠOVSKÝ, Josef. Valné hromady společností s ručením omezeným. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 552, ISBN 978-80-7400-3941-2
4. JIRSA, Jaromír, Vladimír, BERAN, Marek, DOLEŽAL, a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: Soudcovský komentář*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwers. ASPI_ID KO292_p12013CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X
5. KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, HRUŠÁKOVÁ, Milana, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, 1250 s., ISBN 978-80-7400-795-8
6. LASÁK, Jan, Jan, DĚDIČ, Jarmila, POKORNÁ a Zdeněk, ČÁP. *Zákon o obchodních korporacích: Komentář*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer. ASPI_ID KO90_2012CZ. Dostupné z: www.aspi.cz, ISSN 2336-517X
7. LAVICKÝ, Petr a kol. *Civilní proces. Řízení nesporné. Praktický komentář: zákon o zvláštních řízeních soudních; zákon o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob (řízení ve věcech veřejného rejstříku)*. Praha: Wolters Kluwer, 2015, 1012 s., ISBN 978-80-7478-869-7
8. LAVICKÝ, Petr a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022, 2292 s., ISBN 978-80-7400-852-8
9. MACKOVÁ, Alena, Ladislav, MUZIKÁŘ, Radovan, DÁVID, Jiří, GRYGAR, Marian, KOKEŠ, Zdeněk, KOVAŘÍK, Stanislav, KŘEČEK, Jiří, ZRŮST. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: komentář s důvodovou zprávou a judikaturou*. Praha: Leges, 2016, 858 s., ISBN 978-80-7502-122-9
10. PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír a kol. *Občanský zákoník*. 2. vydání (2. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2023, Dostupné z: www.beck-online.cz
11. PRAVDOVÁ, Markéta, JOSKOVÁ, Lucie, DVOŘÁKOVÁ, Eva. *Nová společnost s ručením omezeným: právo – účetnictví – daně*. 4. aktualizované vydání. Praha: Grada Publishing, 2021, 282 s., ISBN 978-80-271-3017-7
12. SVEJKOVSKÝ, Jaroslav, DEVEROVÁ, Lenka a kol. *Právnícké osoby v novém občanském zákoníku. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 540, ISBN 978-80-7400-445-2
13. SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, DOLEŽÍLEK, Jiří a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 3. vydání (1. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2022., s. 1840, ISBN: 978-80-7400-828-3
14. SVOBODA, Karel, Šárka, TLÁŠKOVÁ, David, VLÁČIL, Jiří, LEVÝ, Miroslav, HROMADA. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: komentář*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2020, 1132 s., ISBN 978-80-7400-788-0

15. ŠTENGLOVÁ, Ivana, Bohumil, HAVEL, Filip, CILEČEK, KUHN, Petr, ŠUK, Petr. Zákon o obchodních korporacích. Komentář. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, 1316 s., ISBN 978-80-7400-799-6
16. ŠTENGLOVÁ, Ivana, DĚDIČ, Jan, LASÁK, Jan, PIHERA, Vlastimil, LÁLA, Daniel, JOSKOVÁ, Lucie. Akciové společnosti. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2023, 803 s., ISBN 978-80-7400-914-3
17. WINTEROVÁ, Alena, MACKOVÁ, Alena a kol. Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací. 9. aktualizované vydání, Praha: Leges, 2018, 648 s., ISBN 978-80-7502-298-1
18. WIPPLINGEROVÁ, Miloslava, Radka ZAHRADNÍKOVÁ a Kristýna SPURNÁ. Zvláštní řízení soudní. 2. opravené vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015, 226 s., ISBN 978-80-7478-829-1

Seznam použité časopisecké literatury

1. DVOŘÁK, Tomáš. Soudní ochrana člena společenství vlastníků jednotek proti neplatným usnesením shromáždění. Soudní rozhledy, 2018, č. 10, s. 310-317
2. HOLEJŠOVSKÝ, Josef. Vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady soudem – některá specifika. Soudní rozhledy, 2011, č. 12, s. 437-442
3. MRUZEK, Karel. Nesouhlas s rozhodnutím valné hromady obchodní společnosti a členské schůze družstva Žaloby o neplatnost. Ekonom, 1995, č. 3, s. 50
4. PELIKÁN, Robert, MRÁZKOVÁ, Tereza. Účastenství v řízení o vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady. Právní rozhledy, 2021, č. 6, s. 191-197
5. RUBAN, Radek. O konstitutivní povaze návrhů na vyslovení neplatnosti usnesení nejvyšších orgánů kapitálových společností a družstev. Obchodněprávní revue, 2017, č. 11-12, s. 305-313
6. SADECKÝ, Lukáš. Institut protestu v kapitálové společnosti po novele zákona o obchodních korporacích. Ad Notam, 2020, č. 1, s. 8-10
7. SALAČOVÁ, Marie. Právní následky vadného usnesení valné hromady akciové společnosti. Právní rozhledy, 1996, č. 12, s. 559
8. ŠUK, Petr. Ingerence soudů do vnitřních poměrů obchodních korporací. Bulletin advokacie, 2017, č. 11, s. 21-24

Seznam použitých právních předpisů

1. Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky
2. Usnesení předsednictva ČNR č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky (Listina základních práv a svobod)
3. Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních
4. Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
5. Zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech
6. Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník
7. Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád

8. Zákon č. 424/1991 Sb., o sdružování v politických stranách a v politických hnutích

Seznam použité judikatury

1. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. 2. 2023, sp. zn. 21 Cdo 3139/2022
2. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 4. 2014, sp. zn. 29 Cdo 3092/2012
3. Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 17. 7. 2018, sp. zn. 7 Cmo 507/2016
4. Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 20. 5. 2021, č.j. 7 Cmo 226/2019-167
5. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 10. 2022, sp. zn. 27 Cdo 3150/2021
6. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 6. 2005, sp. zn. 29 Odo 442/2004
7. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 8. 2012, sp. zn. 29 Cdo 2911/2011
8. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. 3. 2020, sp. zn. 27 Cdo 4639/2018
9. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 3. 2010, sp. zn. 28 Cdo 4852/2009
10. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15.7.2010, sp. zn. 28 Cdo 1981/2010
11. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 7. 2018, sp. zn. 27 Cdo 1175/2017
12. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 6. 2007, sp. zn. 29 Odo 984/2005
13. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 1. 2003, sp. zn. 29 Odo 457/2002
14. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 9. 2011, sp. zn. 29 Cdo 585/2010
15. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 11. 2008, sp. zn. 29 Cdo 333/2007
16. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 10. 2016, sp. zn. 29 Cdo 1817/2016
17. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 2. 2020, sp. zn. 27 Cdo 4173/2018
18. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 7. 2018, sp. zn. 29 Cdo 3307/2016
19. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 9. 5. 2000, sp. zn. 32 Cdo 4/2000
20. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 4. 2001, sp. zn. 32 Cdo 2516/2000
21. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 2. 2014, sp. zn. 29 Cdo 2296/2013
22. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 5. 2014, sp. zn. 29 Cdo 2992/2012
23. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 2. 2019, sp. zn. 27 Cdo 1495/2017
24. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 9. 2018, sp. zn. 29 Cdo 5859/2016
25. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 11. 2020, sp. zn. 27 Cdo 458/2019
26. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 11. 2019, sp. zn. 27 Cdo 2363/2019
27. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 6. 2022, sp. zn. 27 Cdo 228/2022
28. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10. 1. 1996, sp. zn. Odon 23/95
29. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 12. 2021, sp. zn. 27 Cdo 2873/2020
30. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 8. 2020, sp. zn. 27 Cdo 4364/2018
31. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 6. 2022, sp. zn. 27 Cdo 2805/2021
32. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 8. 2001, sp. zn. 29 Odo 71/2001
33. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 3. 2016, sp. zn. 29 Cdo 4814/2015

34. Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 11. 6. 2021, sp. zn. 7 Cmo 259/2018-72
35. Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 25. 2. 2008, sp. zn. 7 Cmo 323/2007
36. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 11. 2014, sp. zn. 29 Cdo 548/2013
37. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13. 9. 2018, sp. zn. 27 Cdo 3439/2017
38. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 9. 2013, sp. zn. 29 Cdo 2281/2013
39. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 5. 2008, sp. zn. 29 Odo 1400/2006
40. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 7. 2020, sp. zn. 27 Cdo 800/2020
41. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 9. 2018, sp. zn. 29 Cdo 4727/2016
42. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 12. 2019, sp. zn. 27 Cdo 4439/2018
43. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 2. 2017, sp. zn. 29 Cdo 1104/2016
44. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 9. 2008, sp. zn. 29 Cdo 2154/2007
45. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 1. 8. 2002, sp. zn. 29 Odo 11/2002
46. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 11. 2020, sp. zn. 27 Cdo 2737/2020
47. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 1. 2018, sp. zn. 27 Cdo 1354/2017
48. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. 10. 2018, sp. zn. 27 Cdo 1499/2017
49. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 6. 2009, sp. zn. 29 Cdo 4354/2008
50. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 1. 2008, sp. zn. 29 Cdo 4554/2007
51. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 4. 2012, sp. zn. 29 Cdo 3397/2010
52. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 4. 2005, sp. zn. 29 Odo 1079/2003
53. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 11. 2018, sp. zn. 27 Cdo 1875/2018
54. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 3. 2022, sp. zn. 27 Cdo 3364/2020
55. Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 10. 1. 2023, sp. zn. 14 Cmo 230/2022
56. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 11. 2009, sp. zn. 29 Cdo 4089/2009
57. Usnesení Ústavního soudu ze dne 14. 1. 2014, sp. zn. II. ÚS 3634/11-3
58. Usnesení Ústavního soudu ze dne 27. 8. 2008, sp. zn. I. ÚS 1604/08
59. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. 9. 2019, sp. zn. 27 Cdo 5544/2017
60. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 5. 2021, sp. zn. 27 Cdo 1141/2020

Seznam internetových zdrojů

1. AUGUSTÍNOVÁ, Klára. K fikci nepřijetí usnesení valné hromady. In: BEJČEK, Josef, FIALA, Josef, KOUKAL, Pavel, ŠILHÁN, Josef, VALDHANS, Jiří (eds.) Dny práva 2016. Právní jednání. Sborník z konference. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2017. Dostupné z: www.law.muni.cz/dokumenty/39583
2. DUŠEK, Lukáš. K možnosti zahájení řízení o vyslovení neplatnosti orgánů právnické osoby i bez návrhu a k související otázce náhrady nákladů řízení. Epravo.cz. [cit. 2023-7-16]. dostupně z <https://www.epravo.cz/top/clanky/k-moznosti-zahajeni-rizeni-o-vysloveni-neplatnosti-rozhodnuti-organu-pravnicke-osoby-i-bez-navrhu-a-k-souvisejici-otazce-nahrady-nakladu-rizeni-106480.html>

3. JANOŠEK, Vladimír. Soudní přezkum platnosti odvolání člena správní rady nadačního fondu. Epravo.cz. [cit. 2023-7-16]. dostupné z <https://www.epravo.cz/top/clanky/soudni-prezkum-platnosti-odvolani-clena-spravni-rady-nadacniho-fondu-108207.html>
4. Důvodová zpráva k zákonu č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních [online]. PSP ČR: Digitální depozitář, 2014 [cit. 2023-6-16]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=146755>
5. Důvodová zpráva k zákonu č. 33/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), ve znění zákona č. 458/2016 Sb., a další související zákony, k bodům 214 a 215 (§ 192). [cit. 2023-6-16]. Dostupné z: www.beck-online.cz

Soudní přezkum rozhodnutí orgánů právnických osob

Abstrakt

Tato diplomová práce obsahuje komplexní analýzu aktuálně účinné úpravy kategorie řízení, kterou můžeme označit jako přezkum rozhodnutí orgánů právnických osob. Do této kategorie řadíme řízení o vyslovení neplatnosti a řízení o určení zdánlivosti rozhodnutí. Práce se skládá kromě úvodu a závěru ze čtyř hlavních kapitol.

V úvodních kapitolách (v kapitolách první a druhé) se práce zabývá obecnými výklady o podstatě tohoto institutu, stručného vymezení rozdílu mezi neplatností a nicotností a mezi přezkumem co do konkrétních rozhodnutí právnických osob, která lze takto přezkoumávat, a z jakých hledisek. Dále se práce věnuje procesnímu vymezení těchto typů řízení dle aktuální účinné právní úpravy jako nesporného řízení (včetně uvedení krátké charakteristiky sporného a nesporného řízení), včetně autorského zhodnocení judikaturou Nejvyššího soudu zavedeného konstruktivního vymezení statusové věci právnických osob specifického pouze pro tato popisovaná řízení. Tento úvod je nezbytný pro lepší pochopení navazujícího výkladu.

Stěžejní část této práce, kapitola tři, je pak věnována podrobnému rozebrání průběhu řízení představující přezkum rozhodnutí právnických osob, s poukazem na rozdíly mezi řízením o vyslovení neplatnosti a určení zdánlivosti rozhodnutí. Práce klade důraz na pojednání o modelu nastavení účastenství a s tím související další otázky jako jsou například zásady ovládající tato řízení.

Závěrečná část této práce obsahuje pojednání o dalších navazujících otázkách na tento institut, které s ním jsou neodlučně spjaty a vyžadují tedy objasnění v kontextu těchto řízení, jako je například možnost přezkoumávat vady rozhodnutí jako předběžnou otázku v jiném řízení či řetězení jednotlivých návrhů.

Závěrečná kapitola sumarizuje předchozí poznatky do autorského závěru, zdali řízení mají nadále spadat do nesporných řízení či naopak do řízení sporných.

Klíčová slova:

Neplatnost rozhodnutí orgánu právnických osob

Nesporné řízení

Zákon o zvláštních řízeních soudních

Judicial Review of Decision of the Body of a Legal Entity

Abstract

This thesis contains a comprehensive analysis of the currently effective regulation of a category of proceedings that can be described as a review of decisions of the body of a legal entity. This category includes proceedings for the declaration of invalidity and proceedings for the determination of non-existence of a decision of body of a legal entity. The thesis starts with introduction continues with four main chapters and follows with last chapter dedicated to conclusion.

In the introductory chapters (chapters one and two), the thesis deals with general explanations on the nature of this institute, a brief definition of the difference between invalidity and non-existence (nullity) and the limits of review as to the specific decisions of the body of a legal entity that can be reviewed in this way and from which aspects. Furthermore, the thesis discusses the procedural definition of these types of proceedings under the current effective legislation as non-contentious proceedings (including a brief description of the characteristics of contentious and non-contentious proceedings), including an authorial assessment of the construct of the definition of the status of legal entity specific only to these described proceedings introduced by the Supreme Court's case law. This introduction is necessary for a better understanding of the subsequent chapters of the thesis.

The main part of this thesis, chapter three, is devoted to a detailed discussion of the course of the proceedings constituting the review of the decisions of the body of a legal entity, with reference to the differences between the declaration of invalidity and proceedings for the determination of non-existence of the decision. The thesis emphasises the discussion of the model of setting of the participation and other related issues such as the principles governing these proceedings.

The final part of this thesis contains a discussion of other related issues that are inextricably linked to this topic and therefore require clarification in the context of these proceedings, such as the possibility of reviewing decisions as preliminary questions or the chaining of individual motions.

The final chapter summarizes the previous findings into the author's conclusion as to whether the proceedings should continue to fall under non-contentious proceedings or, on the contrary, under contentious proceedings.

Key words:

Invalidity of decision of the body of a legal entity

Non-contentious proceedings

Law on special court proceedings